

Inspirationsrapport

Kulturel mangfoldighed set i forhold til **Kunstrådet**

Trevor Davies
Januar 2007

Inspirationsrapport til Kunstrådet:

Kulturel mangfoldighed set i forhold til Kunstrådet

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion

2. Baggrund

2.1. Definitioner

2.2. UNESCOs kulturkonvention

3. Kulturel mangfoldighed og kulturpolitik

3.1 Kulturel mangfoldighed set i sammenhæng med dansk kulturpolitik 1970-2006

3.2 En kulturpolitisk rammemodel for kulturel mangfoldighed

3.3. Den befolkningsmæssige baggrund

3.4. Kulturel mangfoldighed og kunstnerisk kvalitet

4. Internationale erfaringer og inspiration

4.1. Sverige – det svenske kulturråd

4.1. Norge – det norske kulturråd

4.3 England – Arts Council England

4.4. Fra monokultur til kulturel mangfoldighed

5. Erfaringer i Danmark: udvalgte projekter, kulturinstitutioner og tiltag

5.1. De danske biblioteker

5.1. Oplysningsorganisationer som kulturformidlere

5.3. Kulturinstitutionernes bidrag til kulturel mangfoldighed (rapport fra 2000)

5.4. Kulturinstitutionerne / Hovedstadens Udviklingsråd (2005/06)

5.5. Betty Nansen Teatret

5.6. Taastrup Teater

5.7. Brændstof

5.8. Images Festivaler

5.9. World Music Denmark

5.10 Kunstnere med anden etnisk baggrund

6. Kunstrådet og kulturel mangfoldighed

7. anbefalinger og forslag

8. Kilder mm.

1. Introduktion og baggrund

At der er for få aktive kunstnere med anden etnisk baggrund i det danske kulturliv er en kendsgerning som er velkendt, og det er indenfor alle kunstarter. Senest har Gyldendals direktør Johannes Riis pointeret det i sin tale (oktober 2006) ved uddelingen af den ny litteraturpris "Nye Stemmer" stiftet af Berlingske Tidende og Gyldendal, netop for forfattere med indvandrerbaggrund " »Her i landet er der et påfaldende ensartet præg over forfatternavnene, et påfaldende dansk enhedspræg, mens det i England vrirler med forfatternavne, der ikke rimer på hverken Smith eller Jones«.

Formålet med prisen er netop at fremme de "nye stemmer" og den nystiftede pris tiltrak 160 indlæg fra forfattere som netop ikke var udgivet i Danmark. Der blev ligeledes trykt en antologi med de bedste værker.

At der er for få med anden etnisk baggrund blandt publikum ved de danske kulturinstitutioner, museer, teatre og koncertsale er en anden kendsgerning der er blevet dokumenteret ved undersøgelserne af kulturinstitutionerne i 2000 og 2003. Ikke fordi folk med indvandrerbaggrund nødvendigvis er kulturelt passive – det er blot at det offentlige kulturliv ikke formår at tiltrække dette publikum. Det er grundlaget for de mange forsøg på "audience development" i institutionerne i de senere år.

Begge konstateringer er bl.a. udgangspunktet for Kunstrådets ønske om at se på spørgsmålet om "kulturel mangfoldighed" i forhold til dens egen virksomhed og dermed at stille spørgsmålstejn ved, om det offentlige støttede kunst- og kulturliv afspejler det ændrede samfund i Danmark og den nye globaliserede verden.

Næppe noget andet emne udtrykker tidens ånd så centralt som kulturel mangfoldighed. Det udløser ikke kun meget forskellige og skarpe meninger, men også angst. Derfor undgår man helst at beskæftige sig med det. Men kulturel mangfoldighed er blevet et uomgængeligt tema, nu hvor globaliseringen naturligt rejser spørgsmålet om kulturelle rettigheder.

For at engagere sig i spørgsmålet om kulturel mangfoldighed er man nødt til at forholde sig specifikt til både kunsten og dens kvalitetsbegreber, og til mere generelle samfundsspørgsmål, til den postkoloniale og postmoderne tid med dens spørgsmål om identitet, om nationalstatens forankring, om kulturelle rettigheder, menneskerettigheder, kulturelt demokrati, indvandrerspørgsmål, integration, fattigdomsbegreber, religionernes opblomstring, etik og moral, ja, intet mindre end civilisationernes sammenstød – for nu at bruge en tidens dominerende fraser.

Fra institutioner som UNESCO, Council of Europe, EU, FN m.fl. udgår der en lind strøm af deklamationer, der understøtter begrebet 'kulturel mangfoldighed' (cultural diversity). Man taler om nødvendigheden af at finde sammen i denne mangfoldighed, som er global og i stigende grad også lokal. Her bliver den interkulturelle kompetence en efterspurgt mangelvare og en nøgle til at skabe synergi.

Alene mellem 2000 og 2006 kan man finde op mod 100 internationale deklamationer, som sætter emnet på verdens globale dagsorden, indgået af internationale netværker, nationalstater, regioner og kulturnetværker.

Det er forunderligt, at netop den kulturelle mangfoldighed og migration, som gennem århundreder har udviklet og skabt fremgang for videnskab og kunst, nu kræver særlige tiltag og deklamationer for at værne om dens værdier.

Det flerkulturelle – en fortælling om os selv

Det flerkulturelle ikke en fortælling om de andre – det er en fortælling om os selv, konkluderer den norske regering i en evaluering af aktiviteter indenfor kulturel mangfoldighed i 2003.

"Hele den moderne mentalitet hviler på en trangten til at opdage og forandrer sig i samspil med sine omgivelser. Vi vil stadig krydse grænser og bryde etablerede barrierer for vort liv og virke. Det flerkulturelle Norge er derfor ikke resultatet af indvandring men af migration. Vi er selv en del af mønstret. Vi rejser, og de andre kommer til os. Derfor er det flerkulturelle en fortælling om os selv".

Hvordan skal vi navigere i dette rum, der er i konstant forandring og uden faste formularer, der kan udstikke sikre ruter? I det seneste 50 år, siden afslutningen af 2. verdenskrig, hvor den moderne kulturpolitik tog sin begyndelse, og hvor europæiske lande for alvor begyndte at ændre karakter, er der afprøvet mange forskellige metoder og strategier for både at håndtere denne kulturelle forskel og senere udnytte dens potentiale.

Ingen kan påstå at have fundet den rette opskrift – men der eksisterer en række gode eksempler, og der findes viden og dyrebar erfaring. Det første skridt, man bør tage, der derfor at dykke ned i disse erfaringer og lære af dem.

2008 – EU's Year of Intercultural Dialogue

UNESCO's deklARATION om kulturel mangfoldighed, der netop er blevet underskrevet (dec. 2006), giver os et fælles udgangspunkt og nogle klare formuleringer omkring mål og hensigter. Tilmed er 2008 af EU blevet udråbt til 'The Year of Intercultural Dialogue'. Vi er med andre ord blevet givet en naturlig platform, der kan synliggøre denne kulturelle mangfoldighed.

I Danmark er der både strukturer og traditioner, som er svære at forandre, fordi de har fungeret i forhold til behov i en anden og mere enkel virkelighed. Det er svært at konfrontere traditionelle holdninger med nye virkeligheder. Men netop heri ligger den nok største opgave: at skabe holdningsændringer i kulturlivet og i befolkningen generelt – at gøre det negative og det passive til noget positivt og aktivt. En justering er nødvendig.

Gode nutidige eksempler

Ser man hen over det danske kulturlandskab gennem det seneste årti, er der taget mange tilløb til både at forstå og at håndtere begrebet kulturel mangfoldighed. Og der er gode eksempler:

Der findes et levende verdensmusikmiljø i Danmark, vi har Betty Nansen Teatret, som har arbejdet med interkulturelle aktiviteter i snart fem år, Odin teatret, som er et af verdens mest anerkendte teatre og i sig selv indbegrebet af interkulturelt teater og Taastrup Teater, som forholder sig til dets multikulturelle nærmiljø. Vi har lige afholdt nok verdens største kulturfestival for mellemøstlig kultur, Images of The Middle East – det seneste resultat af 15 års arbejde med 'kulturmødet' (det første var Images of Africa i 1991).

I kommunalt regi har der været andre gode initiativer: Århus har brede kulturtiltag som verdensmusikskolen, der benytter sig af lærere med anden etnisk baggrund og den succesrige, selvstændige initiativ, Bazar Vest viser, hvordan man er nødt til at agere i et utraditionelt kultur rum, Københavns Amts projekt Brændstof har leveret meget viden til institutioner i Hovedstaden. Selv det Kgl. Teater har taget begrebet op i forhold til skuespilworkshops og udvikling af nye publikumsgrupper, om end tiltagene er perifere i forhold til teatrets overordnede satsninger. Museer som Moesgård Museet, Københavns Bymuseum, Nationalmuseet og Vikingskibsmuseet har ligeledes udfordret emnet og lanceret nye initiativer.

Der findes også rollemodeller, som har fundet deres plads i kulturlandskabet, kunstnere og kulturpersonligheder. Der er andre gode eksempler, men der er tale om enkelte tiltag, enkelte lyspunkter. Initiativer og interessen er der. Men mange initiativer er kun lykkedes på trods, og alt for mange forbliver pilotprojekter, uden at kulturinstitutionerne og kultursektoren forandres grundlæggende.

Hvad der har manglet er rammer, strategiske greb, viden og ressourcer. Det er et fravær af kulturpolitisk forståelse og udeblevne midler til at sikre disse initiativer, som ville kunne udvide vores kulturbegreb og dermed berige det danske kulturlandskab.

De multikulturelle frontløbere (1995 – 2001)

Denne mangel har i de senere år for en tid lukket en række gode initiativer ned, oftest ved at tørlægge initiativerne økonomisk. Kulturby 96, Kulturfonden og især Udviklingsfonden var med til både at støtte projekter og sætte gang i en offentlig debat i 1995 – 2001. Siden er der stort set ikke kommet midler fra det statslige kulturbudget til området. Dette fravære af interesse eller prioritering fra først og fremmest Kulturministeriets side har begrænset tiltag, forbigået muligheder og sat udviklingen i stå.

Et begreb som 'institutional racism', der blev anvendt af Arts Council of England (ACE) til at beskrive situationen i England for 15 år siden, kan man med lidt ond vilje karakterisere Danmark i dag. Det er et frastødende begreb, men med Danmarks holdning til kulturel mangfoldighed er der tale om et 'blindspot' i dansk kulturliv. Direktøren for afdelingen for Cultural Diversity i ACE sagde i en samtale i december 2006: *"Da jeg besøgte Danmark, havde jeg en fornemmelse af, at I er der, hvor England var omkring slutningen af 70'erne eller starten af 80'erne"*.

Måske lidt hårdt formuleret, men det er et faktum, at Danmark i sammenligning med Sverige, Norge og England halter langt bagefter. Der skal løftes mange steder samtidigt, hvis vi skal gøre os forhåbninger om, at håndteringen af den kulturelle mangfoldighed ikke bliver en skamplet på det danske samfund.

At anerkende handlingens nødvendighed

Ser man på de erfaringer, man har gjort sig andre steder - og her er der valgt at se på Sverige, Norge og England (afsnit 4.1., 4.2. og 4.3.) - er det ikke tilstrækkeligt at overlade tingene til det herskende system. Man bliver nødt til at korrigere systemets dårlige vaner, de ordinære prioriteringer og velkendte formularer. Der er et behov for 'affirmative action' – positiv særbehandling – og intet mindre end et bevidsthedsskred i det brede kulturliv, i de bevillende organer, i befolkningen og i forhold til den kulturpolitiske dagsorden.

Som det kan læses i rapportens afsnit 4.4., kan denne proces ikke måles i antal år. Det er ikke kun et spørgsmål om tid, men om forskellige stadier, som nødvendigvis må tilbagelægges. På en skala fra 1-6, er et skønsomt bud, at Norge befinder sig på trin 3, at Sverige er på trin 4 og England på trin 5, hvorimod Danmark befinder sig på trin 2. At anerkende handlingens nødvendighed synes at være en forudsætning for at stige i graderne!

Siden regeringsskiftet i 2001 er udviklingen på området stagneret. I 2001 skiftede fokus til kulturarv, det nationale og det internationale (eksklusiv det multikulturelle). Set i lyset af de mange tilløb, de mange høstede erfaringer, de mange gennemførte initiativer, og de mange lyse ideer, er dette et gunstigt tidspunkt, som tilmed bakkes op af international fokus på området.

Det er derfor positivt, Kulturministeren netop i december 06 underskrev **UNESCO's kulturkonvention**, der sætter kulturel mangfoldighed på dagsordenen også i Danmark og

forpligter Danmark til at arbejde for kulturel mangfoldighed i almindelighed som led i den globale dagsorden, der som bekendt er blevet så tæt knyttet til den lokale, at der er tale om to sider af samme sag. De store armbevægelser og ytringer har ingen værdi, hvis ikke vi forstår at anvende samme principper i eget hus.

Det er også glædeligt, at Kunstrådet har valgt at bestille denne inspirationsrapport for selv at få mulighed for at vurdere sin stillingtagen i forhold til de kunstområder, rådet er ansvarligt overfor. Man vil nok erkende, at der savnes et udspil på området, men også at spørgsmålene på området er så mange og så forgrenede, at de falder imellem flere stole, og derfor næppe kan imødekommes et enkelt sted fra.

Kunstrådet som igangsætter af processen

Der er behov for, og det synes naturligt, at det er Kunstrådet, der som det centrale og toneangivende kunst- og kulturpolitiske organ i landet, træder i karakter og skaber et omdrejningspunkt for en proces, der er både kompliceret, problemfyldt og sandsynligvis konfliktfyldt – men også nødvendig og berettiget. Så meget desto mere som Kunstrådet har ansvar over for det nyskabende og dets muligheder for at tilpasse sig en samfundskultur i stærk forandring.

Da rapporten er bestilt af Kunstrådet, ser den først og fremmest set på spørgsmålet i forhold til Kunstrådets ansvarsområder og muligheder for at agere.

At synliggøre og indplacere kulturel mangfoldighed i det danske kulturlandskab er ikke en opgave, der kan varetages af en enkelt institution eller fond, men et klart udspil er afgørende for at sætte processen i gang. Kunstrådet bør leve op til denne position og bidrage til at tænke og agere tværfagligt – uden for de snævre ordninger og uden hensyn til det forventningspres, der ofte begrænser udviklingen inden for kunstlivet.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at netop fordi kulturel mangfoldighed så ofte falder uden for de veldefinerede kasser, er man nødsaget til at agere uden for eget 'rum' og træde ind på områder, hvor ingen før har taget ansvar eller indtaget en samlende rolle.

Grundlæggende handler det om, at kulturel mangfoldighed er udtryk for en værdikamp, som det populært betegnes, og at denne værdikamp ikke alene handler om, hvordan en minoritet har det i vores land, men hvordan vi skaber et fællesskab i den postmoderne og globale virkelighed. Og hvordan vi gør det, når det danske kulturliv af et flertal fortsat betragtes som en hyggelig tilstand, men for andre er udtryk for en klaustrofobisk stilstand.

Kulturel mangfoldighed kan være med til at gøre Danmark større i den store verden. og er en mulighed for at tilføje samfund med andre meninger, erfaringer, historier, synspunkter - ja viden og kompetencer, og denne kulturelle kompetence har vi interesse i at udvikle såfremt Danmark skal gøre sig forhåbninger om at placere sig som en kreativ nation i verdenssamfundet, som der er så megen tale om i disse dage. Vi kan faktisk ikke realisere denne drøm uden at vi sikrer os at talentmassen herhjemme er udnyttet optimalt.

Begreberne kunstnerisk kvalitet og kulturel mangfoldighed er sommetider blevet kædet sammen, fordi nogle mener at man er nødt til at sikre sig kunstnerisk kvalitet ved fordeling af statslige kunstmidler, og at kravet om kulturel mangfoldighed kan svække denne kvalitet. Dette er et synspunkt som dog bygger på et forkert grundlag og ser man på den kunstneriske kvalitet af kunst i lande hvor man har tildelt støtte til en bredere vifte af kulturudtryk, som f.eks. i Sverige, England, Holland og Frankrig, er der ikke tegn på at det er sådan. Samtidig skal man holde fast ved det som er nøglen til kvalitetskravet, og det er at kvalitetsbegrebet udvikler og forandrer sig hele tiden i takt med det ændrede kunstbegreb og i takt med det ændrede kultur- og samfundsbegreb og at i de sidste årtier er det offentligt

støttede kunstneriske produktionsfelt og den kulturelle virkelighed om noget blevet langt mere rummelig, facetteret og ja – mangfoldig, og det har kun gavnet samfundet.

Om det er den rytmiske musik, ny dans, multimedia produktioner, installationskunst, tværkunstneriske tiltag, er det tydeligt at disse udtryksformer også skal sikres kvalitet, men samtidig er de udtryk for en ny bredde og forskelligartethed indenfor kunsten, der afspejler netop det "kulturelle demokrati" som er en af grundstøtterne i den danske kulturpolitik.

Kvalitetssikring er ikke truet, men den er udfordret, fordi vi bl.a. er nødt til at lytte til andre instrumenter, forholde os til andre historier oversat fra andre sprog – mens vi ikke blot fastholder de vante kvalitetskrav men faktisk udvikler nogle nye kvalitetskrav som er relevante og anvendelige i forhold til nye kunstform, og anderledes kunstudtryk egne præmisser. Der er både brug for mangfoldighed i kunstproduktionen og i kulturelle udtryk og i den højeste kunstneriske kvalitet i forhold til den statslige kunststøtte.

Denne rapportes mål

Denne rapport er ikke en videnskabelig analyse, men en foreløbig status, der skal fungere som en inspirationsrapport, der giver et overblik og fokuserer på de afgørende led, der skal sættes på for at forbedre situationen.

Flere indgange udgør inspirationsgrundlaget for denne rapport. En række udvalgte og vellykkede forsøg og tiltag i Danmark, erfaringer fra Sverige, Norge og England og egne erfaringer udgør hovedparten af rapporten.

Rapportens indhold

- Et overblik (afsnit 3.1.) over forløbet siden starten af 90'erne, hvor der med hensyn til kulturel mangfoldighed er tale om begrænsede og sporadiske tiltag og en kulturpolitisk marginalisering. Det konkluderes, at set i forhold til de to styrende principper for kulturpolitik gennem de seneste 40 år, er det stort set lykkedes at gennemføre en "demokratisering af kulturen" mens et reelt "kulturelt demokrati" fortsat halter bagefter. En af grundene hertil er netop, at kulturel mangfoldighed ikke er blevet taget seriøst i forhold til denne politik.
- Egne erfaringer og holdninger omkring udviklingen inden for området med referencer til en række internationale analyser samt Institut for Kulturpolitiske Studier v/ Dorte Skot-Hansen (under afsnit 3.2.), hvor der fremlægges en brugbar model for den strategiske håndtering af princippet om kulturelt demokrati. Her argumenteres for, at man er nødt til at forholde sig til hele tre former for "integrationsprocesser" inden for kulturlivet: gennem monokultur (via kulturinstitutionerne og mainstream), gennem multikultur (via etnisk baseret aktiviteter) og gennem hybriditet (den nutidige blandingskunst og reelle kunstudvikling)
- Erfaringer og inspiration fra Norge, Sverige og England og deres respektive kunst/kulturråd/councils, som giver værdifulde erfaringer og bidrager med anvendelige modeller og redskaber. Med udgangspunkt i disses landes erfaringer konkluderes det:
 - at der er behov for at synliggøre og profilere kulturel mangfoldighed som et positivt princip og en latent mulighed for en progressiv samfundsudvikling

- at man skal skabe kapacitetsudvikling på tre planer
 - det individuelle
 - det institutionelle
 - det inter-institutionelle om man vil, der omfatter netværksopbygning og nytænkning
- at der skal skabes rammer og infrastruktur for at muliggøre nye tiltag og realisere potentialet i form af midler, platforme og netværk
- at der tænkes nyt i forhold til traditionelle kunstpuljer, og at der ageres proaktivt for at skabe muligheder i stedet for blot at tilfredsstille eksisterende behov
- Inspiration fra ca. 10 projekter og forsøg gennemført i Danmark, som har markeret sig i løbet af det sidste årti som steder, hvor kulturel mangfoldighed bliver omsat til praksis. Information om disse projekter bygger dels på rapporter/evalueringer og dels på samtaler med involverede ledere og kunstnere. De valgte projekter har enten været involveret i den offentlige debat eller anses for at være relevante i forhold til potentielle modeller. Det ville især være relevant med flere lokale og græsrodsprojekter for at give et mere fyldig billede især i forhold til det øgede kommunale engagement. Men da udgangspunktet er Kunstrådets mere snævre arbejdsfelt, har jeg valgt ikke at medtage disse.
 - Der kan hentes megen inspiration fra den overordnede strategi og håndtering i det **danske bibliotekssystem**, hvor man med et "hybridt bibliotek" forsøger at definere sig i forhold til de særlige kulturelle behov, der findes hos folk med indvandrerbaggrund.
 - De **humanitære organisationer**, herunder Folkekirkens Nødhjælp, har konstant været optaget af det berigende "kulturmøde" og tager fortsat initiativ til væsentlige projekter herunder hjemmesiden bazART, som kunne anvendes i et udviklingsarbejde.
 - Indsatsen og erfaringer fra en række **kulturinstitutioner** i Danmark, hvor rapporten fra 2002 og HURs rapport fra 2006 danner et godt grundlag for en række anbefalinger som bl.a. peger på, at der fortsat er behov for et netværk, kompetenceudvikling og rådgivning samt i langt højere grad en helhedstænkning i forhold til institutionernes drift og virke, hvis tiltag skal gøre en reel forskel.
 - **Betty Nansen Teatret og Taastrup Teater** er modeller på to forskellige teaterformer, der har taget emnet op. Taastrup Teater er et egnsteater og har valgt at udvikle teatret med en klar relation til kulturel mangfoldighed. BNT har opbygget C:NTACT - en vellykket afdeling for ungdomsteater
 - **Projekt Brændstof** under Københavns amtskommune har siden 1996 arbejdet med flere tiltag, primært i forhold til kompetenceudvikling i kulturinstitutionerne og især i forhold til 'audience development' og har skabt et godt grundlag for fortsat virke i Hovedstadsregionen

- **Images Festivalen** har været bannerfører for en række vellykkede interkulturelle kulturmøder, hvor det globale møder det lokale. Images kunne fortsat skabe både indsigt i kulturer fra Asien, Afrika, Mellemøsten og Latinamerika såvel som skabe konkrete samarbejde mellem kunstnere og institutioner i Danmark
- **World Music Denmark** er en musikinteresseorganisation som på forbilledligvis har arbejdet med at forbedre rammer og muligheder for verdensmusik og musikere med anden etnisk baggrund i Danmark. Her er der flere tiltag, der kunne genanvendes i forhold til andre kunstsektorer
- **Kunstrådets** egne muligheder (afsnit 6) for at sætte spørgsmålet på dagsordenen. Det foreslås, at Kunstrådet selv kickstarter en proces der klart signalerer - både "op af" til Kulturministeriet og "ud af" til kulturlivet - at dette emne bør håndteres med opmærksomhed.
- I rapportens sidste afsnit gives der en række **anbefalinger**, der både omfatter konkrete forslag til Kunstrådet og Kulturministeriet samt mere generelle forslag i håb om at skabe en dialog mellem relevante instanser, der kan realisere de potentielle muligheder.
- **Anbefalingerne** omfatter både tiltag, der kan iværksættes med det samme, og tiltag der kræver mere forberedelse. Det foreslås, at Kunststyrelsen umiddelbart etablerer en enhed i Kunstsekretariatet for at håndtere dette felt. Enheden skal ses som en tværgående enhed i Kunststyrelsen og dermed sikre et løbende link til Kunstrådet og dets udvalg, til Kulturministeriet og andre ministerier samt til eksterne partnere og kunstnere. Dette betragtes som et afgørende og nødvendigt initiativ - for at kunne påtage sig arbejdsopgaverne og for at kunne fungere som en nødvendig koordinationsenhed i forhold til den samlede indsats. Der skal tænkes, ageres og samarbejdes på et "nyt" felt på kryds og tværs af både kunstsektorer og kunstmiljøer.

Den 1. april vil et nyt Kunstråd afløse det nuværende råd. Jeg håber, at denne rapport ikke "falder mellem to stole" eller blot videregives til det nye Kunstråd som et idékatalog. Hvis forslagene skal have en langsigtet betydning, er det vigtigt at sammenhængen fastholdes, at samarbejdet med eksterne aktører initieres, og at både timing og implementering overvejes i forhold til det samlede overblik.

2.1. Multikulturel, flerkulturel, interkulturel, tværkulturel, etnisk, kulturel mangfoldighed - et par definitioner

Definitionen af **multikulturalisme** er kaotisk, mangeartet og afhængig af tid og sted. Oprindeligt blev multikulturalisme brugt om en samfundsstruktur, hvor flere kulturer lever ved siden af hinanden, og implicerer, at man ikke evaluerer andre kulturer ud fra egne normer og værdier, men understreger ligestilling og lighed på alle planer. Et succesfuldt eksempel herpå er Canada, der som det første land i verden allerede i 1971 indførte en officiel multikulturel politik for siden, i 1988, at proklamere 'The Canadian Multiculturalism Act'. Begge på initiativ af Canadas liberale parti (The Liberal Party), da man var overbevist om, at en sådan model på sigt ville være forenelig med ønsket om national enhed og socioøkonomisk vækst.

Det multikulturelle/det flerkulturelle kan være, men er ikke nødvendigvis, identisk med **det etniske**, som betegner det kulturelt karakteristiske, noget, der er særegent for et folk. Etnisk anvendes dog oftest i beskrivelsen af mennesker med rødder udenfor den vestlige verdens kulturer. Man bruger også begrebet **det interkulturelle/det tværkulturelle**, som udtryk for en fri bevægelse mellem flere forskellige kulturer som følge af interaktion, samarbejde eller udveksling, hvilket igen kan udvikle sig til nye hybridformer som f.eks. Peter Brooks Teater, Odin Teatret og storbykulturer som f.eks. Singapores. Man har herhjemme, i en række rapporter om emnet, skelnet mellem det etniske, det interkulturelle og nye hybridformer.

Multikulturelle strategier er ikke uproblematisk. Der er en indbygget fare for, at fokus på det etniske sker på bekostning af den kunstneriske kvalitet. Måske derfor har man de senere år i stigende grad brugt termen **kulturel mangfoldighed** (cultural diversity), som en blødere udgave af det multikulturelle, idet den ikke kun giver plads til flere parallelle kulturer (som den multikulturelle kultur), til interferens og interaktion (som den tværkulturelle kultur), men desuden oftest rummer en blanding af forskellige kulturelle praksiser, herunder forskellige kultur- og kunstformer. Kulturel mangfoldighed er således en åben, vidtfavnende term, som i f.eks. England også rummer andre faktorer så som køn og alder. Den kulturelle mangfoldighed kan i sig selv være en kilde til kreativitet, men kan også rumme en fare for udvanding, hvis den skal dække alt.

UNESCO bruger ligeledes begrebet kulturel mangfoldighed som en bred definition om retten til kulturel selvdefinition og selvforståelse og værdien af den enkeltes stemme.

2.2. UNESCO's Kulturkonvention til beskyttelse og fremme af kulturelle udtryksformers mangfoldighed

Globalt har udtrykket 'cultural diversity' længe været øverst på dagsordenen og centralt placeret i UNESCO's verdenssyn siden organisationen blev oprettet i 1945. Kulturkonventionen 'Universal Declaration on Cultural Diversity', som blev vedtaget i 2001, skal ses i forlængelse af de seneste 10 års arbejde siden World Commission on Culture and Development udgav rapporten 'Our Creative Diversity' i 1995.

Konventionen blev vedtaget af et stort flertal, herunder af alle EU-lande, på UNESCO's generalkonference sidste år og er indtil nu ratificeret af 18 lande. Konventionen kan træde i kraft, når 30 lande har ratificeret den. Danmark forventes at deponere sit ratifikationsdokument i december måned.

Der er på mange måder tale om en skelsættende tærskel, der her passeres, dels på grund af terminologien, dels på grund af den erkendte nødvendighed i at betragte kulturer som afgørende for global sameksistens og udvikling. Konventionen om kulturel mangfoldighed vil være med til at påvirke både den globale såvel som den nationale og lokale dagsorden.

Konventionen fastslår følgende baggrund for sin indsats:

- At kulturel mangfoldighed er et iboende træk ved menneskeheden
- At kulturel mangfoldighed skaber en rig og forskelligartet verden, der giver flere valgmuligheder og beriger menneskers evner og værdier, og at den derfor er en grundlæggende kilde til bæredygtig udvikling for samfund, folk og nationer
- At kulturel mangfoldighed er en absolut nødvendighed for fred og sikkerhed og gensidig respekt på lokalt, nationalt og internationalt plan
- At kulturen antager forskellige former i tid og rum, og at denne forskelligartethed viser sig i identiteternes egenart og mangfoldighed og i de kulturelle udtryksformer hos de folk og samfund der udgør menneskeheden
- At kulturel mangfoldighed styrkes ved ideers frie bevægelighed og beriges gennem konstant udveksling og samspil mellem kulturer
- Betydningen af kulturel interaktion og kreativitet der beriger og fornyer de kulturelle udtryks former og øger betydningen af de personer, som medvirker til at udvikle kulturen til gavn for samfund som helhed

Konventionen har følgende målsætninger:

- At beskytte og fremme de kulturelle udtryksformers mangfoldighed
- At skabe forudsætninger for, at kulturerne frit kan udfolde sig og indgå i et samspil til gensidig berigelse
- At skabe interkulturalitet for at udvikle samspillet mellem kulturer med henblik på at bygge broer mellem folk

- At fremme respekten for de kulturelle udtryksformers mangfoldighed og bevidsthed om værdien heraf på lokalt, nationalt og internationalt plan

Med vedtagelsen af denne konvention placeres begrebet kulturel mangfoldighed centralt i dansk kulturpolitik og giver den en fremragende og særdeles aktuel platform for de overvejelser og synspunkter, rapporten lægger op til omkring den nuværende situation og en konkret håndtering heraf, både i forhold til eksterne tiltag men også i forhold til Kulturministeriets egne fonde og råd, specielt med hensyn til Kunstrådet. Der er derfor lagt op til en yderst fremadrettet diskussion og forhåbentlig fremadrettede tiltag, som vil tage afsæt i at forbedre muligheder og rammer for kulturel mangfoldighed i Danmark nu som fremover.

3.1. Kulturel mangfoldighed set i sammenhæng med dansk kulturpolitik 1970 – 2006

”Siden 1970’erne har kulturpolitikken i Danmark haft to bærende og parallelle principper: Demokratisering af kulturen og kulturelt demokrati.

Demokratisering af kulturen har handlet om, at enhedskulturen dvs. den ‘gode’ kultur skal formidles bredt til hele befolkningen. Ud fra et oplysningssynspunkt, skal alle have adgang til biblioteker, musik, teater, idræt osv., uanset social baggrund eller geografisk tilknytning. Dette er den tilgrundliggende idé for oprettelsen af Kulturministeriet i starten af 60’erne.

Med strategien om **kulturelt demokrati**, som blev tilføjet i midten af 1970’erne, lægges der op til, at samfundet ikke har én men flere kulturer, og at man skal skabe vækstmuligheder for disse forskellige kulturer, der vokser nedefra. Via selvstændige aktiviteter kan subkulturer legitimere sin værdi og give marginaliserede grupper en ny identitet – heriblandt indvandrere.

I praksis må man sige, at strategien om demokratisering af kulturen stort set har ‘vundet’ i den statslige kulturpolitik. Staten har gennem lovgivning og tildeling af støtte og tilskud koncentreret sig om produktion og formidling af kulturen med stort K ud fra et enheds-kulturbegreb, dvs. en kultur, der bygger på opfattelsen af, at der er én kultur og én kunstnerisk målestok.

Udfoldelsen af det kulturelle demokrati er stort set blevet overladt til kommunerne, som har forvaltet det gennem oprettelsen af medborgerhuse, støtte til amatør grupper, medie værksteder og andre rammer for udfoldelsen af individuelle kulturer. Her kunne man i 70’erne finde indvandrere og flygtninge i det lokale kulturhus og som eksotiske indslag under kulturnatten eller til det lokale biblioteks etniske aften med mavedans og smagsprøver fra det fremmede køkken”.

Sådan beskriver Dorte Skot-Hansen situationen i et oplæg omkring ‘Dansk Kulturpolitik - mellem enhedskultur og mangfoldighed’ fra 2004.

”Først i slutningen af 90’erne blev det multikulturelle for alvor sat på den officielle danske kulturpolitiske dagsorden, langt senere end i de fleste andre europæiske lande. Men også lande som Holland og især England, der som gamle kolonimagter havde mange flere års erfaring på området, måtte sande, at ”omstillingen fra et homogent identitetsbegreb til accepten af en mangfoldighed af røster og tolkninger, kun sker langsomt både i produktionen og formidlingen af kunst og kultur”. Forklaringen er ikke kun kulturinstitutionernes modvilje eller træghed med at indoptage den nye multikulturelle virkelighed, men også at den kulturelle mangfoldighed ofte falder uden for de normale strukturer og støtteordninger”.

Forsøg, tiltag, debat og ‘den gode vilje’ fra 70’erne

Dansk kulturpolitik har kun langsomt taget de udfordringer op, som er forbundet med den stigende globalisering og indvandring. Diskussionen om det multi- eller tværkulturelle samfund har længe været aktuel i social- og uddannelsespolitikken, men på det kulturpolitiske område har man haft svært ved at forlade tanken om en enhedsstruktur og at omdefinere nationen i forhold til de nye etniske borgere.

Man overlader i høj grad den multikulturelle problemstilling til sociale og humanitære instanser, som har integrationen som det overordnede sigte, mens kulturlivet er

karakteriseret ved enkeltstående initiativer og kortvarige indsatser som udtryk for 'god praksis' men uden større effekt og gennemslagskraft eller mulighed for at påvirke på sigt og skabe indflydelse af betydning.

Fra enkeltstående initiativer i 80'erne bliver der med både Kulturby 96 samt de to statslige udviklingsfonde Kulturministeriets Kulturfond og Kulturministeriets Udviklingsfond taget initiativ til at fokusere på området, og der er for første gang forsøg på at støtte en række pilotprojekter.

Debatten og diskussionerne om emnet intensiveres i 2000 og 2001 med to store konferencer og med oprettelse af Det Interkulturelle Netværk. I 1998 udløser succesen med Images festivalerne oprettelsen af Center for Kultur og Udvikling (CKU), som skal være med til at skabe nye verdensbilleder og en større kulturel mangfoldighed i verden. Sammen med rapporten omkring kulturinstitutionerne i 1997 og 2000 bliver der i disse år skabt et grundlag for en mere samlet indsats, men potentialet udnyttes desværre ikke, og resultaterne udebliver.

Prioritering og støtte fra Kulturministeriets side forsvinder, andre temaer og fokusområder træder frem, herunder kulturarv, det nationale, kulturindustrien og statsinstitutionernes udbygning. Statens manglende engagement kan mærkes og fra 2001 lukker en række initiativer p.g.a. manglende støtte bl.a. Kulturministeriets Udviklingsfond, Det Interkulturelle Netværk m.fl.

En ny bølge og en ny kontekst – efter 2001

Vi befinder os i kølvandet på den anden bølge af projekter nu i en forholdsvis forskellig kontekst end i 2001. Post 9/11 verdensscenariet er blevet vores ny virkelighed. På verdensplan er begrebet globalisering den dominerende målestok på godt og ondt. Professor Huntingtons profeti omkring 'Conflict of Civilisations' er blevet til et scenarium, som mange tilslutter sig, og Jyllands-Postens tegninger bringer et hidtidigt ukendt fokus på Danmark og på kulturelle konflikter generelt, på verdensplan og herhjemme. Konflikterne i europæiske storbyer med afsæt i indvandrernes livsvilkår i socialt belastede områder og udvidelsen af EU med nye medlemslande, hvorfra der også ventes flere indvandrere til Danmark og andre vesteuropæiske lande, sender advarselssignaler gennem hele Europa.

De seneste fem år har set en fortsættelse af initiativer støttet primært af kommunerne, herunder Københavns Amt med f.eks Brændstof, Hovedstadens Udviklings Råd (HUR) med en række kulturinstitutioner i Hovedstadsområdet 2004-6 samt en række nye selvstændige initiativer såsom Betty Nansen Teatrets C:ntact. I 2006 ser vi hele denne debat omkring kulturel mangfoldighed sat på spidsen i forbindelse med Images of The Middle East.

I december 2006 kommer den positive nyhed, at Kulturminister Brian Mikkelsen har underskrevet UNESCOs kulturkonvention til beskyttelse og fremme af kulturel mangfoldighed, og denne ene handling giver en begrundet tro på, at ventetiden snart er forbi, og den kulturelle mangfoldighed for alvor er på vej ind i den statslige kulturpolitik. Andre landes erfaringer taget i betragtning, giver det dog ikke i sig selv anledning til at tro på, at alt 'ender lykkeligt', men det giver dog forhåbning om et langt bedre afsæt, og der tegner sig en mere konstruktiv løbebane forude.

Den multikulturelle tidslinie med eksempler fra 70'erne til i dag:

Følgende skitserede forløb er ikke udtømmende. Alligevel giver denne tidslinie dog et klart billede af, hvordan kulturpolitiske initiativer spiller sammen med konkrete tiltag, hvorfor man i dag står med et spredt erfaringsgrundlag og kun få bæredygtige tiltag, der peger fremad og

som lider under manglende politisk opbakning. For en lang række tiltags vedkommende gælder det, at de enten er ophørte eller afsluttede.

- **Odin Teatret** i Holstebro har siden 70'erne med bevidst inddragelse af andre kulturer og andre kunstformer udvidet kunstbegrebet og det danske publikums horisont. Teatret har desuden succesfuldt udviklet samarbejde mellem det professionelle og det folkelige kunstliv i Holstebro og i hele verden. Som udtryk for både interkulturel kompetence og kulturel mangfoldighed står Odin Teatret som et af de mest vellykkede kunstnerisk baserede tiltag i verden i dag. Mens dette er prisværdigt som rollemodel for kunstnere i lande som Italien, Frankrig og i latinamerikanske lande, har man i Danmark stort set ikke brugt de mange lærerige erfaringer.
- **Københavns Internationale Teater (KIT)** har siden 80'erne udfordret den homogene danske kunstscene ved at fokusere på såvel det internationale som det interkulturelle i en række gæstespil og festivaler, bl.a. Images of Africa. Repertoiret over de 25 år er sammensat på basis af et verdensbillede, der først og fremmest bygger på en manifestation af kulturel mangfoldighed som model, og har taget udgangspunkt i troen på universelle værdier, kunstnerisk kvalitet, og mangfoldighed i udtryk der afspejler et konstant forandrende og foranderligt kunstnerisk kredsløb, hvor sammensmeltninger og krydsninger både påvirker og påvirkes af verdens kulturelle cyklus.
- **Dansk Flygtningehjælp (DF)**, har siden 90'erne påtaget sig en pionérrolle i forhold til at skabe en platform for indvandrer- og flygtninge kunstnere i Danmark. Med få midler, frivillig indsats og en række kulturpersonligheder i spidsen, har man tildelt mindre støttebeløb til kunstnerne, uddelt årlige kulturpriser og opbygget en hjemmeside for kunstnere. Denne indsats er blevet stærk reduceret efter 2001 på grund af nedskæring af statstilskud til disse aktiviteter.
- **Images festivalerne**, som med finansiel støtte fra først og fremmest Udenrigsministeriet, blev lanceret i 1991 med Images of Africa var et vigtigt skridt, som åbnede publikums øjne for den kulturelle virkelighed uden for Europa og for samarbejdet med andre partnere på den globale scene. Festivalen lagde kimen til dels den efterfølgende række af Images festivaler, herunder Images of the World 2000 og Images of Asia 2003, der havde den kulturelle mangfoldighed som grundsten og skabte grundlaget for oprettelsen af organisationen Center for Kultur og Udvikling (CKU) i 1998, der fortsat støtter kultursamarbejdsprojekter.
- **Kulturmodel Danmark** fra 1995 introduceret af fhv. kulturminister Jytte Hilden blev den første inddragelse af det etniske i en kulturpolitisk sammenhæng. Rapporten 'Det flerkulturelle Danmark' blev fulgt op af Kulturminister Ebbe Lundgårds 'Kulturpolitisk redegørelse' i 1998, hvor begrebet også havde en central placering.
- **Kulturby 96** satsede i årene 1994 – 96 på en række tværkulturelle projekter, bl.a. den omfattende Den flerkulturelle by, som inddrog en række kunstnere og samarbejdspartnere med anden etnisk baggrund, der senere skulle blive aktive i en række kunstneriske og humanitære sammenhænge, herunder galleriet Shamballa. I alt blev ca. 30 projekter støttet under Den flerkulturelle by i Hovedstadsregionen.
- **Københavns Bymuseum** har siden 1997 arbejdet med integration af 'nydanskere' på museet siden de første forsøg under Kulturby 96, bl.a. med projektet byvandring, audio guides og rundvisninger – alle med særligt fokus på formidling af

det flerkulturelle. De benyttedes fortsat i 2005. Siden er flere udstillinger blevet skabt med relevante temaer, såsom projektet Mennesker fester – Jul, Chanukka og Ramadan.

- **På Vej mod Kulturel mangfoldighed, en rapport fra 1997** udarbejdet af Center for Kulturpolitiske Studier (CKPS), konkluderede, at det stadig var de uafhængige kulturinstitutioner, græsrodder og frivillige oplysningsforeninger, der engagerede sig i kulturel mangfoldighed, og at det for langt de fleste statsstøttede kulturinstitutioner var en uaktuel dagsorden.
- **Kulturministeriets Kulturfond** blev oprettet i 1989 med det formål at bygge bro mellem den professionelle og den folkelige kunst og kultur. Handlingsplanen fra 1996 – 98 prioriterede det multikulturelle som satsningsområde, og her blev der givet støtte til op mod 20 projekter, der defineredes som multikulturelle. Fonden blev nedlagt i 1998.
- I 1998 lancerede fhv. kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen det flerkulturelle som satsningsområde for **Kulturministeriets Udviklingsfond**, der tog over fra Kulturfonden. Udviklingsfonden videreudviklede dette område og gjorde 'det etniske og tværkulturelle' til et af fondens fokusområder. En særlig fokusgruppe med bl.a. herboende etniske kunstnere blev nedsat for at vejlede fonden. Med KUF blev det multikulturelle for første gang sat på den officielle dagsorden, og det blev derved muligt at søge direkte støtte i Kulturministeriet. Herboende etniske kunstnere manifesterede sig i stigende grad (Terra Nova Teatret, Verdensmusikscenen, gallerier mm). Fonden blev nedlagt i 2001. Samme år udgav fonden rapporten Fra usynlighed til synlighed, om etniske kunstnernes vilkår i Danmark.
- **Det Interkulturelle Netværk** blev oprettet i 1998 og afholdt i 1999 en række debat- og diskussionsmøder med offentlige institutioner om kulturel mangfoldighed med 13 institutioner som deltagere i 1998, som siden voksede til 54 aktive deltagere, indtil initiativet blev lukket i 2001 på grund af manglende bevilling fra Kulturministeriet. Netværket var det eneste sted, hvor kulturinstitutionerne i dansk kulturliv havde temaet som prioritet, og hvor man kunne skabe et fælles udgangspunkt på tværs af erfaringer.
- **Kunsthallen Nikolaj** fulgt af andre kunstmuseer begyndte omkring 1997 i stigende grad at interessere sig for den moderne kunst fra ikke-vestlige lande.
- **Kulturinstitutionernes bidrag til det kulturelle mangfoldige Danmark**, en rapport fra 2000 udarbejdet af CKPS konstaterer, at der er sket en positiv holdningsændring i de tre år, 1997-2000, og at 44 – ud af de 166 institutioner omfattet af rapporten – selv havde formuleret kulturel mangfoldighed som et tema, der skulle arbejdes med. "*Det er alligevel overraskende, da Kulturministeriet ikke havde taget en ledende rolle og initiativ*", konkluderer rapporten. De fleste projekter var dels selvstændige initiativer eller udsprang af bl.a. erfaring fra Kulturby 96, Kulturfonden/ Udviklingsfonden samt Det Interkulturelle Netværk. Det blev dog konstateret, at de fleste tiltag var marginale, og at der manglede både indsigt, kompetence, midler og formulerede mål.
- **Verdensborger i Danmark**, en konference i 2000 iværksat af Elsebeth Gerner Nielsen som stillede spørgsmålet: 'Hvordan holder vi balancen i en tid, præget af

globalisering, internationalisering og kommercialisering?’ og satte fokus på dansk identitet i det 21. århundrede.

- **Konferencen 1+1 = 3: Kulturel mangfoldighed og kulturlivets udvikling** var kulminationen på initiativet Det Interkulturelle Netværk, og blev til i samarbejde med Kulturministeriet og Københavns Amt og afviklet over tre dage på Arken med en række førende internationale oplægsholdere i spidsen. Det ambitiøse seminar gav en række offentlige kulturinstitutioner anledning til at gøre status og tage udfordringen op (bl.a. Nationalmuseet).
- **Kulturministeriets Kunstsekretariat** (Statens Musikråd, Teaterrådet, Litteraturrådet, Billedkunstrådet og Kulturministeriets Udviklingsfond) gør i et notat af 20. april 2001 status over i hvilket omfang de forskellige råd har bidraget til den multikulturelle dagsorden.
- **Kunstrådet/Kunststyrelsen oprettes i 2003.** Kulturministeriet samler Teaterrådet, Billedkunstrådet, Musikrådet og Litteraturrådet i en fælles organisation. Initiativet skal bl.a. sikre bedre muligheder for at iværksætte tværgående initiativer. Kunstrådet diskuterer emnet i foråret 2006 og nedsætter en arbejdsgruppe for at drøfte spørgsmålet, og man tager initiativ til en ekstern rapport i sommeren 2006.
- **Brændstof 1996 – 2002 og 2003-6:** Københavns Amts udviklingsarbejde på det flerkulturelle område. Paraplyorganisationen Brændstof igangsætter et nyt netværk, der bygger på et samarbejde med Arts Council England (ACE), CKU og The British Council (BC) omkring 'New Audience Development' som er projektets fokus de seneste 4 år. Projektet blev evalueret i 2002 af Center for Kulturpolitiske Studier og senest i 2005 af Arts Council of England og skal nu videreføres tilknyttet Albertslund kommune med et bredt mandat til at samarbejde med kulturinstitutionerne fremover, dog med begrænset finansiering som konsekvens af kommunalreformen.
- **C:ntact**, Betty Nansens initiativ fra 2001. Et forsøg på at skabe en platform for unge med anden etnisk baggrund til at bruge teater som medie for at fortælle og formidle egne historier. Projektet har udviklet sig over de seneste 5 år og fremstår nu som en serie mediaprojekter med adskillige samarbejdspartnere. Projektet er enestående i forhold til, at en etableret kulturinstitution selv tager dette langsigtede initiativ. Projektet finansieres udelukkende af eksterne midler, bl.a. fondsmidler.
- **Nydansker og Kulturinstitutioner 2004-2006:** Fire statslige kulturinstitutioner går sammen med HUR for at udvikle i alt ni mindre projekter, der hver i sær forholder sig til emnet kulturel mangfoldighed. Projektet slutter, da HUR afvikles med udgang af 2006. Regionen Hovedstad overtager ingen forpligtelser på kulturområdet og dette initiativ risikerer dermed at forsvinde. Deltagere i projektet var: **Det Kgl. Teater, Nationalmuseet, Vikingskibsmuseet og Eksperimentariet.**
- **Images of The Middle East 2006 (IOME)** bliver den sidste store festival i rækken af Images festivaler. Projektet omfatter et stort antal arrangementer og aktiviteter i København samt otte andre danske byer. Udover musik, teater, dans, litteratur, film og billedkunst indgår et omfattende dialogprogram samt medieprogram. Ovenpå forårets store debat i kølvandet på Jyllands-Postens tegningesag har IOME haft en klart positiv virkning på kulturel mangfoldighed i Danmark på flere planer. Budget ca. 25 mio.kr. heraf 1 mio.kr. fra Kunstrådet. Festivalen afvikles, og der er lagt op til overvejelser omkring mulige tiltag som alternative afløsninger for festivalen fremover.

- **Initiativet "Nye Stemmer"** blev taget af Berlingske Tidende og Gyldendal i 2006 for at sætte fokus på mangel af forfattere med anden etnisk og kulturel baggrund i den danske litteraturverden. Projektet afvikledes med meget media opmærksomhed og 160 forfattere deltog i konkurrencen. Der blev udgivet en antologi med de bedste litterære bidrag. Et fremragende eksempel af talentudvikling indenfor feltet.
- **UNESCOs Kulturkonvention om beskyttelse og fremme af kulturelle udtryksformers mangfoldighed** forventes ratificeret af Danmark i december 2006. Konventionen fremhæver kulturens og kulturpolitikens særlige værdi, store betydning og mange muligheder. Målsætningen omfatter bl.a. "at fremme respekt for de kulturelle udtryksformers mangfoldighed og bevidsthed om værdien heraf på lokalt, nationalt og internationalt plan og " at fremme interkulturalitet for at udvikle samspillet mellem kulturer med henblik på at bygge broer mellem folk".

Noter

Citater fra Dorte Skot-Hansen, Center for Kulturpolitiske Studier (CKPS), er hentet dels fra et oplæg fra 2004 og dels fra en debatbog, der udkommer i 2007

Tidslinien tager udgangspunkt i Lene Thiesens oplæg til Kunststyrelsen, nov. 2005

3.2 En kulturpolitisk rammemodel for kulturel mangfoldighed

Spørgsmålet om hvad vi vil med kulturel mangfoldighed, og hvordan den hænger sammen med kulturen som helhed er et centralt spørgsmål. Man kan ikke blot nøjes med at hævde, at det er nok, at kulturel mangfoldighed findes. Dorte Skot-Hansen, Center for Kulturpolitiske Studier (CKPS), har udarbejdet en model som tydeliggør forholdet mellem kulturel mangfoldighed og den kulturelle sektor. Modellen sætter kulturel mangfoldighed i relation til tre forskellige kulturformer og deres processer: monokultur, multikultur og hybriditet.

- Vejen mod **monokultur** sker, når mainstream-kulturen eller den nationale kultur opsluger eller favner indtryk og udtryk fra andre kulturer. Det gælder både i produktionen og i den enkelte kulturforbruger. Med andre ord: Forskelligheder integreres i den eksisterende enhedskultur
- Vejen mod **mutikultur** dækker over det, som mange mener, er målet, nemlig at skabe mulighed for at alle etniske grupper kan eksistere side om side, dvs. alle kulturer betragtes som ligeværdige i en mangfoldig mosaik, som det i høj grad er tilfældet i dag
- Den tredje vej er den såkaldt **hybriditet**, dvs., der er tale om en egentlig tovejs eller ligefrem fler-vejs interaktion mellem kunst og kulturer med forskellige baggrunde. Der er med andre ord tale om nye udtryk og kunstformer (*cross over*)

Dorte Skot-Hansen understreger, at denne model for kulturel mangfoldighed kun kan eksistere, hvis alle tre processer inkluderes. Dermed understreger hun, at det er utilstrækkeligt, når vi kun vil én ting med kulturel mangfoldighed. Alle tre former for samspil eller 'integration', om man vil, skal finde sted og *kan* finde sted helt naturligt, såfremt der ikke findes barrierer. Men barriererne findes, og det er dem, man skal forholde sig til som kunst- eller kulturpolitisk aktør.

Man skal være opmærksom på, at der er tale om tre vidt forskellige processer med tre forskellige værdibegreber og hensigter. Ser man på de tre processer i forhold til det nuværende dominerende kultursyn, kan man sige, at de hver for sig er udtryk for forskellige kulturpolitiske holdninger. Men alle tre betragtes som sagt som nødvendige for at opretholde et harmonisk og dynamisk kultur- og samfundsliv. En satsning på kun én eller to af processerne vil ende med et kun delvist vellykket resultat.

Man kan betragte kulturel mangfoldighed som et potentiale og en ressource. Hvordan potentialet og ressourcerne anvendes og indgår i de forskellige aspekter af kulturlivet, påvirkes og afgøres i høj grad af den kulturpolitiske virkelighed.

- I forhold til de tiltag der gøres på **de statslige museer**, er der i høj grad tale om bestræbelser på at styrke det monokulturelle, idet man forsøger at åbne kulturinstitutionerne for andre befolkningsgrupper
- Ser man på **verdensmusikscenen**, er der tale om en større opbakning til de forskellige kulturelle udtryk, der bidrager til at skabe et multikulturelt miljø

- Ser man på **den moderne kunstscene** som f.eks. repræsenteret ved videokunst udstillingen 'Coding: Decoding' i Kunsthallen Nikolaj under Images of Middle East er den udtryk for en satsning på hybriditet, da både udtryk, former og stilarter blandes

I løbet af de sidste 20-30 år er langt de fleste europæiske lande gået fra en monokultur til en multikultur model, som igen i en vis udstrækning er på vej mod en hybriditet model. Der vil dog i alle samfund være aspekter af alle tre processer sideløbende – hvilket er både naturligt og ønskeligt. Vægtninger derimod – og den specifikke fordeling – vil i høj grad afhænge af den aktuelle situation og de kulturpolitiske instrumenter, man benytter sig af for at påvirke situationen i forhold til de eksisterende kulturpolitiske barrierer.

- **Monokulturelle strategier er med til at forny og udvide mainstream-kulturen og den nationale kultur**
- **Multikulturelle strategier medvirker til at fastholde udgangspunktet for kulturelt demokrati og kulturel mangfoldighed i form af lige rettigheder for alle folk og etniske minoritetsgrupper**
- **Hybriditets strategier er med til at skabe kunstnerisk fremdrift og reel udvikling i forhold til en universel etisk sammensmeltning**

De tiltag der foreslås i denne rapport fremmer alle tre dimensioner; man kan sige, at Kunstrådets rolle først og fremmest skal ses er i forhold til hybriditet dvs. udvikling af eksperimenter, den samtidige og den tværgående kunst. Sideløbende indgår dog elementer af både multikultur og monokultur i Kunstrådets virke.

Det er først og fremmest de store kulturinstitutioner, der varetager monokultur-strategien, mens det oftest er lokale tiltag, foreninger og nicher som f.eks. verdensmusikscenen og projekter som Images festivalerne, der sætter multikulturen øverst på dagsordenen. Endelig er det hyppigst de nyskabende kunstnere og kunstinstitutioner, der satser på hybriditet.

Modellen kan betragtes ud fra forskellige vinkler, herunder:

- som en overordnet kulturpolitisk model
- som en model for kunstproduktion
- som en model for formidling (markedet)

I forhold til den kulturpolitiske og strategiske model vil det være relevant at udvikle denne basismodel som en ramme for adskilte handlingsplaner, der opstiller relevante modeller til at håndtere og støtte de tre former for kulturudvikling og kulturformidling.

3.3. Befolkningssammensætning, kulturel mangfoldighed og det kreative potentiale

Norge

Ca. 355.000 indvandrere ud af en samlet befolkning på 4.6 mio., svarende til 8%. Af disse er 300.000 førstegenerationsindvandrere. Antallet af indvandrere med anden etnisk baggrund er steget markant siden 1970, og antallet er faktisk øget med 300% siden 1980.

Sammensætningen har ligeledes ændret sig dramatisk i dette tidsrum. I begyndelsen var det stadigvæk indvandrere fra Danmark, Sverige og europæiske lande, men i stigende grad er der kommet indvandrere fra ikke-vestlige lande.

I alt er 110.000 kommet som asylansøgere og størstedelen er kommet fra Irak, Somalia, Bosnien-Herzegovina, Vietnam, Irak og Iran.

Kun 15% af indvandrerne har været i Norge i mere end 25 år og disse kommer først og fremmest fra andre europæiske lande.

I Oslo har 23% af befolkningen indvandrerbaggrund.

I disse år kommer størsteparten af indvandrerne fra de nye medlemsstater i EU samt fra ikke-europæiske lande (Pakistan, Irak, Iran, Filippinerne, Tyrkiet, Bosnien-Herzegovina, Serbien Montenegro, Somalia og Marokko)

Sverige

I Sverige er race/etnisk baggrund ikke en del af de officielle statistikker!

Sverige har 1.199.000 personer der er født i et andet land, og hvis man medregner 2. generationsindvandrere, er tallet naturligvis større. Det svarer til 13,3% af en befolkning på 9.1 millioner.

Sverige har gennemlevet samme mønstre som de øvrige nordiske lande, men har i nogle år haft en meget liberal politik overfor asylansøgere. Mellem 1989-93 kom over 200.000 flygtninge til Sverige, heraf 115.000 alene fra det tidligere Jugoslavien. Der er især mange kurdere og palæstinensere fra mellemøstlige lande. Andre store indvandrergrupper kommer fra Vietnam, Chile og Ungarn.

Af de i alt 1.2 millioner, som er født uden for Sverige, kommer ca. 225.000 fra mellemøstlige lande og knapt 100.000 fra Asien.

I en periode forsøgte Sverige at styre fordelingen af immigranterne for at undgå ghettodannelse i de større byer, men politikken slog fejl, da der ikke fandtes arbejde i de mindre byer, og mange derfor forblev arbejdsløse. Denne politik er nu erstattet af en mere liberal politik om at overlade bopælsbeslutning til indvandrerens selv.

Der er igen store koncentrationer af folk med indvandrerbaggrund i de større byer og især i f.eks. Malmö, hvor man regner med at byen, som den første i Norden, inden for 20 år vil have flertal af indbyggere med indvandrerbaggrund.

Danmark

Der var i 2005 ca. 450.000 indvandrere og efterkommere af disse i Danmark, hvilket svarer til ca. 8,5% af befolkningen. Heraf kommer 71% eller 320.000 fra ikke-vestlige lande. 42% af indvandrerne har dansk statsborgerskab.

I 1980 var der kun ca. 120.000 indvandrere og efterkommere af disse, svarende til 3% af befolkningen. Det vil sige, at der er tale om en relativ ny situation for Danmark.

Ser man på prognoserne er der udsigt til, at i 2050 vil Danmarks befolkning kun forøges med 1,6% til 5,5 mio. personer.

Antallet af indvandrere fra vestlige lande forventes at stige med 33% og antallet fra ikke-vestlige lande forventes at stige med 92%, således at 14,5% af befolkningen vil være indvandrere eller efterkommere heraf.

75% af samtlige efterkommere er under 16 år og i de kommende 15 år vil antallet der fylder 16 år stige med 4.500 hvert år. 10% af samtlige skoleelever i Danmark er i dag tosprogede.

Fordelingen af indvandrere og efterkommere er først og fremmest koncentreret i de større byer. Odense, Århus og København og mange kommuner på Københavns vestegn har en befolkning, hvor 15% har indvandrerbaggrund. For kommunerne omkring København, som selv har 13,5% med indvandrerbaggrund (fra ikke vestlige lande) og 24% af de under 16 årige, er tallene: Ishøj 34%, Brøndby 35%, Albertslund 26%, Høje Taastrup 21%, Karlebo 20%, Farum 14%, Hvidovre 15% og Rødovre 15%.

Der er mange steder voldsomme koncentrationer af indvandrere og efterkommere i bestemte boligområder f.eks. 66% af befolkningen i Vollsmose, Odense, 93% i Mjølnerparken, København og 55% i Bispehaven, Århus.

Ser man på oprindelseslande for de folk der stammer fra ikke-vestlige lande er der tale om mange forskellige lande: Tyrkiet 18%, Pakistan 12% Irak 5%, Libanon 5%, Bosnien-Herzegovina 4,6%, Somalia 3,7%, Iran 3,2%, Vietnam 2,5%, Serbien-Montenegro 3%, det tidligere Jugoslavien 4%, Marokko 2,5% og Sri Lanka 2,5%.

I forhold til kulturel mangfoldighed giver de tal en række informationer, som er relevante i forhold til de problemstillinger og de muligheder, der opridses i rapporten.

- Der er tale om et ujævnt indvandringmønster, hvor mindre "bølger" af indvandring enten er et resultat af almindelig ind- og udvandring, dvs. søgen efter arbejde og et bedre liv eller er et resultat af den politiske situation i bestemte lande, der resulterer i pludselig udvandring.
- Til den første kategori hører indvandringen i 70erne, fra bl.a. Tyrkiet, Jugoslavien og Marokko, mens bevægelserne i 80erne og 90erne fra f.eks. Somalia, Iran, Irak, Palæstinensere fra bl.a. Libanon og Irak er kendetegnet ved, at folk har søgt asyl.
- Med hensyn til den nuværende strøm, er der tale om folk fra en række central- og østeuropæiske lande der igen kommer for at finde arbejde og bedre fremtidsmuligheder.
- Dette brogede billede, hvor der ydermere er forskel i sprog, kultur, religion og livsstil, og det faktum, at der er tale om relativt små "nationale" grupper, der tilmed er spredt over hele landet, er fra et kulturelt perspektiv problematisk på flere led.

- Med befolkningsgrupper på mellem 10-20.000 personer med samme kulturelle baggrunde, er det uhyre svært at opretholde, endda at udvikle en "egen kultur" som er levende. Det vil sige, at der er begrænsede muligheder for at understøtte kulturel infrastruktur såsom lokalradioer, aviser, tidsskrifter og kulturelle arrangementer i almindelighed. Restaurationer, kiosker og grønhandlere kan overleve og er nok for de fleste det kulturelle kontaktpunkt med en del af disse grupper.
- I denne situation er der mulighed for at knytte sig til tilsvarende grupper i andre lande, primært Sverige og Tyskland hvor der findes en mere veludbygget kultursektor for mange af disse befolkningsgrupper, der også vedligeholder forbindelser med hjemlande som f. eks. Tyrkiet og Marokko.
- Det er mere vanskeligt at uddanne egne kunstnere, musikere, kunsthåndværkere mm. hvis viden og erfaringer tabes, og kulturtraditioner risikerer langsomt at forsvinde. Samtidig er mulighed for at kulturen kan udvikle sig som en levende kultur også meget begrænset, og der er fare for en langsom degenerering af de forskellige kunstudtryk/traditioner, for en stagneret, klichéagtig og folkloristisk kultur – ude af trit med både den nutidige danske kultur og hjemlandskulturen. Folk bliver rodløse og dermed introverte og passive.
- Der vil med andre ord sige, at kulturel mangfoldighed i virkeligheden ikke kan fastholdes, eller udvikles uden at man skaber rammerne - det sker ikke af sig selv.
- Ser man på lande som England, hvor der alene i f.eks. Birmingham bor over 50.000 pakistanere, er situationen en helt anden. Her er grundlaget for at opretholde og udvikle sin egen kultur ganske anderledes og befolkningsgrundlaget skaber mulighed for kulturcentre, teatre og derigennem bliver den pakistanske kultur en del af det offentlige kulturbillede i byen. Erfaringen viser også, at med de steder som offentlige mødesteder er der nemlig også gode chancer for at skabe kulturmødesteder.
- Dette er ikke tilfældet i Danmark, hvor det multikulturelle forbliver en del af det private sociale liv med private arrangementer mm., og ikke en del af det offentlige kulturliv. Ser man på Dorte Skot-Hansens tredelte analyse over kulturel mangfoldighed, er der tale om at den "multikulturelle dimension" dermed har vanskelige vilkår.
- Et andet væsentligt punkt er vigtigheden af en indsats i forhold til børne- og ungdoms kulturen i de kommende år, hvor der er tale om store årgange af børn og unge med indvandrerbaggrund. Her skal indsatsen både være i forhold til at sikre sig adgang til den danske kultur og dens institutioner, og at give dem kendskab til egen etnisk kulturel baggrund, sidstnævnte med henblik på at kunne deltage i det man kalder hybridkulturen.
- Det er uden tvivl her, at der skal sættes ind med midler, støtte og initiativer såfremt man vil præge det fremtidige samfund. I den forbindelse er en række af de tiltag som peges på i afsnit 7 om anbefalinger, væsentlige – øget adgang til kunstuddannelser samt i kulturformidlende uddannelser, programmer med moderne kunstudtryk fra de lande hvorfra de unge har deres rødder, festivaler og aktiviteter, hvor kunst- og kulturudtryk blandes.
- Det tredje aspekt er den fysiske fordeling af etniske grupperinger i Danmark, som tegner et klart billede af, at det er bysamfundene der først og fremmest har større antal med anden etnisk baggrund. Det er afgørende at sikre sig samarbejde omkring

initiativer, der udnytter det potentiale som denne koncentration giver. Det burde være oplagt med et samarbejde mellem kommuner og Kulturministeriet/Kunstrådet omkring prioriteringer af indsatsen i disse områder.

Kreativt potentiale

Der findes ingen opgørelse over antallet af professionelle kunstnere der findes blandt danskere med anden etnisk baggrund.

Der findes naturligvis kunstnere med kreativt potentiale blandt alle indvandrergupper, men det kunstneriske potentiale blandt indvandrere og deres efterkommere er ikke en fast størrelse. Det er afhængigt af alder, uddannelse tidligere beskæftigelse, årsag til udvandring, og de betingelser og muligheder der findes, når man bosætter sig i et nyt land. Blandt f.eks. iranere og irakere, er der mange både intellektuelle og kunstnere blandt de flygtninge, der er kommet hertil de senere år, hvorimod de første tyrkiske indvandrere, der søgte arbejde, kom fra provinserne i Tyrkiet. Antallet professionelle kunstnere, journalister og intellektuelle blandt tyrkerne er derfor noget mindre.

På sin vis vil man igen kunne pege på, at det beskedne befolkningsgrundlag eller rekrutteringsgrundlag skaber et mere spinkelt grundlag for det kunstneriske potentiale.

Som en tommelfingerregel anslår man, at der findes mellem 5-10 personer per tusind som er kunstnere. Dvs. man kan regne sig frem til at et tal på mellem 2.500- 5.000 kunstnere skulle svare til potentialet for kunstnere blandt den del af befolkningen.

Men som vi ved, sker det, at mange kunstnere, når de kommer til Danmark, ikke fortsætter med deres kunstneriske arbejde enten fordi de ikke har mulighed eller fordi de skal prioritere andre opgaver for at kunne overleve.

Der er sandsynligt at blandt indvandredekunstnere er "tabet" sandsynligvis langt over 50%, dvs. mindst halvdelen opgiver. Mange flere beskæftiger sig som kunstnere som et bijob eller blot en hobby. Men uanset om tallene er præcise er det vigtigt at konstatere, at det er afgørende at man forsøger at fastholde, og om muligt omsætte, det kreative potentiale på alle niveauer i disse miljøer – både i forhold til nyankomne og i forhold til de generationer der følger efter. Dels for at kulturbilledet i højere grad afspejler det danske samfund og dels for at sikre sig at det kreative talent udnyttes for at berige samfundet.

Denne situation er langt fra nem at håndtere, da man i høj grad er nødt til at sikre sig at de forskellige kulturgrupper faktisk har et fundament af praktiserende kunstnere, som vil kunne påtage sig opgaven som kulturformidler. Har en befolkningsgruppe ingen kunstnere til at påtage sig leder- og støtterollen, er der intet grundlag for at opretholde kulturen på et tilfredsstillende kvalificeret grundlag.

Ligeledes er det de kunstnere som kan "bygge broer" og kommunikere bredt omkring deres egen kultur og dermed skabe interesse og forståelse for den, ofte de samme kunstnere, som selv burde kunne udvikle sig for at skabe denne 'hybrid- kultur', der også tales om i forhold til Dorte Skot-Hansens analyse.

Der findes derfor behov for at formindske dette ressourcetab af kunstnerisk potentiale.

Dette sker kun, hvis man agerer proaktivt og giver tilbud til tilflyttede kunstnere og gør dem i stand til at skabe sig en platform i Danmark inden for relativ kort tid. Går der for lang tid med at etablere sig, forsvinder der gradvist egenskaber og den personlige udvikling inden for ens fag går i stå.

Rådgivning, et kontaktnet og netværk, formidlingsstøtte via websider mm. er grundlæggende for at kunne fastholde den kreative kapacitet fra de indvandrergupper, der kommer her til landet. Herudover er der behov – som for alle andre kunstnere – at sikre mulighed for udvikling og skabe egen virksomhed.

Omstillingsfasen er den afgørende fase for disse kunstnere.

3.4. Kulturel mangfoldighed og kunstnerisk kvalitet

Et afgørende punkt, der præger debatten omkring kulturel mangfoldighed, er netop dens forhold til begrebet kunstnerisk kvalitet.

Det er en kendsgerning, at ikke al kunst umiddelbart kan måles med samme målestok og dermed med samme kvalitetsforståelse. Jo mere forgrenet kunsten bliver, jo mere viden, jo flere synspunkter og kvalitetsbegreber skal inddrages i denne vurdering af kvalitet. Det afspejler netop udviklingen fra enhedskulturen til kulturel mangfoldighed i bredeste forstand.

En argumentation der fortsat anvendes er, at der er en automatisk og uundgåelig modsætning mellem de to begreber "kunstnerisk kvalitet" og "kulturel mangfoldighed" og derfor er det svært for den statslige kunststøtte at rumme begge begreber. Kunsten skal støttes på baggrund af en kvalitetsvurdering.

At denne argumentation fortsat anvendes, stiller dermed også spørgsmålet om der er en egentlig modsætning eller om der snarere er tale om en misfortolkning, da kvalitet og mangfoldighed begge kan hyldes som gældende principper uden at det betyder at man skal gå på kompromis.

Man kan jo ikke påstå at det kunstneriske niveau i f.eks. England, USA, Holland eller Frankrig eller for den sags skyld i Norge eller Sverige, er blevet lavere fordi man har valgt at tildele støtte til kunstnere med anden etnisk baggrund i et større omfang end tidligere. Men det er fordi man er klar over at man naturligvis skal kvalitetssikre kunstproduktionen, men samtidig indse at det, især i startfasen, ligeledes er et spørgsmål om talentudvikling. Men på længere sigt skal kunstnerisk vurdering og kvalitetskrave fastholdes, og samtidig skal disse selv udvikles.

Som udgangspunkt findes der en naturlig og tydelig sammenkædning mellem et samfunds kvalitetsbegreb – dets kunstbegreb – dets kulturbegreb og dets samfundsbegreb. Hvis der ikke er en naturlig sammenhæng er det problematisk. De er jo i høj grad sammenkædet.

Det gældende kvalitetsbegreb i et hvilket som helst samfund bygger på det gældende kunstbegreb, og det gældende kunstbegreb tager afsæt i, og er forankret i det gældende kulturbegreb, og det gældende kulturbegreb hænger umådeligt sammen med det gældende samfundsbegreb.

Samfundet udvikler sig hele tiden – det samme gør kulturbegrebet og det samme gør kunstbegrebet - og det sker hele tiden løbende, med nye teknologier, nye udtryksformer, nye genrer, nye stilarter, nye historier, ny kontekst og nye teorier osv.

Det vil sige at vore kvalitetsbegreber i forhold til kunst er bevægelige, og ikke en fast størrelse. De indstiller sig i forhold til en kunst/kultur under forandring og den dynamik udfordrer dermed de eksisterende kvalitetsnormer. For at være gældende skal den kvalitetsmålstok kontinuerligt redefineres for at være i takt med og i samspil med det kulturelle felt.

Et kendetegn ved kulturbegrebet og kunstbegrebet er netop det, at det især i de seneste 20-30 år er blevet langt mere rummeligt og at dette nu accepteres som både naturligt og ønskeligt. Den kulturpolitiske indsats, som ofte halter bagefter, reflekterer dog den rummelighed ved at der i dag gives støtte til en lang række kunst- og udtryksformer som for 10-20-30 år siden var helt udenfor støttesystemet. Man var nødt til at finde frem til nye kvalitetsvurderinger i forhold til rytmisk musik, ny dans, multimedieproduktion osv.

Kvalitetsbegreber skal ikke anvendes til hverken at blokere eller fravælge denne rummelighed og forskelligartethed der kontinuerligt udvider kunstbegrebet men til at kvalificere den rummelighed og stille krav og forventninger til de nye kunst- og udtryksformer. Vi har set det ske i Danmark med hele den rytmiske musik, med video kunst- og multimedia games, ny dans, verdensmusik, tegneserier, ny cirkus for blot at nævne enkelte eksempler. Den statslige kunststøtte er dermed med at sikre denne diversitet og mangfoldighed, men samtidig er hensigten at sikre og fremme kvaliteten indenfor de enkelte udtryk på baggrund af kunstarten/subkulturens præmisser og faglige kodeks.

Det afgørende er at kvalitetsbegrebet baseres på disse nye kunstnere, nye stilarter og nye udtryksformers egne særlige betingelser og at man ikke blot overfører andre kvalitetsbegreber som er ikke relevante og at de mennesker der er sat til at administrere disse kvalitetsvurderinger selv har forståelse for, interesse for, og er åbne overfor de nye former.

Derfor har der altid været og vil altid være et afgørende samspil mellem bredden i udtrykket dvs. mangfoldighed og højden og kvaliteten som udtrykker den samlede kunstneriske masse.

Et problem er dog at jo mere varieret og mere mangfoldigt vores samfund og vort kulturliv bliver, jo sværere er det at bruge en enkelt målestok til kvalitet og det vil sige at der er behov for at de vurderinger i højere grad tages tættere på basen i.f.t. den pågældende kunstart/udtryk og form. Det vil sige at der sker en automatisk pluralisering og decentralisering som vi har været vidne til over de sidste mange år, og at når man har et system hvor man oplever et sammenstød af interesse er det oftest fordi de forskellige kvalitetsbegreber støder sammen og det sker når man beder om at der tages stilling til noget som man faktisk ikke er i stand til at vurdere. Det stiller netop krav til de centrale støttesystemer, hvis synsfelt hele tiden skal justeres og nuanceres.

Sådan er det i forhold til installationskunst hvis man er til maleri, sådan er det i forhold til improvisationsmusik hvis man er til klassisk musik, sådan er det i forhold til persisk litteratur når man er til Dan Turéll, sådan er det i forhold til tango og dans hvor man er til klassisk ballet.

I forhold til kulturel mangfoldighed er det sådan at det gældende kvalitetsbegreb blot skal tage højde for dette aspekt af diversitet på samme måde, at den har været udvidet til at inkludere alt fra heavy metal til børnekunst, dvs. at man skal forholde sig til at der produceres musik, dans, billedkunst, litteratur som har et andet udgangspunkt. For at vurdere om det er godt og for at sikre at ens kulturstøtteordninger også kommer de kunstnere og det nye publikum til gode, skal man tage udgangspunkt i til dels andre kvalitetsvurderinger, og her er man oftest nødt til enten selv at udvide ens egen begrebsverden eller søge støtte fra anden side.

Et andet aspekt er at Kunstrådets arbejde i virkeligheden egentlig er kunstudvikling. Formålet med investering af offentlige midler i kunstverdenen er at styrke dens kvalitet og at styrke dens produktion og dermed også styrke dens udbredelse. Mange af de tiltag der støttes – og især de nyere tiltag – er ofte spinkle i starten og det er her at kunststøtten er essentiel for at sikre overlevelsen - eller som Arts Council England udtrykker det, "Our aim is that artists must thrive and not just survive". Som vi ved, kan det tage tid og i forhold til kulturel mangfoldighed vil der være meget der skal udvikles. Dels fordi der ikke findes samme uddannelsesmuligheder, samme produktionsmuligheder, samme befolkningsunderlag for de kunstnere til at udvikle sig uden støtte, og det vil sige at der skal investeres betydelige midler.

Det første opgør: Den rytmiske musik

Igennem 70'erne til 90'erne var der et opgør i den statslige musikverden om rytmisk musik – om den skulle støttes, hvorfor den skulle støttes, og hvordan den skulle støttes.

Presset kom udefra og nedefra og diskussionen om statens eventuelle støtte til rytmisk musik var ikke en diskussion om kvalitet – om de musikere var lige så kompetente som konservatorieuddannede musikere, eller om deres kompositioner var på højde med ny kompositionsmusik. Den var en diskussion om kulturelle rettigheder og accept af en anderledes musikform med et andet samfundsmæssigt udgangspunkt og med et andet udtryk. Det var et spørgsmål om kulturelt demokrati.

Beslutningen om at Musikrådet skulle skabe rammer omkring den rytmiske musik var derfor en kulturpolitisk beslutning og ikke en kunstnerisk vurdering. Den overordnede beslutning blev taget uanset den musikalske kvalitet, men fordelinger og tildelinger var netop på grundlag af musikalsk kvalitet.

Inden for rytmisk musik findes der naturligvis flere genrer, og det er netop denne genrespredning, der sikrer, at musikken lever op til kravet om kunstnerisk mangfoldighed. Mangfoldighed er i sig selv dermed en kvalitet - rock, folk, jazz, elektronisk musik, kompositionsmusik, eksperimenterende musik, lydkunst, verdensmusik og Cross-over musik er alle nicher, og de modtager alle statstilskud.

Faste model: Anerkendelse, organisering, bevilling

Det er en forudsætning for statslige kunsttilskud, at genrebegrebet anerkendes. Samtidig er det oftest sådan, at genren er organiseret, før at den støttes. Der er tradition for i dansk kulturliv, at foreninger og organisationer lægger pres på for at der afsættes midler til nye kunstformer.

Her er det klart, at verdensmusikken ikke har været "anerkendt" som en musikform og i mange år har den haft en relativ svag organisation. Derfor er midlerne til området kommet sent. Det vil sige, at først skal genren anerkendes, og dernæst skal den organiseres.

Det er først i det tredje led, at det er et spørgsmål om direkte bevillinger til musikere, til turneer, til spillesteder, til tidsskrifter og websites. Det sker med udgangspunkt i en kvalitetsvurdering i forhold til genren dvs. tango, flamenco, jazz, osv. og naturligvis ikke med udgangspunkt i en diffus kvalitetsvurdering, hvor hele musikfeltet vurderes med samme kvalitetsvurdering. Det ville naturligvis være både naivt og kontraproduktivt.

På samme tid som man sigter mod den **højeste kvalitet** i tildeling af kunststøtte, skal man sigte mod den **bredeste kunstneriske forskellighed** i forhold til genre, stilarter og i forhold til både emner og stil såvel som i forhold til kontekst og geografi.

Kunststøtten gives ikke som påskønnelse for det gode arbejde, der er præsteret, men for at fremtvinge og maksimere det kreative potentiale.

Den moderne dans i Danmark – et eksempel på interkulturelt arbejde

Den moderne dans er en kunstart, der først og fremmest er opbygget på både inspiration og erfaringer udefra. Uden uddannelse, produktioner eller ensembler i Danmark i 70'erne, blev de første tiltag til at skabe den moderne dans eller "ny dans" taget af dansere og koreografer, der forlod det Kgl. Ballet (bl.a. Eske Holm), men først og fremmest af udenlandske koreografer der bosatte sig i Danmark i 70erne og 80erne.

Randi Patterson fra Norge/England, som var initiativtager til Nyt Dansk Danseteater i 1981, Cher Geurtze, Ann Crosset, Rhea Leman, Nanna Nilsson og andre fra USA var blandt de

første til at skabe ensembler. Flere fulgte efter bl.a. Kathryn Ricketts fra Canada, Joerge Holguin fra Colombia, Warren Spears fra USA..

De fleste koreografer underviste og havde eget studie for produktioner. I starten og i en årrække derefter var Det Franske Institut (med vicevært Jean-Louis Badet i spidsen) en væsentlig base for den moderne dans. Disse koreografer medbragte danseteknikker fra forskellige "skoler" inden for moderne dans, egne kunstneriske ambitioner og samtidig en lyst til at skabe et dansemiljø i Danmark.

Først i midten af 90'erne blev der skabt både en officiel danseuddannelse, en scene der var helliget dans (Dansescenen, 1992) og øvefaciliteter i Dansens Hus, samt særlige produktionsmidler via Teaterrådet.

En 20-årig udvikling der egentlig var helt utænkelig uden internationale input fra en række nøglepersoner og det er et fremragende eksempel på, hvordan det internationale samspil og det interkulturelle arbejde kan være fundamentet for skabelsen af både nye kunstneriske udtryk og en øgning af den kunstneriske kvalitet i et land.

Dette miniportræt rører ved en af de centrale problemstillinger der oftest citeres i forhold til kulturel mangfoldighed og det er spørgsmålet – og muligvis modsætningen – om kunstnerisk kvalitet kontra mangfoldighed.

Kunstnerisk kvalitet og mangfoldighed

Argumentationen er at man er bange for at den kunstneriske standard falder, hvis man skal støtte projekter og kunstnere, som muligvis ikke lever op til gældende standard, blot fordi det er "politisk korrekt" at støtte kunstnere med forskellig etnisk eller kulturel baggrund.

På den anden side er man ofte bange for at miste traditioner og udtryk, der udvandes på grund af den gradvise sammensmeltning af kulturer og derved mister sin "egenart" som land – som folk – som kultur.

Ovenstående eksempel viser, at det at bygge udelukkende bygge på egen tradition ikke er tilstrækkeligt, hvis man vil udvikle sig kunstnerisk og kulturelt i takt med tiden.

Andre eksempler kan f.eks. findes inden for både jazz- og verdensmusik.

I USA har "sammensmeltning" af den "klassiske og den moderne dans" med afrikansk traditionel dans resulteret i afroamerikanske udtryk hos bl.a. Alvin Ailey og Harlem Dance Theatre, som begge har aflagt utallige besøg i Tivoli. De betragtes som danseensembler i verdensklasse og har et meget stort publikumspotentiale.

Ser man igen tilbage på Dorte Skot-Hansens trekant, vil det sige, at disse tiltag faktisk har været med til at styrke alle tre aspekter af kulturel mangfoldighed – men det vigtigste er, at der er tale om en ny form eller "hybrid" danseform, der skabes og dyrkes indtil det selv bliver udtryk for "mainstream" – altså udtryk for bevægelighed i kunsten og kulturen.

Man kan tilsvarende finde andre eksempler på "ny hybride kunstformer" f.eks. jazzmusikken der bygger på traditionel musik og sangformer mange steder fra. Hele jazzens historie er historien om musikkens diaspora, der udspilles mellem generationer, mellem subkulturer, mellem kontinenter og etniske musikformer - men som skabes i forhold til nutiden.

Det er klart, at når vi taler kulturel mangfoldighed og dermed gerne vil bidrage til at styrke mangfoldighedens mulighed for at indtage en større rolle i kunst- og kulturverden, er det fordi man mener, at der dermed skabes en mere mangfoldig kultur med andre kunst- og

kulturudtryk. Dette er i sig selv er en kvalitet og desuden skabes der potentiale for et kunstnerisk fremskridt og nyudvikling.

Om resultaterne kan aflæses i morgen er tvivlsomt.

Der er grund til at tro, at de kan aflæses om 5-10-15 år, hvis man ser på de hidtidige eksempler inden for kunstrådet. Troen på at kunsten først og fremmest skabes af dem, der er "nærmest kunstens centre" har gang på gang vist sig at være en fejlagtig holdning, når talen er om de nutidige kunstudtryk og kunstform. Hver "kunstniche" forholder sig forskelligt til det skiftende samfund – sådan er det, og sådan skal det nok være. Man skal være varsom med at kræve, at samme skabelon anvendes inden for alle kunstgenrer og kunstformer.

Tilbage til eksempel med den moderne dans

Ser man generelt på den moderne dans i Danmark i 2007 er den fortsat præget af en international dialog. Danseskolen kan modtage elever fra andre lande, ligesom Den Kongelige Ballet i stigende grad gør det, og mange unge koreografer lader sig uddanne i udlandet. Mange udenlandske dansere har næsten 'fast' arbejde i Danmark, hvor det ikke altid er muligt at finde de specifikke dansere-koreografer i Danmark, som man søger. Men der er stadig forhold, der halter.

Den moderne dans er en danseform, der stadigvæk er forholdsvis vestlig dvs. den bygger især på amerikanske / europæiske moderne traditioner. Ser man på andre danseformer har der ikke været så stor "åbenhed" i Danmark - snarere omvendt. Danseformer som f.eks. arabisk dans, tango, flamenco, afrikansk, eller afro-karibisk dans mm. Inden for disse dansegenrer eksperimenteres der også med nutidige udtryk, der er tale om danseformer som oftest knytter sig til musikformer og oftest med en social kontekst eller baggrund.

Verdensdansen har i Danmark ikke en status som støtteværdig - og det på trods af at verdensmusikken med samme kategorier støttes. Inden for dans er der fortsat tre meget markante opdelinger - den klassiske dans - den moderne dans - og "verdensdans".

Genren "verdensmusik" har gradvis tilkæmpet sig en plads som en anerkendt musikgenre og dermed har den gradvist fået tilskud til musikere, spillesteder, promotion mm. Verdensdans er henvist til at foregå i fritiden.

Kunstrådet støtter igennem deres Verdensmusik støtteordninger, tango, mellemøstlig musik, afrikansk musik mm. og ensembler, der optræder med f.eks. afrikansk dans og musik, hvilket er meget almindeligt, og her får musikerne støtte, hvorimod danserne fortsat skal være "amatører". Der er tale om forskellige holdninger i Kunstrådet mellem musik og scenekunst med samme kunstneriske og kulturelle udgangspunkt.

Vi ser, hvordan anerkendelse af en stilart i musikverdenen kan være med til at skabe en basis for en stadig professionalisering og udbredelse af denne musikform, mens man i forhold til dans ikke anerkender danseformen og dermed fastholder dansere som amatører og fastholder verdensdans som "folklore". Der findes fremragende og nyskabende flamenco og andre etnisk baserede danseformer.

Når man ser ensembler optræde, er der mange gange en klar kvalitetsforskel mellem dansere og musikere som følge af den skæve udvikling – men det er ikke nødvendigvis på grund af forskelligt kunstnerisk potentiale mellem musikken og dansen eller på grund af kunstnerne selv.

Der er, som vi kender fra alle former for "subkulturer", en klar sammenhæng mellem behov for støtte og potentiale til udvikling. Kunstrådet kunne først og fremmest tildele støtte for at realisere det kunstneriske potentiale for dermed af sikre sig både fremdrift og fremskridt.

Verdensdans på de store europæiske scener

Det er påfaldende, at koreografer med udgangspunkt i "verdensdans" i de senere år har udviklet sig til nogle af de mest interessante nutidige koreografer, der findes lige nu – lige netop i gråzonen mellem moderne dans – gadedans – og verdensdans. På de store verdensscener findes der heller ikke nogen skarp opdeling mellem moderne dans, verdens dans og klassisk dans. Tager man til Sadlers Wells i London vises både klassisk, moderne og avantgarde (vestlige) og moderne (ikke-vestlige) former for dans i samme sæsonprogram.

Man kunne overveje at fremme denne opblødning mellem dansegenrer ved en mere inklusive politik for dermed at skabe mulighed for at tiltrække både et nyt publikum og give muligheder for koreografer og dansere til at udvikle sig også på dette felt.

I London, Paris, New York kan man på de store dansescener møde alle tre former for dans og man støtter kunstnere der arbejder i netop denne "hybrid" form for dans. Erfaringer fra disse danseteatre og festivaler (som herhjemme med festivalerne Dancin' City og Verdens Dans) viser netop, at de kan tiltrække et nyt stort publikum, og at det er muligt at interessere mange skabende unge for dans, hvis dansen defineres tilstrækkelig bredt.

4.1 Sverige - det svenske kulturråd, SKR

SKR har en samlende funktion i forhold til Sveriges kulturliv. Rådets ansvarsområde omfatter, i modsætning til det danske Kunstråd, størsteparten af kulturlivet og råder over et budget på over 1,5 mia. kr.

Rådet varetager:

- **de 'uafhængige' kunst- og kulturinitiativer (som det danske Kunstråd)**
- **de større regionale og statslige kulturinstitutioner (foruden TV/radio)**
- **regional støtte til decentrale tiltag**

SKR er Sveriges centrale kulturpolitiske instrument. Armslængde princippet gælder naturligvis både i forhold til regering og kunst og kulturliv, men systemet er mere strategisk sammensat og udøver en højere grad af fleksibilitet indenfor de afstukne rammer for igangsætter gennem selvstændige initiativer, og ved at tænke tværgående i forhold til bredere kulturpolitiske principper og tanker.

SKR modtager hvert år et såkaldt reguleringsbrev, der indenfor de gældende og langsigtede programmer/satsninger udstikker årets kulturbudget og hovedlinjerne for dets anvendelse. Målene er klart præciserede, og der stilles krav om dokumenterede resultater i forhold til både mål og de forskellige dele af rådets samlede arbejde.

SKR's funktion

Kulturrådets funktion er ikke blot et spørgsmål om bidrag med midler til kulturlivet gennem en vurdering af ansøgninger, selvom det naturligvis er et hovedinstrument, der er med til at sikre en udvikling i kulturlivet. Den økonomiske indsats skal også ses i sammenhæng med de to andre indsats, som netop betragtes som forudsætninger for at kunne foretage strategiske investeringer i kulturlivet og dermed skabe den optimale effekt. Rådets arbejde beskrives som en tre ledet indsats: tilskudsydelse – information – vidensopbygning.

- **Målet for 'tilskudsydelsen' er "et omfattende og et varieret kulturudbud af høj kvalitet for alle i hele landet"**
- **Målet for 'information og kommunikation' er "at øge interessen for kultur, med udgangspunkt i støttevirksomhed og kundskabsvirksomhed"**
- **Målet for 'videns opbygning' (der tilmed omfatter kapacitetsopbygning) er "relevante kulturstatistikker af høj kvalitet"**

Dermed sikres et stærkt udgangspunkt for et kvalificeret beslutningsgrundlag, hvor tidens tendenser, behov og muligheder undersøges, og hvor man forpligter sig til at optræde som den centrale organisation med en åben proces. Der arrangeres offentlige møder, konferencer, udarbejdes og udgives analyser, der informeres om case studies, foretages afrapporteringer og evalueringer, og der arrangeres høringer om mulige tiltag, osv.

Institutionen er således præget af en stor offentlighed og åbenhed, og det finder man både positivt i forhold til det kunstmiljø, man skal støtte, og i forhold til det politiske miljø. Samtidig skabes et vidensgrundlag for både kulturaktører, men også for husets sekretariat og rådsmedlemmer. Endeligt er det med til at sikre, at kulturspørgsmål indgår som en

løbende del af den offentlige debat. Dagsordenen, mener man helt grundlæggende, skal afspejle det omgivende samfund (globalt, nationalt og lokalt), og derfor finder man det også naturligt, at spørgsmålet omkring kulturel mangfoldighed placeres så centralt på den svenske kulturpolitiske dagsorden.

Svensk kunst eller 'bare' kunst

Begreberne *svensk kulturliv* eller *svensk kunst liv* optræder ikke én gang i hverken de kortfattede målsætninger og figurerer heller ikke i regeringens 33 sider lange redegørelse for Kulturrådets arbejde. "*Man bruger udelukkende 'det svenske' relationelt - og ikke som en kvalitetsfaktor i sig selv*", forklarer man fra SKR. Dette er en markant forskel fra Kunstrådets handlingsplan, hvor *dansk kunst/kunstliv* anvendes som gennemgående kvalificerende begreber.

Når man ikke anvender formuleringen i det svenske policy papir, er det udtryk for, at man ser det samlede kulturliv som en afspejling af de mange forskellige og forskelligartede udtryk, man er med til at støtte, i modsætning til en snæver holdning til og opfattelse af den nationale kunst/kultur og dermed den svenske identitet.

Således indgår automatisk en klar definition af mangfoldighed, og af kulturmødet, både i relation til det internationale og det interkulturelle, som er langt mere i overensstemmelse med både en verden anno 2006 - og den postkoloniale og postnationale tankegang i forhold til kunsten som sådan. Ser man på kvaliteten i det svenske kunst og kulturliv, er det nemt at få øje på dette udgangspunkts styrke.

Hovedlinierne i den svenske kulturpolitik, fastsat i 1996

- **Ytringsfrihed: Værne om ytringsfriheden og skabe reelle forudsætninger for at alle kan anvende den**
- **Ligestilling: Fremme muligheden for alles deltagelse i kulturlivet, kulturoplevelser og muligheden for at være skabende**
- **Mangfoldighed: Fremme kulturel mangfoldighed, kunstnerisk fornyelse og kvalitet og herigennem modvirke kommerzialismens negative effekter**
- **Selvstændighed: Give kulturlivet forudsætninger for at være en dynamisk, udfordrende og fri kraft i samfundet**
- **Internationalisering: Fremme international kulturudveksling samt mødet mellem forskellige kulturer indenfor landets grænser**
- **Kulturarv: Bevarelse og anvendelse af kulturarven**
- **Uddannelse: Fremme uddannelsestrivslen (tjek)**

Hovedmålet er således at sikre "alles mulighed for at deltage i kulturlivet". Det betyder, at tilgængelighed er et styrende princip. Tilgængelighed defineres bredt som adgang til uddannelse, produktion, formidling og oplevelse med et prioriteret hensyn til geografi og i særdeleshed køn, alder, etnisk baggrund og kulturelt ståsted. Kulturel mangfoldighed er det centrale begreb og indgår som en gennemgående del af den samlede målsætning. Målet er, at ligestillings- og mangfoldighedsperspektivet skal integreres i alt Kulturrådets arbejde. I 2006 skal der tages særskilte initiativer for at fremme etnisk og kulturel mangfoldighed:

- **Et stærkt, udviklet og varieret internationalt udvekslingsprogram og samarbejde skal fremmes bl.a. gennem udvikling af internationale perspektiver i virksomheden**
- **Myndigheden skal redegøre for målopfyldelsen i forhold til målet. Kulturrådet skal redegøre for resultatet samt redegøre for forslag, som vil kunne øge graden af målopfyldelsen**

Der er således tale om en meget aktiv, synlig og gennemgribende satsning på kulturel mangfoldighed. På trods af, at 2006 er erklæret Mångkulturåret, har temaet til stadighed været øverst på dagsordenen.

Positive tiltag

Kulturrådet har oprettet en intern afdeling, som skal fremme kulturel mangfoldighed, bredt defineret og ikke blot relateret til etnicitet. Afdelingen er proaktiv og hjælper med at fremme støtteværdige initiativer, indgår også i vurderingen af projekter i andre udvalg og forhandler med regioner om bidrag til aktiviteter indenfor området. Der er afsat en pulje på 18 mio. kr. årligt til støtte for kulturorganisationer for etniske mindretal (samer, jøder ifl. Europarådets konvention om menneskerettigheder) og organisationer, der arbejder professionelt med kulturel mangfoldighed som f.eks. Intercult.

Der er afsat midler til at støtte regionernes kulturelle udvikling, herunder ansættelse af kulturelle mangfoldighedskonsulenter, der p.t. findes otte af - regionerne kan søge om støtte hertil samt til aktiviteter/tiltag. Der er afsat 151 mio. kr. til regional kulturudvikling, og det skønnes, at ca. 20 mio. heraf anvendes til dette formål.

Særskilt er der afsat 22 mio. kr. til at sikre synlige initiativer samt at yde driftstilskud over en længere periode for at opbygge kvalificerede institutioner og tiltag. Her ser man en klar forbindelse mellem det interkulturelle og det internationale arbejde.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at begge bevillinger suppleres af bevillinger til festivaler, institutioner, orkestre, teatre og museer, som også har en forpligtelse til at inkorporere arbejdet med kulturel mangfoldighed, men hvor arbejdet her ses som et integreret led i deres arbejde, og her indgår det jfr. særlige aftaler om indsatsområder osv.

På baggrund af budgettallene skønner jeg, at der anvendes mellem 50 og 100 mio. kr. årligt, enten direkte eller indirekte til dette interkulturelle arbejde. Det samme gælder internationale programmer, hvor alle større kunst-/kulturinstitutioner forventes at tænke og agere i begge 'rum' og ikke alene, når der findes særlige midler.

Konklusioner til overvejelse:

- **Det er afgørende, at begrebet kulturel mangfoldighed placeres i forhold til den overordnede kulturpolitiske målsætning, og at der formuleres en politik herfor**
- **Det er afgørende, at begrebet er indarbejdet i bevillingssystemet, og at både principper og målsætning i forhold til de enkelte udvalg indgår i deres bevillingspolitik**

- **At man fra centralt hold skal være mere offensiv i forhold til spørgsmål om informationsvirksomhed og kapacitetsopbygning**
- **Erfaringer fortæller, at der er gode argumenter for, at der afsættes en særlig pulje til specifikke initiativer, der opfattes som centrale tiltag, eller for at skabe institutioner, hvis hovedvirksomhed dermed kan sikres over længere tid**
- **Det er vigtigt, at der oprettes en enhed i det centrale bevillingssystem for at arbejde proaktivt med dette spørgsmål**
- **Det er væsentligt, at der findes nøglepersoner med anden etnisk baggrund i den svenske kultur og medierne - og deres placering skal fremmes**
- **Der er gode erfaringer med regionale konsulentordninger, og det anbefales, at der opbygges viden og kontaktnet på regionalt plan, og man erkender mange kommuners manglende ressourcer**
- **Erfaringer med Mångkulturåret har allerede nu - idet det er en landsdækkende satsning - skabt positiv interesse omkring emnet, og der er skabt både netværk, erfaringer og konkrete tiltag, som forventes at fortsætte**

4.2. Norge - det norske kulturråd

Det Norske Kulturråd svarer i høj grad til det Danske Kunstråd og råder over et budget på omkring 450 mio. kr. Som det svenske Kulturråd, opfatter det norske kulturråd sig selv som mere og andet end blot tilskudsgiver. Man har et særskilt informations- og forskningscenter, der leverer en omfattende indsats for at oplyse og belyse forskellige sider af kunst- og kulturlivet. I de seneste 5 år er der udgivet mere end 100 rapporter, evalueringer og strategiplaner, dels om rådet og støttede projekter, men også om væsentlige sider af kulturlivet, herunder analyser af de forskellige sektorer og deres behov, samt tematiske emner på tværs af sektorerne. Man er hermed med til at skabe offentlig debat omkring kunst- og kulturlivet generelt, og i forhold til samfundsudviklingen i øvrigt.

Norsk Kulturråds hovedopgaver

- Forvalter Norsk kulturfond og opgaver, uddelegeret fra Kulturdepartementet
- Rådgivende organ for staten og det offentlige, i kulturspørgsmål
- Tager initiativ til forsøgs- og udredningsvirksomhed på kulturområdet, når rådet finder, at der er behov for særlige indsatser

Kulturel mangfoldigheds fire faser:

- Frem til 1998; pionér fasen med spredte initiativer
- 1998 – 2002; et landsdækkende fælles program 'Mosaic programmet'
- 2002 – 2007; opfølgning med et fortsat fokus
- 2008 –; kultur mangfoldighedsår med fornyet national fokus

Allerede i 1996 blev kulturel mangfoldighed inddraget i den officielle kulturpolitik med følgende begrundelse:

" Regeringen lægger til grund, at det norske samfund har været - og i stigende grad vil være - flerkulturelt. Kulturel mangfoldighed er berigende og en styrke for fællesskabet. På alle områder må det lægges til rette for åbenhed og dialog, samhandling og nyskabelse. Racisme og diskriminering er i strid med vores grundlæggende værdier og skal modarbejdes aktiv. Dette perspektiv bør være udgangspunkt for målsætninger – også indenfor kulturpolitik".

Der er sket et markant skifte i tankegangen, hvis man ser på tidligere meldinger fra Stortinget til Kulturministeriet helt frem til begyndelsen af 90'erne. I denne periode var der, som vi kender det fra Danmark, en række selvstændige initiativer indenfor området, herunder seks 'medspillere', der fortsat indtager en central rolle og modtager offentlig støtte fra bl.a. Udenrigsdepartementet/NORAD samt fra NKRF og kommunerne.

- **Center for Afrikansk Kulturformidling**, først og fremmest en formidlingsorganisation for afrikansk musik og andre former for afrikansk kultur
- **Cosmopolite**, startet i 1992 og stadigvæk det centrale spillested for verdensmusik
- **Det Internationale Kulturcenter og Museum**, dannet i 1990'erne og primært arbejder med udstillingsprojekter og andre formidlings tiltag
- **Samspil**, en interesseorganisation for verdensmusik og verdensmusikere
- **Stiftelsen Horisont**, startet i 2000 og bl.a. medstifter af festivalen Mela - Norges største flerkulturelle satsning gennem 4 år
- **Du Store verden**, dannet i 1995 med Images of Africa som forbillede ('91,'93,'96), et samspil mellem 13 forskellige kulturinstitutioner, herunder både humanitære og kunstfaglige organisationer og formidlingsprojekter fra Afrika, Asien og Latinamerika

Disse projekter havde et klart fokus på præsentation af kunst og kultur fra udviklingslande, men har gradvis indtaget en rolle i forhold til den lokale og nationale kulturelle mangfoldighedstænkning.

Fra et dansk perspektiv er det interessant at se på, hvor disse institutioner befinder sig efter 5 – 15 års virke, og i denne sammenhæng er det relevant at se på resultaterne af en evaluering af de 6 projekter fra 2005. Odd Are Berkak konkluderer bl.a. følgende i rapporten:

- Der er en tendens til, at initiativer afhænger meget af bestemte individer, og man burde sikre sig, at deres kundskab og erfaringer ikke forsvinder. Endvidere er der behov for kompetenceudvikling på flere planer
- Der er behov for, at initiativer repositioneres, og at der sker en løbende refleksion og evaluering, således at de ikke står alene og risikerer gentagelser eller stagnation. Endvidere skal man sikre sig, at der holdes en høj kunstnerisk profil og kvalitet, og man skal forbedre kommunikationsstrategier og præsentation
- Relationer mellem området til den offentlige sektor burde styrkes, og der burde ansættes flere personer med minoritetsbaggrunde i relevante forvaltninger og især i kulturforvaltninger, hvor der er brug for at støtte op om og konsolidere initiativer i det offentlige system
- Antal personale i statslige og regionale kulturforvaltninger/råd bør højnes. Ofte er der et fravær af basale kundskaber, og projekter og tiltag marginaliseres, da de ikke er forankret i systemet
- Der opleves ofte modsætninger i tankegang, sprogbrug og begreber - mellem institutioner og tiltag med en multi-kulturel baggrund og ansatte i forvaltninger. Det må ses som en kulturpolitisk opgave at sikre en god dialog mellem aktører og forvaltninger
- Der bør arrangeres kurser, workshop og seminarer for at højne produktions-, organisations- og arrangørkompetencer i miljøet, og det anbefales, at samme kundskaber øges i forvaltninger sideløbende

- Området savner viden og sammenhæng, og aktørerne agerer på egen hånd. Der findes ofte overlappende tendenser og samtidig en klar mangel på et helhedsbillede. Det skaber unødvendig konkurrence, og samtidig udnyttes muligheden for samarbejde ikke. Dette betragtes i høj grad som en offentlig opgave, da der er tale om virksomheder, der forvalter betydelige offentlige ressourcer
- Øget samarbejde vil også sprede og fordele kompetencer samt styrke den samlede produktion og synlighed overfor det politiske system
- Der opleves en kritisabelt mangel på dialog mellem dette miljø og resten af kunstmiljøet, og dette underbygges af forvaltninger, der ikke påtager sig rollen som brobygger, men er med til at marginalisere miljøet. Der er tale om en 'værdikamp' mellem den globale kunstformidling, som inkluderer kunst fra den 3. verden, og den klassisk vestlige og nationale kulturtradition
- Området er stærk underfinansieret, og man burde løbende sikre driftsmidler til en række centrale organisationer på området

Der er meget i denne vurdering, som kan overføres til danske forhold – dels bemærkninger relateret til den manglende sammenhæng og kommunikation mellem organisationer, uafhængige projekter, de statslige støtteorganer og kultursektoren generelt. Det hænger i begge tilfælde sammen med, at midlerne kommer forskellige steder fra, og der ikke er et sammenfald af krav, interesse og tankegang.

Mosaic programmet og mangfoldighed på dagsordenen – 2000

I 1998 blev der iværksat et landsdækkende program som varede indtil 2000 med en bevilling på 5 mio. kr. Mosaic programmet havde til formål:

- at fremme flere samt og tværkulturelle udtryk i de etablerede kunst- og kulturpolitiske ordninger, og i kunstlivets daglige virke
- forbedre minoriteters mulighed for kunststudfoldelse på egne præmisser
- forbedre minoriteters deltagelse i kunstlivet som udøvere, publikum og ressourcepersoner

Siden 1998 har Kulturrådet haft kulturel mangfoldighed på dagsorden. Inden da var der naturligvis mange enkeltstående initiativer, mange private tiltag, græsrodsorganisationer og aktiviteter knyttet til NGO-verden og hele udviklingsindsatsen i forhold til 3. verdens lande. NORAD har i kraft af en yderst aktiv kulturdimension i sit arbejde og betragtelige kulturudveksling med Afrika, Asien og Latinamerika formået at skabe en mødeplads gennem international/interkulturel dialog. Dette gav i mange år Norge en ledende rolle i forhold til andre lande, som dog siden har udlignet sig.

Efter dette samlede tiltag – Mosaic - forventede man, at der ville ske meget 'på egne betingelser', og man erkender fra Kulturråds side, at man har været for naiv. Det viste sig at mange initiativer ikke blev udviklet. Man indser nu, at det er afgørende at tænke langsigtet og sikre kontinuerlig støtte for at skabe reelle forandringer. Det Norske Kulturråd forventede, at institutioner i stigende grad selv ville 'rette sig ind' efter dagsordenen, men her har det været afgørende, at Ministeriet overfor institutionerne har forlangt, at de medtænker det i

deres handlingsplaner. Man mener, at man uden institutionernes deltagelse risikerer at marginalisere Kulturrådets arbejde indenfor området.

Direktøren af NKR, Ole Jacob Bull, mener, at der er flere væsentlige elementer.

- at man har en engageret minister, der sætter spørgsmålet på toppen af den kulturpolitiske dagsorden
- at man udpeger næstformanden for Kulturråd, én med direkte kontakt til miljøet og selv med indvandrerbaggrund?
- at Mosaic programmet virkede efter hensigten, men at man ikke havde indset feltets kompleksitet og problemstillinger
- at man er nødt til at følge op med langsigtede strategier med både midler, personale og informationsvirksomhed - simultant
- at man skal erkende og udnytte den naturlige sammenhæng mellem internationale strategier og interkulturelle strategier for at skabe synergi og synlighed

Norges fremtid som flerkulturel nation og den unge generation

Man er nået til den konklusion, at det er allervigtigst at fokusere på den unge generation, og derfor overvejer man nu flere satsninger omkring aktivering af unge indvandremiljøer samt mødepladser, hvor kvalificerede kulturmøder kan finde sted.

Man erkender, at det vil kræve en højere grad af opsøgende virksomhed, og at man skal arbejde sammen med lokale myndigheder, skoler mm. for at få fat i disse miljøer - og at dette arbejde egentlig er udenfor Kulturrådets normale virksomhedsfelt.

70 % af 2. generations indvandrere er under 14 år i dag, og man mener, at det derfor er vigtigt at sikre, at dette potentiale udnyttes maksimalt. Ellers risikerer man at tabe en generation på gulvet, som er nøglen til Norges samlede samfundsudvikling og position, som en flerkulturel nation.

På initiativ fra Kulturdepartementet har man besluttet sig til at gøre 2008 til kulturmangfoldsår. Satsningen er inspireret af det svenske initiativ 2006 - og EUs udnævnelse af 2008 som Europæisk kulturmangfoldighedsår.

Man indser ligeledes, at det er et problem, hvis man definerer kunst og kultur for snævert - og benytter sig her af de britiske erfaringer omkring karnevalstraditionen som et eksempel på at acceptere kulturudtryk som en kunstform, som giver adgang til enorme kreative ressourcer og talentmasse, man ellers ikke har adgang til.

I NKR overvejer man, hvordan man kan omformulere definitionen af kunst i lyset af vore dages flerkulturelle samfund, således at definitionen kan rumme og ikke ekskludere nye og anderledes udtryksformer.

Man har konkluderet, at man er nødt til at arbejde med begrebet 'affirmative action' (positiv særbehandling) på området, og at man skal forholde sig positivt til begrebet 'kulturelle rettigheder', som skal accepteres som et grundlag for at støtte initiativer, der afspejler forskellige kulturer. I Norge har spørgsmålet været aktuelt m.h.t. samer, jøder etc. i mange år - nu drejer det sig om andre befolkningsgrupper.

Et dynamisk, fremadrettet, rettighedsbaseret og inkluderende kultursyn

Et andet vigtigt initiativ for at skabe et grundlag for en samlet politik på området var et seminar arrangeret i 2002 med regeringsrepræsentanter samt repræsentanter fra de centrale råd, nævn samt kommuner og det øvrige kulturliv. Efter konferencen blev der nedsat en arbejdsgruppe, og dens rapportering ligger til grund for de senere års tiltag. Udgangspunktet for konferencen var at formulere tiltag, som kunne fremme kulturel mangfoldighed på kulturfeltet. Resultaterne skulle indgå i Kulturministeriets arbejde med ny kunst og kulturpolitik. Det er i høj grad anbefalinger fra denne arbejdsgruppe, der har dannet grundlaget for en fornyet kulturpolitisk tankegang i Norge.

“Med få udtagelser har øget kulturel mangfoldighed i samfundet ikke været reflekteret i norsk kulturpolitik, og i hvert fald ikke som en grundlæggende præmis. Grunden til dette er, at kulturpolitik/kulturinstitutionerne i høj grad har været forbundet med det nationale projekt. De fleste større kulturinstitutioner blev etableret med nationale ideologier og selvforståelsen som begrundelse. Denne forståelse har været gældende helt op til i dag og haft som central præmis, at (a) vi alle tager del i en fælles nationale kulturarv, og b) denne arv er truet. En af de vigtigste opgaver i kulturpolitikken har derfor været at styrke den nationale fælleskultur og at dæmme op for impulser udefra, som truer national kultur og sprog.”

Til grund for dette ligger et tilbageskuende kultursyn. Arbejdsgruppen mener, at den forståelse af kulturbegrebet, som lægges til grund i den ny melding, skal være dynamisk, fremadrettet, rettighedsbaseret og inkluderende, hvor forskellighed ses som en kilde til inspiration og kreativitet.

“Et fremtidigt nationalt fællesskab kan ikke baseres på forestillingen om en fælles fortid, identitet eller kulturarv”. Det må bygges på værdier, knyttet til den enkelte samfundsborgers rettigheder og pligter, menneskerettigheder, ytringsfrihed og tolerance og respekt for hinanden. Målet for kulturpolitik må være at bidrage til ligestilling og lige tilgængelighed - og til deltagelse på forskellige arenaer i kunst- og kulturliv. Dette kan formuleres som retten til og muligheden for at udtrykke sig frit, samt retten til at dyrke egne traditioner - om det gælder på individuelt eller kollektivt niveau.

Man erkender dog, at der skal arbejdes indenfor nationalstatens rammer. *“Udfordringen bliver derfor at udvikle en kosmopolitisk kulturpolitik indenfor rammen om nationalstaten”.*

Kunstopfattelser, æstetik og national kunst

“En kulturpolitik for kulturel mangfoldighed må også indebære, at man erkender forskellige opfattelser og virkninger metoder i forhold til æstetiske, stilmæssige konventioner, kvalitet, professionalismisme, ‘høj’ og ‘lav’ kunst og opfattelser af kunstens forskellige funktioner i diverse samfund. Vi kan derfor ikke automatisk definere alt indenfor den europæiske modernismes begrebsverden. Men det er denne kunst der alene refereres til indenfor det norske kunst og kultursystem”.

Her er et opgør med den selvfølgelighed, efter hvilken kunst og kulturlivet organiseres, og der peges på en række vanskelige problemstillinger og udfordringer til et fremtidigt system og en fremtidig tankegang.

Som et af de konkrete tiltag anbefaler man, som mange andre lande i 90'erne, at man skal ændre kulturpolitikens perspektiv og gå bort fra ambitionen om at fremme en såkaldt national norsk kultur, hen imod en udvikling, som stemmer overens med Norges aktuelle virkelighed.

Mosaic ophørte i 2002 som en særskilt satsning, og man har med udgangspunkt i

arbejdsgruppens anbefalinger forsøgt at fortsætte arbejdet ved at indarbejde flere samt tværkulturelle udtryk - i de etablerede kunst- og kulturpolitiske ordninger.

Der lægges op til fortsat satsning på de enkelte fagudvalgs områder indenfor NKR: Det omfatter særlige satsninger indenfor tilgængelighed, formidling og rekruttering/oplæring samt kompetenceudvikling. Produktionsrettede projekter skal dog støttes over de eksisterende ordninger.

Kulturel mangfoldighed har været satsningsområde i virksomhedsplanen for perioden 2002-2005.

- Efter Mosaic-programmet blev afviklet i 2001, har ambitionen været at arbejdet med kulturel mangfoldighed skal indgå som en integreret del af Kulturrådets virksomhed
- Ansvar for at videreføre programmets målsætninger er overført til rådets fagudvalg. Indenfor de enkelte fagområder er der formuleret og udviklet strategier, som er tilpasset områdernes specifikke udfordringer i arbejdet med at fremme kulturel mangfoldighed
- Omlægningen bygger på forståelsen af, at kulturel mangfoldighed må indgå som en naturlig del af kunst- og kulturinstitutionernes virksomhed, hvis man skal opnå reel ligestilling indenfor kunstlivet

Det er imidlertid vigtigt at bevare 'presset', selv om kulturel mangfoldighed ikke er defineret som særligt satsningsområde i strategi-dokumentet, som blev behandlet af Kulturrådet i R1/06

- I forbindelse med behandlingen af regeringens forslag til statsbudgettet for 2006, påpeger Stortingets familie- og kulturkomité betydningen af, at det flerkulturelle Norge også kommer til udtryk i departementets, Kulturrådets og Kulturfondets fordeling af de bevilgede midler

Dette gælder ikke mindst på børne- og ungdomskulturfeltet. Kulturrådet har i flere sammenhænge kommet med udspil til Kultur- og Kirke departementet om, hvilke tiltag, som bør vurderes, for at styrke den kulturelle mangfoldighed i kulturlivet i Norge. Der peges særligt på de udfordringer, som gælder børn og unge med minoritetsbaggrund. I enkelte storbysamfund har knap 40 % af eleverne i grundskolen minoritetsbaggrund. Dette er en udfordring for alle institutioner og ordninger med særligt ansvar for kulturtilbuddet til børn og unge

- I perioden fra 2002 er Kulturrådets aktiviteter - målt både som antal projekter, der har fået tilskud fra Norsk kulturfond, og det totale beløb, som er bevilget - steget kraftigt. I 2005 blev der bevilget omkring 19,5 mill. kr. til 143 projekter

I fremtiden satser man på en dobbeltsidet strategi:

- dels en fortsat satsning via de eksisterende komiteer og udvalg samt gennem institutionerne
- dels vedtagelsen af 2008 som kulturmangfoldighedsår

I strategiplanen for NKR 2006 – 2009 står der som det centrale budskab:

” NKR skal arbejde for at styrke mangfoldighed af samtidskunst og kulturudtryk og gøre kulturtradition og kulturarv tilgængelig for flest muligt. Vilkårene må forbedres for kunstnerisk produktion og formidling i forhold til et stadig mere sammensat publikum på nye visningsarenaer og mødepladser”

Kunstrådets styrkelse af kulturel mangfoldighed og kulturel ligestilling sker gennem:

- Udvikling af kundskaber og formidling af erfaringer fra arbejdet med mangfoldighed i kulturektoren
- Bidrag til udvikling af funktionelle arenaer for flerkulturel virksomhed i bysamfund
- Styrkelse af indsatsen overfor børn og unge med minoritetsbaggrund
- Udvikle tiltag for at rekruttere unge med minoritetsbaggrund til kunstområdet; som udøvere, publikum og ressourcepersoner i organisationer, institutioner og forvaltningsorganer i kulturektoren
- Styrke internationalt kultursamarbejde, udveksling, gæstespil og program for gæstende kunstnere

Kunstrådets handlingsplan 2006

- Styrke Kulturrådets vejledning af og information til aktører i sektoren; direkte, på Kulturrådets internetsider og gennem konferencer, o. lign.
- Følge op på projektet 'Kompetence for flerkulturel formidling' ved Union Scene i Drammen
- Videreføre satsningen for at rekruttere unge med minoritetsbaggrund til kunstuddannelserne
- Udbygge støtteordning for international kulturudveksling

Konklusioner på baggrund af de Norske erfaringer:

- Den aktive norske indsats i forhold til kulturel mangfoldighed har fundet sted de sidste 10 år
- Det er væsentligt med nationale projekter for at skabe opmærksomhed og sammenhæng i indsatsen - og at disse nationale projekter skal være inklusive i forhold til samtlige aktører, som er relevante for udvikling af kulturel mangfoldighed. Disse projekter skaber fokus, synlighed, er med til at skabe forståelse og interesse for området og kan endvidere skabe netværker og bæredygtige projekter
- Løbende indarbejdelse af kulturel mangfoldighed i de nuværende kunst- og kulturstøtteordninger og systemer, idet man møder både modvilje og uforståenhed hos mange aktører eller ganske enkelt uvidenhed omkring metoder

- Satsning i særlig grad på børn- og ungdomsaktiviteter og fremadrettethed i den fremtidige strategi
- Man skal sikre kompetence i de centrale myndigheder (dvs. Kulturrådet selv) med egne ressourcer for at påvirke udvalgene og generelle satsninger, og man bør sikre sig et rådighedsbudget for at kunne foretage initiativer og muliggøre nøgleprojekter, som ikke falder udenfor de enkelte kunstarters regi
- Man skal forsøge at skabe forbindelse og sammenhæng mellem forskellige tiltag for at opnå synergi og udnytte kompetencer - og skabe løbende dialog mellem forvaltninger og relevante miljøer
- Man skal erkende og udnytte sammenhæng mellem det internationale og interkulturelle og herunder samarbejde med Udenrigsministeriet og Integrationsministeriet om samordning af indsatser indenfor kultursektoren
- Man skal være parat til at revurdere de faste begreber omkring kunst og kultur for derigennem at skabe adgang til disse sektorer for aktører med anden kulturel og etnisk baggrund
- Udgangspunktet må være, at der på beslutningstagerniveau i regeringen/departementet, såvel som i rådet selv, skal være et klart udtryk om værdigrundlag og argumentation om kulturel mangfoldighed, som et nødvendigt og positivt fænomen
- Man skal være med til at udvikle kompetencer i miljøet på forskellige planer
- Man kan se perspektivet i de store landsdækkende tiltag som Mosaic 1998 – 2002 - som en væsentlig samlende faktor og tillige med det kommende kulturmangfoldsår

4.3. England - Arts Council England (ACE)

"Our aim is for everyone in the country to have the opportunity to develop a rich and varied artistic and creative life. We will ensure that more high quality work reaches a wider range of people – engaging them as both audience and participants. We will support artists and arts organisations to take creative risks and follow new opportunities"

I ACE's handlingsplan for perioden 2003-6 er deres visionstatement og værdigrundlag, som giver grundlaget for hele ACE's virksomhed, følgende:

Our vision is to promote the arts at the heart of our national life, reflecting England's rich and diverse cultural identity. We believe that the arts have the power to transform lives and communities, and create opportunities for people throughout the country.

Our values are • creativity • trust • diversity • collaboration • quality

ACEs nuværende virksomhedsplan 2006 er organiseret i forhold til seks overordnede mål:

- **supporting the artist**
- **enabling organisations to thrive, not just survive**
- **championing diversity**
- **offering opportunities for young people**
- **encouraging growth**
- **delivering our values**

Hvad angår 'championing diversity' udvides dette som følger:

"The celebration of cultural diversity – by which we mean the full range and diversity of the culture of this country – is a central value in our work, running through all our programmes and relationships".

Med hensyn til fremtiden har ACE's dagsorden for 2006 – 2008 seks fokusområder:

- **Taking part in the arts**
- **Children and young people**
- **The creative economy**
- **Vibrant communities**
- **Internationalism**
- **Celebrating diversity**

Accordingly, we will advocate on behalf of high quality culturally diverse work, identifying and sharing good practice. We will make more funding available for culturally diverse arts. We will also be developing and promoting strategies for our work on social inclusion".

Samtidig er der vedtaget en 'race equality act', der forankrer kunsten i den generelle samfundsdagsorden om at promovere "diversity of race and ethnic background and tackling discrimination" og endvidere sikre:

- **race equality will be integrated and clearly present in all areas of our work**

- **more and better-funded Black and minority ethnic led arts organisations and artists**
- **regularly funded organisations and other arts organisations developed as models of good practice**
- **black and minority ethnic led organisations will have greater access to resources for physical infrastructure**

Udtrykket 'celebrating diversity' står centralt i samtlige pressemeddelelser og meldinger fra ACE i disse år - og præger i den grad den offentlige bevidsthed. Det blev bl.a. brugt som udgangspunkt for Londons ansøgningskampagne om OL værtskab i 2012.

Celebrating diversity er ikke alene en af de 6 prioriteringer, men indgår som en del af en integreret politik, hvor der skabes forbindelser og synergi mellem multikulturalisme og internationalisme, lokalmiljøer, ungdomsmiljøer, osv. Det er netop ACE's tværgående tankegang, der giver dens satsninger så meget gennemslag i forhold til ikke alene kultursektoren, men i forhold til de britiske medier, markedet, de gennemgribende investeringer i storbyens infrastruktur samt den sociale infrastruktur.

Kunst og samfund

Kunstopolitik i Storbritannien har således i mindre grad drejet sig om at tage udgangspunkt i de enkelte og specifikke kunstarter, men i højere grad i forholdet mellem kunsten og samfundet. Her er der ikke tale om en envejspåvirkning, men om en gensidig dialog og relation, hvor kunsten betragtes som en yderst aktiv og betydelige kraft. Man mener, det er afgørende, at der skabes et dynamisk forhold mellem kunstnermiljøet og markedet, som sammen med det offentlige støttesystem sikrer, at der er både brug for kunst og kultur, men at kunsten samtidig føler et medansvar for den fælles kultur.

Det ser unægteligt anderledes ud i Danmark, hvor man i højere grad ser kultur som en isoleret sektor. Men ikke mindst, når det handler om at 'takle' kulturel mangfoldighed, viser den britiske model sig langt mere effektiv og brugbar. (Og for den sags skyld urban regeneration, internationale strategier, markedsstrategier, etc.)

"Race, ethnicity and faith will remain major pre-occupations in this country and the arts are fundamental to such debates. The arts help us to develop a sense of our identity and ourselves as individuals, as members of our communities and as a nation. (...) The debate now also needs to encompass a richer and more broad-ranging definition of diversity. By 'diversity', we mean that we will respond to issues around race, ethnicity, faith, disability, sexuality, class and economic disadvantage – any social or institutional barriers that prevent people from participating in and enjoying the arts. "We have a part to play in turning the diversity debate away from a focus based purely on remedy of past imbalances towards a positive celebration of diversity and the artistic and creative opportunities it offers. (...) In recent years we have made real progress in this area. For example, in 2004/05 23 per cent of individuals receiving grants from the Arts Council defined themselves as Black and minority ethnic artists.

- *We have a far-reaching race equality scheme and a requirement that all 1,100 regularly funded organisations have one too. Our Council's disability and Black and minority ethnic profile has improved, but we still have more to do to achieve the same profile at senior executive level.*

- *We have made major interventions in theatre – demonstrated by Eclipse Theatre and in 2006 the Sustained Theatre consultation on Black performing arts. We will continue with our Decibel programme, to celebrate and raise the profile of the contribution Black and minority ethnic artists make to contemporary British culture. The review of the presentation of the visual arts and our Cultural Leadership Programme both highlight diversity considerations.*
- *We will be bold and imaginative in our response to diversity so we can maximise the extraordinary cultural possibilities on offer for artists and arts organisations.*
- *We will Embed Decibel's achievements by providing a development programme for Black and minority ethnic arts organisations, promoting debates and showcases and maintaining our commitment of a minimum of 10 per cent of our Grants for the arts awards benefiting Black and minority ethnic artists and arts organisations*

Fra 70'ernes etnisk folkløse til det postmoderne hybriditet

"Cultural diversity has run through the workings of the Arts Council of England for the last 30 year or so", står det i den første linie af ACE's rapport fra 2002 'Towards Greater Diversity', og der er mange erfaringer at hente med relevans for den danske situation. Samtidig kan man glæde sig over, at disse erfaringer er både velbeskrevne og analyserede.

Rapporten 'The Art Britain Ignored' fra 1978 var den første opfordring til at være opmærksom på de mange græsrodstiltag i UK, som udsprang af det nye kulturelle landskab, der var undervejs i Storbritannien, og som særligt var synligt i industribyerne. Her fandtes etniske minoriteter, og begrebet 'ethnic minority community arts' blev adopteret som en betegnelse for de mange tiltag, der først og fremmest var udtryk for et ønske om at bevare forbindelsen med de kulturelle traditioner fra minoriteternes hjemlande. Det handlede om folkløse og såkaldt rene etniske udtryk. På dette tidspunkt var der en generel velvillighed og interesse for at give disse grupper mulighed for at dyrke 'deres' kultur i lukkede miljøer, uden at man mente det generelt samfundsmæssigt.

Tre forskellige faser i perioden siden midt 70'erne

Denne første fase kan betegnes som en accept af det etniske som et nødvendigt, men adskilt, område i kulturlivet, som dog ikke medførte ændringer indenfor kulturpolitikken. Den første rapport var således en promovning af de 'andres kultur', men det var første gang, man ikke definerede kunst udelukkende ud fra en genrebetegnelse.

I anden fase – 80'erne - ændrede det britiske samfund sig radikalt, og i den meget politiserede virkelighed var der, dels en langt større selvbevidsthed blandt de etniske grupper i det britiske samfund, dels havde flere kunstnere og formidlere formået at skabe nogle betydelige begivenheder, hvor de blev opfattet som en manifestation af mangfoldigheden. Der fandtes organisationer som Rock Against Racism, og det venlige folkløse begreb 'ethnic arts' blev erstattet med begrebet 'black arts'.

I den offentlige arena blev Notting Hill Carnival og Chinese New Year hevet ud af skabet, og der var pludselig tale om kulturudtryk med stor offentlig interesse og legitimerende betydning, som samtidig bidrog til det britiske samfund.

Det britiske forløb er knyttet til 'the choice of facing a nation in transition', som det blev formuleret i starten af 90'erne. Det var et spørgsmål, om kulturlivet skulle halse bagefter samfundsudviklingen og nøjes med at 'reagere' og 'kommentere', eller om det skulle afspejle ændringer ved at deltage, debattere og gå forrest - og sætte dagsordenen i skabelsen af fremtidens samfund.

Man har klart valgt at anskue ACE, og dermed kunsten, som en yderst central medspiller, hvor opkomsten af den nye britiske identitet har kulturel mangfoldighed i centrum.

Stykket og programmet 'Towards a New Britain', der blev udgivet i forbindelse med optakten til Decibel programmet i 2002 understreger, at man valgte den offensive strategi, som stadigvæk præger den britiske tankegang.

Det store befolkningstal - og store antal mennesker med andre etniske baggrunde end engelsk (ca. 6 millioner) - har skabt betydelige lokale samfund, først og fremmest i storbyerne med caribiske, indiske, pakistanske og kinesiske bydele. Der er tale om en såkaldt kritisk masse, som igennem sin koncentration kunne skabe og bevare elementer af sin 'egen' kultur' intakt og skabe basis for kulturel identitet og udvikling indenfor (eller udenfor vil nogle mene) den engelske kultur, med både de positive og negative aspekter.

Der er tale om både en subkultur, et lokal samfund og et 'marked', og dermed er der et grundlag for både pladebutikker og senere hen pladeproducenter, musik- og sociale klubber, film- og videoudlejning og sågar biografer, egne tidsskrifter og blade, lokale radiostationer, tøjbutikker og tøjdesignere, osv. Kulturmødet finder sted på gaden og på markedspladsen - oftest udenfor og langt forud for den officielle kulturverden. Dette er et forløb, man genkender fra mange andre sammenhænge, men som alligevel er værd at notere sig, her da man i Danmark ikke har samme grad af naturlig skaberkraft og markeds kræfter, der faktisk understøtter den kulturelle mangfoldighed.

Som sådan er der lagt op til en langt større privatisering af kulturlivet, hvor foreninger/lukkede selskaber, mm. danner et alt for spinkelt grundlag for aktiviteter, og disse aktiviteter er oftest ikke synlige og bidrager ikke direkte til kulturel mangfoldighed i det offentlige rum. Som konsekvens er ønsket om at inddrage disse kulturelle minoriteter langt mere afhængigt af den offentlige kulturpolitik og kulturmiljøet, fordi subkulturerne ikke selv er i besiddelse af den nødvendige kapacitet - hverken i forhold til marked/publikum eller i forhold til infrastruktur eller viden og formidling som sådan.

Denne 'move to the mainstream' bølge i 80'erne blev grundlaget for, at ACE begyndte med konsekvent at inddrage begrebet cultural diversity. Da man i 2002 kunne pege på stribevis af kunstnere, der fremstod som rollemodeller, såsom Keith Kahn-Harris, der arrangerede den store 'Queens Jubilee' i 2002, som blev transmitteret på TV over hele verden / Amish Kapoor og Chris Ofili på Venedig Biennalen / Monica Ali med verdensgennembruddet 'Brick Lane' - for at nævne et par stykker - indikerede det, at kulturel mangfoldighed nu var listet på toppen af den britiske kulturpolitiske dagsorden.

Det var dog først i 1996, at Arts Council etablerede en enhed udelukkende med cultural diversity som arbejdsfelt. Og det mener man har været den væsentligste årsag til, at bestræbelserne har haft den nødvendige interne profilering, professionalisme og sammenhæng med ACE's arbejde med kulturel mangfoldighed. Denne enhed blev støttet af en 12-personers rådgivning og evalueringskomité, og sammen blev en fem års plan udarbejdet, som blev evalueret i 2002 med rapporten 'Towards Greater diversity', da man reorganiserede ACE og adopterede den centrale tese, at kulturel mangfoldighed skulle placeres som et centralt led i hele organisationens fremtidige virke.

- New Audiences Programme bidrog med 14 mio. kr. til 'community based cultural groups and mainstream institutions'
- Arts Capital Lottery støttede hele 29 'Black' and 'Asian' projekter med 320 mio. kr. i den første uddelingsrunde i 2000, som inkluderede lokale kulturcentre i etnisk dominerede bydele, til projekter som f.eks. National black dance house

- Kunstmarkedsføringsordninger som 'Arts Ambassadors program', der støttede op omkring store satsninger, som f.eks. Royal National Theatre's The Ramayana
- Tiltag for nye flygtningestrømme fra Østeuropa og støtte til Refugees Week fra 2001
- Støtte til traditionelle og klassiske kunst-/kulturformer fra andre kulturer, som normalt ikke betragtedes som 'rigtig kunst', som f.eks. den ny South Asian Dance Alliance – combining the talents of three major South Asian dance bodies
- En række research- og træningsprogrammer og kapacitetsudviklingsprojekter, som f.eks. African People's Dance
- Nye satsninger for at modvirke negative sociale spændinger i 2001 i en række nord-engelske industribyer med tværkulturelle initiativer, i samarbejde med kommuner/regioner, under overskriften: "Culture's potential both to build bridges and empower voices must be part of the debate in the Arts Council's next phase."

I 1984 konstaterede man dog, at kun 0.03% af ACE's musikbudget og kun 0.8% af scenekunstabudgetet gik til 'black artists' og 'black arts organisations' - og herefter fulgte meget debat om kvoter. 4% af befolkningen havde krav på 4% af kulturmidler, osv. og på trods af, at det næppe er særlig nuanceret, blev kvotaen til en vis grad anvendt derefter.

I 1989 blev man dog klar over, at der var tale om 'strukturel favoritisme' og 'privilegerede institutioner' samt 'manglende støttemekanismer og ledelse', og derfor besluttede man, at være langt mere pro-aktiv for at ændre og påvirke situationen.

Nøglen til dette blev den interne enhed i ACE med ansvar for kulturel mangfoldighed, en model som bl.a. Norge og Sverige har adopteret. Det skabte et fokus, det var et klart signal til resten af virksomheden, som nu kunne samarbejde med eksterne organisationer og skabe alliancer.

I slutning af 90'erne havde situationen ændret sig, og ACE's midler blev allokert til etniske diverse tiltag med følgende fordeling:

- 15% af kunstmidler
- 25% af teatermidler
- 14% af musikmidler efter indsatsen over en 10-årig periode

Siden 2000 har 25% af capital lottery midler været allokert til 'black arts' projekter.

Man var klar over, at dette til en vis grad førte til dannelsen af etniske kunstghettoer i konteksten af multikulturalisme, men med rapporten 'Re-inventing Britain' blev hele konceptet vendt på hovedet, og der var ikke længere tale om etnisk baserede tiltag i en engelsk kontekst – konteksten var nu defineret som 'cultural diverse', hvad angik samfundet som helhed.

I det seneste årti – den 3. fase i det britiske udviklingsforløb - har der været en voksende forståelse af, hvordan bevægelse og relationer i kultursektoren skal ses som "spaces in between – between buildings, between communities, between art forms and between cultures". Dette blev hævdet af analytikere for over 20 år, men stadigvæk ikke forstået af professionelle, der arbejder indenfor kulturadministration og praksis. I den seneste periode efter 2003 kan man klart se, at ACE er langt mere overbevist om, at kulturelle begreb skal

ses i en bredere kulturel og social kontekst. Den seneste platform for denne tankegang har været projektet Decibel, som var en landsdækkende platform for 'culturally diverse arts'.

Med et forløb i 2002 – 2004 og et særskilt budget på ca. 50 mio. kr., samt 60 mio. kr. uddelt via ACE's projektf finansiering, har Decibel været et flagskib for denne tankegang. Her kunne man stadigvæk møde både udtryk med rødder tilbage til det etnisk 'rene udtryk' men i langt højere grad kunne man opleve, hvordan kunstblandingsformer og tværkunstneriske og tværetniske udtryk havde udviklet sig, og der snarere var tale om 'post colonial hybridity'.

Status, erfaringer og konklusioner

Efter erfaringer med programmer som BRIT touring, Eclipse. Audience Development, Decibel og andre målrettede tiltag gennem de sidste ti år er ACE nået til følgende konklusioner:

- **Nødvendigheden af et antal forskellige parallelt løbende programmer, som ser på aspekter som promotion, kapacitetsudvikling, produktion og nyskabelse i samfundet**
- **Nødvendigheden af at sikre standarder for alle kulturelle institutioner og alle offentligt støttede agenturer - og at integrere dette aspekt i deres beslutningsprocesser, løbende virksomhed, ansættelser, samt at kræve årlige opfølgninger og evaluering samt bidrage med viden og kompetence**
- **Nødvendigheden af at allokere adskilte støtteprogrammer for at sikre, at samtlige eksisterende programmer fungerer så inklusivt som muligt**
- **Nødvendigheden af at arbejde med netværker, herunder de regionale partnere (10 regioner) og i særdeleshed de større byer, hvor identitet i virkeligheden er defineret som multikulturel (herunder Leicester (50% indvandrere), Birmingham, Cardiff, Manchester), og hvor man ser en klar sammenhæng mellem byens rolle i forhold til bl.a. Olympiske Lege 2008**
- **Nødvendigheden af at linke det lokale med det globale/internationale og skabe programmer der udnytter denne oplagte dynamik (bl.a. British Councils omfattende brug af kunstnere med anden etnisk baggrund i forhold til Afrika, Asien, Caribisk lande)**
- **Nødvendigheden af at udvide kunstsektoren til at omfatte en udvidet definition af kunst som en anvendelig definition for kulturel mangfoldighed, herunder begreber som karnevaler, gadeteater, verdensmusik mm.**

"Notting Hill Carnival is the result of more than 300 practicing music and arts groups and many tens of thousands participating. The UK has now a national centre for carnival arts, employed arts officers with "carnival" as their speciality and also support commissioning of "carnival" artists etc."

Tre fokus områder

Fokus: Decibel 2002 - 2004

Decibel var et nationalt projekt, der sigtede mod at skabe positivt fokus på kunstnere med baggrund i Asien, Afrika, Caribien og Latinamerika og omfattede indvandrere eller som 1./2. generationsindvandrer.

Det har vist sig at være positivt med en samlet landsdækkende indsats, og konklusionen er, at der skete et skred på en række planer:

- Flere kunstnere fik mulighed for at udvikle sig gennem residencies og særlig kursusvirksomhed mm.
- Flere kunstnere fik mulighed for at præsentere deres arbejde for et større publikum og fik megen omtale i de britiske medier
- Man har besluttet at præsentere en showcase i 2007 for at følge op på Decibel
- Man fortsætter med et 'Decibel team' indtil foreløbig 2008 for at arbejde videre med de forskellige partnere, kunstnere og formidlere og sikre fortsatte midler og ressourcer til området
- Man satser på et stigende antal ACE 'Grant for the arts' skema som er rådets hovedinvestering i kunst- og kultursektor

Fokus: Race Equality Scheme 2005-7

Som et led i ACE's strategiske udvikling er der iværksat et omfattende program for at forbedre ikke alene ACE's centrale/regionale enheder, men også alle dem, der modtager støtte fra ACE samt alle deres partnere.

- Der er udarbejdet særlige retningslinier med hensyn til rekruttering og ansættelse og evaluering af medarbejdere
- Der er udarbejdet kriterier for støttemodtagere; at de forpligter sig til at indgå i denne handlingsplan, som typisk består af kurser, workshops samt, at en række obligatoriske regler og indikatorer overholdes.

"The case for ACE racial equality scheme is that there is an essential link between the arts and society....to promote artistic expression is to help build communities and understanding, enriching society as a whole....we aim to create an inclusive culture within the organisation"

For ACE er dette et opgør med en mere liberal håndtering af spørgsmål omkring den manglende repræsentation af etniske og kulturelle minoriteter i ACE organisationen, hvad enten det er på komite niveau, i de regionale kontorer eller på hovedkontorerne.

Man mener, at man ikke længere blot kan anbefale – nu handler der om at vise vejen og selv tage fat over hele linien. Det er både en markant og krævende politik at iværksætte, men hvis ACE fortsat skal nyde offentlig opbakning og politisk kredibilitet, er det nødvendigt.

Fokus: Deltagelse i kulturliv – kulturinstitutioner og publikum

De britiske undersøgelser over de sidste 10 år dokumenterer, at mange mennesker, som ikke interesserer sig for 'mainstream arts', ikke desto mindre er interesseret i deres egen kultur og deltager i mange kulturaktiviteter, som normalt ikke omfattes af de officielle statistikker og heller ikke af det officielle kultursystem.

ACE har netop udgivet et 220 sider dokument 'Navigating The Arts – cultural diversity and audience development', som er både et historisk vue over hele feltet gennem de sidste 30 år, men også en brugbar håndbog med indlæg fra over 50 nøglepersoner med erfaringer og holdninger til emnet – en inspiration og guide for mange kulturinstitutioner. Det er imponerende, at man lister over 50 publikationer omkring emnet samt henviser til flere end 100 relevante hjemmesider alene i UK og samtidig giver kontaktadresser til de 80 projekter, som modtager ACE støtte og betragtes som centrale for den kulturelle mangfoldighed.

Man har i mange år skabt en stor viden om kunst- og kulturlivets publikum i England, og 'audience development' er blevet til et indsatsfelt, som internationalt har opnået stor anerkendelse, bl.a. har Brændstof benyttet sig af britisk ekspertise og modeller.

Man har erfaret, at der er flere faktorer, der begrænser deltagelse i 'mainstream' kulturlivet:

- Mangel på tid og penge
- Fysiske afstande – og endnu mere afgørende – selve lokaliteten
- Mangel på information, herunder mediedækning
- Sprog og begrebsbarrierer
- Sociale barrierer, særligt for unge og kvinder
- Homogent publikum, dvs. en opfattelse af at være 'outsider', en følelse af eksklusion
- Mangel på viden og baggrund, dvs. brug for afkodningsredskaber og specialviden
- Oplevelsesform – éndimensionelt – man savner aktiv deltagelse

Der fremsættes en række generelle anbefalinger for kulturinstitutioner, der ønsker at udvide deres publikum til at inkludere etniske minoriteter og kulturelle minoriteter i højere grad:

- at ændre hele billedet af, hvad kunstliv omfatter
- at ændre den officielle holdning til og definition af kunst/kultur i forhold til bevillinger/rammer mm.
- at finde nye måder at skabe opmærksomhed om kunst og kultur
- at være kreative i programlægning og markedsføring i forhold til de nye målgrupper
- at udvikle forståelse og interesse gennem 'community outreach', workshops, 'meet the artist' arrangementer, samt generelt samarbejde med uddannelsessektoren
- skabe engagement især for unge mennesker, hvor man giver mulighed for deltagelse
- at anvende utraditionelle steder som medborgerhuse, foreningshuse mm.

Men ligeså vigtigt, som at fremme det kulturmangfoldige publikum til kulturinstitutionerne, er det at se på, hvordan man kan fremme kulturelmangfoldig kunst og kultur

- at programmere mange flere tværkulturelle aktiviteter i alle 'mainstream' kulturinstitutioner

- at udvikle nye og større spillesteder med klare og flere kulturelle programprofiler
- at indgå i 'community partnership' i forhold til religiøse fester, festivaler og andre former for arrangementer dvs. samarbejde indenfor egne kulturrammer
- udvikle workshops og forløb for at give viden og mulighed for at dyrke og skabe
- samarbejde omkring kapacitetsopbygning i multikulturelle organisationer

Disse anbefalinger, der først og fremmest er rettede mod kunst- og kulturlivets operatører, åbner for en strategisk tankegang, som fra et dansk perspektiv er særdeles udfordrende. Man mener, at det burde være et naturligt led i alle offentlige kulturinstitutioners udvikling, hvor man modtager offentlige støtte, at se på, hvordan man kan være med til at udvikle både idéen om et mere varieret og kulturelt mangfoldigt publikum og samtidig se på muligheden for at udvide selve repertoiret - og at repertoiret betragtes som et flerleddet begreb og ikke alene et spørgsmål om, hvilke kunstneriske valg man træffer.

4.4. Fra monokultur til kulturel mangfoldighed: Faser i udvikling af kulturel mangfoldighed i det nationale kulturliv

For at en ny politik og begrebsverden kan etableres og få gennemslagskraft i et samfund, skal den anerkendes som gyldig i det eksisterende kultursystem. I de tre lande, England, Sverige og Norge, der bruges som eksempler i denne rapport, aflæses samme tendens i starten, nemlig at forandring og forsøg på at håndtere et omskifteligt samfund – og en verden i omvæltning – sker med udgangspunkt i personlige initiativer og lokale tiltag; først senere i processen 'reagerer' den offentlige kunst- og kultursektor, oftest som følge af pres oppefra.

Forskellen mellem de tre lande med samme erfaringsgrundlag i den første fase, og Danmark er, at det statslige engagement på beslutningstagerniveau og den statslige anerkendelse af mangfoldighed som et positivt begreb, indtil i dag er udeblevet. Derfor er Danmark kendetegnet ved fortsat kun at have spredte initiativer, private satsninger, ad hoc puljer og kortvarige projekter, der er uden forankring og mulighed for at præge helheden.

Der kan naturligvis sætte spørgsmålstegn ved England, da landets historie giver det et helt andet udgangspunkt end Danmark. Dette gælder i sær dets relationer til omverdenen, som er et resultat af den omfattende kolonisering i det 19. århundrede, dannelsen af Commonwealth med oftest engelske samfundssystemer og den efterfølgende masseemigration til England over mange år. Der er tale om dels langt større befolkningsgrupper, dels grupper der har et forudgående kendskab til både sproget og til en vis grad til samfundet og dets kultur og dels grupper, der af egen fri vilje søger til England. Ikke desto mindre er det her, i England, man kan hente megen viden og inspiration, især fordi det er her, man fra officiel side (her tænkes der først og fremmest på den kulturelle sektor) har påtaget sig de forpligtelser, der følger med den nye samfundsform.

Hvis man stiller de fire landes udviklingsforløb op på en tidslinie, vil man kunne se, at Danmark befinder sig på et stadie, der kan sammenlignes med UK i slutning af 80'erne, Sverige i midten af 90'erne og Norge i slutning af 90'erne (1998 for at være præcis). Vi er altså mellem 10-15 år bagefter.

Ser man på udviklingen i de fire lande hen over de seneste 25 år, lader den sig inddele i en række trin:

- **Trin 1 - passiv accept:** En accept af kulturelle og etniske forskelligheder og kun enkelte kulturtiltag, der betragtes som værende etniske og dermed isolerede, og som naturligt vil forsvinde som en del af en assimilationsproces i enhedskulturen
- **Trin 2 - passiv accept og nysgerrighed:** Spredte initiativer i forhold til etniske minoriteter og projekter oftest på initiativ af enkeltpersoner eller græsrodder. Fortsæt ingen kulturpolitisk strategi på det statslige niveau. Kun få aktive kunstnere med anden etnisk baggrund. Kulturinstitutioner tager de første initiativer og fokuserer primært på 'audience development'. I de forholdsvis få internationale netværk prioriteres såkaldt ligesindede lande, og der samarbejdes ofte med anerkendte kunstcentre, som samtidig repræsenterer højborgene for den vestlige modernitet.
- **Trin 3 - forsøg på at skabe synergi:** Et samlet initiativ der skaber et ryk i systemet, hvis der er accept af det overordnede begreb og en kulturpolitisk

anerkendelse af begrebet på statsligt niveau. Institutionerne er mere aktive, og flere netværker etableres. Man tager initiativ til evalueringsrapporter for at samle erfaringerne. Der er stadig få repræsentanter for etniske minoriteter i bevillingssystemet. Større internationale tiltag, der afspejler begrebet kulturel mangfoldighed. Initiativer i lokalsamfundet står stærkest.

- **Trin 4 – Kulturpolitisk accept:** En politisk strategi udarbejdes på nationalt plan samt indarbejdelse af strategier på regionalt og lokalt plan og accept af princippet i kultursektoren. De kulturpolitiske målsætninger integreres på det sociale område og inden for uddannelse og erhvervslivet. Særsomt støtte til initiativer på flere planer og flere langsigtede initiativer. Særlige puljer og støtteordninger etableres. Integrerede internationale og lokale projekter. Der sættes på at sammenkoble det globale og det lokale med internationale projekter, der relaterer og inspirerer.
- **Trin 5 – En positiv accept:** Anerkendelse på alle planer. Formelle strukturer skaber muligheder og rammer, herunder en veludbygget og fremadrettet implementeringsplan, der kan omsættes i praksis: Et stigende antal etniske kunstnere er aktive. En opbyggelig professionel stand i form af kuratorer med viden, engageret i kulturlivet, flere rollemønstre og et generelt stigende engagement blandt alle lag i befolkningen. Brug af kulturel mangfoldighed som et positivt udspil både nationalt og internationalt. Langsigtede tiltag som bl.a. kunstnergrupper, organisationer, kulturhuse og kommunale centre og andre, der har skabt gode rammer. Redefinering af den nationale identitet, således at den inkluderer mangfoldighed.
- **Trin 6 – En velintegreret tilstand:** Et naturligt engagement på alle fronter hvor etniske kunstnere optræder på alle niveauer i kunst- og kulturmiljøet, som ikke længe har brug for særlige pulje og initiativer. Forpligtende aftaler med hele kultursektoren, der modtager offentlige midler om at indarbejde dette i deres virksomhed. Mange anerkendte og aktive kunstnere og kulturprojekter med interkulturel deltagelse på alle niveauer

Denne opdeling og tidslinie er naturligvis groft forenklet, men det er muligt at betragte de nordiske lande som relativt ensartede med hensyn til samfundsopbygning og struktur, hvilket kun i nogen grad gælder det britiske.

Som det fremgår af modellen, er udvikling betinget af sammenhænge og er sjældent konstant. Pludselige skred efterfølges af en periode med stagnation. Som man kender det fra talrige andre områder, hvor man har skabt et nyt grundlag for en ny kunstart eller en subkultur, skal fremgang og udvikling ofte igangsættes, når tiden er moden.

Ser man samlet på de fire forløb kunne man konkludere, at England befinder sig på trin 5 efter 25 års indsats og med en erkendelse af, at der er lang vej til trin 6 – hvis det overhovedet er realistisk at nå dertil. Sverige befinder sig på vej fra trin 4 til trin 5 efter 20 års aktiv indsats. Norge befinder sig undervejs til trin 5, forudsat at de planlagte tiltag i forbindelse med Kultur mangfoldigheds år i 2008 lykkes.

I Danmark har der været flere muligheder for at bevæge sig fra trin 2 til trin 3, men på grund af de centrale kulturinstansers passive holdning er det ikke lykkedes. Ser man på oversigten over de samlede initiativer, som er afgørende betingelser for at bevæge sig fra det 'passive og nysgerrige' stadium frem til 'positiv synergi', kræves der handling fra centralt hold. Det har der været optakt til i perioden 1998 – 2001, hvor der fandtes midler til at investere, stor synergi blandt aktørerne og en åbenhed i samfundet. Chancen blev ikke grebet, og man har stort set stået i stampe siden.

Det nødvendige skred, som kan bringe Danmark ud af stagnationen, kan defineres som 'accepten af begrebet kulturel mangfoldighed og dets anvendelse som et legitimt, berettiget og værdifuldt begreb i dansk kulturpolitik'.

Som historien fra Norge, Sverige og England viser, er denne accept et fuldstændigt afgørende skridt for, at der kan åbnes op for nye muligheder og veje. Det kræver omtanke, planlægning, forståelse i brede kredse, og en ledelse af markante personligheder og massiv medieopbakning.

Ifølge Arts Council's egne analyser er der tre mulige tilgange til integrering af kulturel mangfoldighed. Man kan:

- **indtage en passiv holdning, dvs. sige følge med som bagtrop**
- **indtage en støttende holdning, dvs. være parat til at træde i karakter, når tiden er moden**
- **indtage en proaktiv holdning og påtage sig et ansvar og selv medvirke til udviklingen i stedet for at vente på den**

Konkluderende kan man lidt firkantet sige, at Sverige og England har valgt den proaktive rolle, Norge - den midtersøgende og støttende holdning - mens man i Danmark har valgt den passive holdning.

I både Kulturministeriet og dets kunstneriske råd (dvs. indtil 2003 i de selvstændige råd for teater, musik, billedkunsts og litteratur og efter 2003 i Kunstrådet selv), har de rådgivende organer, som er de centrale kunstfordelingsinstanser, valgt den letteste vej ved stort set at undgå at tage hånd om spørgsmålet.

Forsøg er opstået decentralt som f.eks. Brændstof i Københavns Amt, og endda i HUR, og rundt om i kommunerne. Eller de er også opstået i den frivillige sektor eller med støtte fra andre ministerier herunder Udenrigsministeriet (Images bl.a.).

Det betyder, at de mange gode støttede initiativer i amterne og kommunerne, såvel som de enkelte institutioner og projekter i eget regi, ikke umiddelbart har haft nogen relation til det miljø, som de kunstfaglige råd, og især Kunstrådet, føler sig som en del af.

Erfaringer i de øvrige tre lande understreger nødvendigheden af at sikre en sammenhæng mellem den statsligt finansieret kunst og det lokale/kommunale kulturfokus omkring kulturel mangfoldighed, hvis man for alvor skal opnå resultater.

Med den nye kommunalreform og det faktum, at regionerne ikke under den nye reform har noget defineret ansvar for kulturområdet, kan man frygte at der igen sker et tab af momentum, og at igangværende projekter ikke kan videreføres. Omvendt kan man argumentere, at med større kommunale enheder er der bedre muligheder for og flere kræfter til at håndtere problematikken. Under alle omstændigheder er der brug for et bindeled mellem det statslige og det kommunale niveau i forhold til nye udfordrende spørgsmål, hvor viden, erfaringer og løsningsmodeller

5.1. De danske biblioteker som integrations fremmende institutioner

Biblioteksverdenen har gjort sig mange erfaringer, som kan være relevante for andre dele af kultursektoren og i særdeleshed kulturinstitutionerne. De har i øvrigt på eget initiativ sat emnet om kulturel mangfoldighed på dagsordenen og medvirket til at skabe fokus på emnet samt skabt konkrete rammer for nytænkningen.

Det er lykkedes bibliotekerne at skabe rammer, der bruges flittigt af familier med anden etnisk baggrund end dansk. I langt højere grad end teater-musik-kunst institutioner og historiske museer tiltrækker bibliotekerne mange aktive fra vidt forskellige baggrunde og miljøer. Det hænger sammen med bibliotekernes karakter af et uforpligtende og uformelt forum, og samtidig opfattes bibliotekerne også som mere 'værdineutrale' end mange andre kulturinstitutioner med et langt mere defineret kulturelt ståsted. Derudover tilbyder bibliotekerne materiale på forskellige sprog og dækker dermed et helt basalt behov, som ikke dækkes mange andre steder.

Bibliotekerne har altid haft til opgave at være til gavn for hele befolkningen, og i og med at bibliotekerne findes i alle miljøer kræves, det, at man er i stand til at fungere i samspil med lokalmiljøet. Gennem projektet 'Bibliotekerne – en port til det danske samfund', har man satset på at tage sit ansvar alvorligt og udvise villighed.

Rapporten 'Fri rum til integration' fra 2004 fortæller, at bibliotekerne ser emnet som af afgørende betydning for deres fremtidige placering i kulturlivet. På baggrund af rapporten blev der iværksat et projekt med ansættelse af etniske konsulenter på en række biblioteker i områder med mange indvandrere, og det ser ud til at være en succes. De mange igangsatte projekter afspejler bibliotekernes parathed når det gælder at gå nye veje i bestræbelserne på at være inklusive i forhold til lokalsamfundet. Udgangspunktet for initiativet har været både en lyst til at forny sig, en formulering af en fælles strategi sammen med nye kompetencer og udvidede ressourcer. Projektet støttedes af en særpulje på 3 mio.kr. – en udviklingspulje der kan søges af alle biblioteker.

I direktøren for Biblioteksstyrelsen Jens Thorhauges indlæg til konferencen om biblioteker og etniske minoriteter i 2004 refererer han til udgangspunktet for bibliotekernes håndtering af integrations spørgsmål som en kulturformidlende institution. Her understreger han, at indsatsen fra civilsamfundet skal øges, hvis integration skal lykkedes. Samtidig skelner han mellem begreberne 'demos' og 'ethnos' som brugt af sociologen Habermas og herhjemme af bl.a. Ove Korsgaard.

'Demos' betegner folket som politisk begreb og 'ethnos' betegner folket som kulturelt (religiøst) og sprogligt begreb.

"Stærk forenklet kan man sige at målet er en fuldstændig integration i forhold til demos for etniske grupper i forhold til de samfundsmæssige rettigheder og pligter og accept af "cultural diversity" for at bruge et centralt EU begreb i forhold til ethnos. (...) Set i bibliotekernes perspektiv er det klart at folkeoplysning har som opgave at udvikle den borgerlige offentlighed og skabe myndige borgere. Den folkeoplysning der er brug for i forhold til etniske minoriteter er den der fremmer integration i forhold til demos og respekterer ethnos. (...) Sagt med andre stikord: ja til integration, nej til assimilation. Målet er et integreret samfund med en rig "cultural diversity" "

"Kan bibliotekernes gode relationer til etniske minoriteter udbyttes som afsæt for en mere offensiv rolle i integrationsbestræbelser? Kan vi fremme netværksdannelse, kan vi identificere områder der skal bearbejdes for at fremme integration? Kan bibliotekets ressourcer bruges bedre til en læring der er kompetence udvikling? (...) Disse spørgsmål er baggrund for Biblioteksstyrelsens initiativ med at oprette fire stillinger som biblioteks konsulenter for etniske minoriteter. (...) Indstilling om at bibliotekerne er nødt til at være rettet mod målgruppens behov overskrider den klassiske biblioteksopgave som passivt stiller materiale til rådighed. Det bliver opsøgende, konfronterende, og offensivt insisterende. (...) Visionen for dette koncept er det hybride bibliotek, som vil fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet gennem kompetenceudvikling i en livslang proces."

Opsummering fra bibliotekernes erfaringer:

- Dels en klar stillingtagen til at blive udfordret og at være villige til at omforme en ellers ret solid institution med flere tusinde filialer som kræver en markant tilpasning men som man i øvrigt selv vil påtage sig
- Der tages udgangspunkt i at forskellige grupper i samfundet har forskellige behov, og at bibliotekerne som udgangspunkt har pligt til at orientere sig mod hele befolkningen og deraf begrebet 'hybrid bibliotek' som passer godt med Dorthe Skot-Hansens analyse
- Det erkendes, at der er tale om en proces, hvor man klart signalerer, at man ikke går ind for en forældet og forenklet assimilations tankegang, men at man skal værdsætte og udvikle forskellighed
- Der er allerede gode erfaringer til at sætte fornyelsen i gang med en ekstra pulje samt konsulenter, der er uddannede til formålet

Der er meget information og inspiration at hente for det øvrige kulturliv i Thorhauges formuleringer, og det vil være relevant at inddrage erfaringer fra bibliotekerne i udviklingen af en strategi på kulturområdet.

5.2. Humanitære organisationer som kulturformidlere

Som nævnt i indledningen har de humanitære organisationer været centrale for den interkulturelle formidling i Danmark gennem mange år. Organisationer som Mellempfolkeligt Samvirke, MS, Dansk Flygtningehjælp, DF, Dansk Ungdoms Fællesråd, DUF og andre har været initiativtagere til arrangementer, festivaler, møder og seminarer såvel som bogudgivelser mm. Initiativerne er taget på baggrund af en interesse og et engagement i den globale kulturelle dialog såvel som ud fra et integrationshensyn i Danmark.

Dansk Flygtningehjælp (DF)

Når jeg fremhæver DFs arbejde er det først og fremmest fordi, de har forsøgt at arbejde konsekvent for at forbedre vilkårene for kunstnere med indvandrer- eller flygtningebaggrund i landet, hvorimod andre organisationer først og fremmest har beskæftiget sig med oplysning og kulturprojekter med udgangspunkt i udviklingslande. Samtidig har de f.eks. været engagerede i Images festivaler, og de bør inddrages i bredere netværkstiltag i forhold til kulturel mangfoldighed.

DF har gennem årtier arbejdet med kulturformidling og kulturstøtte, ved hjælp af forskellige puljer der kan søges til dels arrangementer, dels projekter/produktioner (kr. 40.000 i 2006) dels arbejdslegater (3 x kr. 20.000 i 2006). Hertil kommer den årlige prisuddeling på kr. 25.000, som også fungerer som generel PR for indvandrerkunstnere, samt andre tiltag der støttes via kulturkontoret.

DF har sammen med Gyldendal netop udgivet en bog med korte historier og digte af flygtninge i Danmark. Bogen er udgivet med hjælp fra kunstnerne selv, som har bidraget med udvælgelsen af materiale og oversættelser.

DF prioriterer fortsat kulturformidling til trods for at deres bevilling til oplysning og kultur i 2002 blev stærkt reduceret af staten, og det egentlige faglige udvalg – kulturbestyrelsen – fratrådte i starten af 2006 efter flere år uden de nødvendige ressourcer.

Afdelingen drives nu med 2 fastansatte, hjulpet af mange frivillige. Især de mange lokale afdelinger rundt om i landet står for en del aktiviteter, som er med til at synliggøre kunstnere med anden etnisk baggrund og pege på deres kvaliteter. Dette er i øvrigt formuleret som den primære målsætning.

Det er yderst prisværdigt at dette kulturarbejde fortsætter trods kummerlige vilkår.

Kunstnerhjemmesiden bazART

DF har i samarbejde med Biblioteksstyrelsen lanceret en hjemmeside som fungerer som en database og kunstnerkatalog for og med kunstnere med indvandrer/flygtning baggrund: bazART. Hjemmesiden omfatter over 300 navne på enkelte kunstnere og ensembler indenfor alle genrer. Det er gratis for kunstnerne at medvirke og giver en samlet kontaktflade til mange kunstnere med udenlandsk baggrund. Der er ingen filtrering af kunstnerne, og siden bruges af både amatører og professionelle. Ifølge DF er der en stor tilfredshed med siden fra kunstnere, som herigennem synliggøres, mens der også er kunstnere, der ikke ønsker at optræde i denne sammenhæng. Der er pt. ca. 650 personer der anvender hjemmesiden månedligt.

Hjemmesiden drives på mere eller mindre frivillig basis, efter nedskæringen af bevillingen til oplysningsarbejde og kulturarbejde i 2002. Det er DFs ønske at udbygge og professionalisere bazART, og at den også kan anvendes som en platform for projekter og tiltag.

Anbefalinger:

- Man kunne overveje at udbygge den etablerede kunstner hjemmeside gennem et samarbejde med f.eks. Dansk Kunstnerråd og andre faglige organisationer og skabe en helt ny form for platform, som også kunne anvendes som et kontaktforum for og med kunstnerne med anden etnisk baggrund. Siden kunne ligeledes fungere som en indgang til det flerkulturelle Danmark
- Det er vigtigt, at netop organisationer med baggrund i folkeoplysnings verdenen og med direkte kontakt til flygtninge og asylansøgere inddrages i fremtidige tiltag og især involveres i de foreslåede planer omkring et omfattende netværk

5.3 Kunstinstitutionernes bidrag til det kulturelt mangfoldige Danmark

I 2000 udarbejdede Center for Kulturpolitiske Studier (CKPS) rapporten 'Kunstinstitutionernes bidrag til den kulturelt mangfoldige Danmark – en undersøgelse af kunst og kulturformidlings- institutionernes tilbud til og inddragelse af de etniske minoriteter'. Samtlige undersøgelser viste, at nogle sektorer i kunst- og kulturlivet har bedre forudsætninger end andre for at implementere kulturel mangfoldig og især de bredere kulturformidlings institutioner som biblioteker og kulturhistoriske museer.

"Ud af 130 kulturformidlingsinstitutioner var det muligt at finde 44 institutioner, der betragter sig selv som aktive bidragsydere i forhold til etniske minoriteter. Omvendt er der hermed tale om, at flertallet af statsligt støttede kulturformidlingsinstitutioner stadigvæk ikke er aktive på dette område(...) De institutioner, som ikke er aktive, ser det typisk ikke som deres forpligtelse at inddrage etniske minoriteter som en del af deres arbejde med udviklingen af dansk kunst - og kultur. (...) Samtidig viser undersøgelsen, at nogle sektorer i kunst- og kulturlivet har bedre forudsætninger end andre for at implementere det mangfoldige. Fx indgår de etniske minoriteter mere selvfølgelig som både publikum og emneområde for de bredere kulturformidlingsinstitutioner som biblioteker og kulturhistoriske museer. (...) De snævrere funderede kunstformidlingsinstitutioner har anderledes forudsætninger for at medtænke etniske minoriteter, og fælles for de kunstnerisk orienterede institutioner er, at kvalitet og kunstform er et centralt omdrejningspunkt, der ud fra givne kriterier ikke levner megen plads til inddragelse ikke-vestlige kunstneriske udtryk af de herboende etniske minoriteter."

Det konkluderes:

"Traditionelle kulturmødeaktiviteter, hvor etniske minoriteter aktivt deltager, foregår stadig i vid udstrækning, lige som aktiviteter, der primært har et oplysende eller integrationssigtende formål. Men i dag ses flere aktiviteter, der understøtter den kulturelle mangfoldighed og som indgår som en naturlig del af institutionens øvrige virke med et kunstnerisk eller kulturelt sigte. Der foregår en bred vifte af aktiviteter for, med, af og om etniske minoriteter i de deltagende institutioner, og det er tydeligt at der mange steder eksperimenteres med formen for disse aktiviteter. (...) Problemerne ligger især inden for området aktiviteter af etniske minoriteter, dvs. der hvor etniske kunstnere eller udøvende kunstnere møder 'muren' i form af kunstformidlingsinstitutionernes snævre kvalitetskrav. Her kan man undertiden få indtrykket af, at kvalitetskravet bruges som et skjold over for de etniske kunstnere, frem for en mere åben holdning, der i højere grad udnytter deres kulturelle og kunstneriske ressourcer. Hvis det er sandt, at kunstens kvalitet skal vurderes i forhold til sin kulturelle kontekst, står de mere traditionelt dansk og vestligt orienterede kunstinstitutioner over for store udfordringer."

Rapportens overordnede konklusion er, at der er behov for udvikling af en ny kulturpolitik baseret på kulturel mangfoldighed, hvor det etniske aspekt indgår som et ud af mange, og hvor hybride kunstneriske og kulturelle udtryk støttes. Eller med andre ord; en kulturpolitik, hvor kulturel forskellighed opfattes som en ressource og ikke et problem.

Der blev foreslået følgende:

- **En overordnet målsætning for kulturel mangfoldighed**
- **Et mere mangfoldigt kvalitetsbegreb, der i højere grad vurderer kunstnerisk kvalitet i en kulturel kontekst**
- **En udbygget dialog med det globale og den internationale kultur og kulturliv, herunder formidling af et mangfoldigt Danmark til udlandet**
- **En inddragelse af minoriteters kunst og kultur som bl.a. del af kulturarven**
- **En bred satsning på formidling af tværkulturelle erfaringer, såvel som af nye, hybride kultur og kunstformer**
- **En styrkelse af netværk og formidling af tværkulturelle erfaringer mellem kulturinstitutioner og deres omgivelser**

Rapporten afspejler dermed de erfaringer, man har gjort sig i både UK, Sverige og Norge, idet den først og fremmest argumenterer for et tiltrængt sporskifte, og at det skal ske på baggrund af en ændret holdning og et ændret perspektiv udtrykt eksplicit i en udvidet og fornyet kulturpolitik.

Rapporten blev, som mange andre gode og fremadrettede analyser, modtaget positivt, men der blev ikke afsat midler til egentlig projektudvikling, kompetenceudvikling eller opfølgning af disse forslag. Og samtidig kan man konstatere, at der ingen kulturpolitisk holdningsændring er sket i årene siden.

5.4 Kulturinstitutionernes bidrag, Hovedstadens Udviklingsråd (HUR) og integrationsinitiativer i Hovedstadsregionen 2005-6

Hovedstadens Udviklingsråd har i de sidste to år arbejdet med hovedstadens kulturinstitutioner i forhold til aktiviteter der tager udgangspunkt i integration. HUR har i forbindelse med indsatsen udsendt en redegørelse i november 2005; 'Integrations initiativer i Hovedstadsregionen', hvor man kan se et klart fremskridt i forhold til rapporten fra 2000 udarbejdet af CKPS.

- Redegørelsen konkluderer, at der er sket vigtige fremskridt blandt mange institutioner med hensyn til kulturel mangfoldighed, og det gælder både formulering af institutionernes målsætninger og strategier såvel som implementering i deres praktiske arbejde.
- Et stigende antal institutioner, såsom Det Kgl. Teater, Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst, har fået begrebet indarbejdet i deres resultatkontrakter, men der er dog stor forskel på hvordan institutionerne forholder sig til emnet.
- De fleste kulturinstitutioner har kun meget spinkle erfaringer med integration. Derfor er der brug for endnu højere grad af videndeling på området, og det er vigtigt at netværk kan sprede erfaringer mellem de forskellige kulturinstitutioner og mellem forskellige kommuner/regioner. Projektet Brændstof i Københavns Amt er et eksempel på, hvor svært det er at sprede projektet uden for amtet. Der mangler fortsat sammenhæng mellem initiativer, som tilmed oftest er kortsigtede, og det konkluderes, at der skal tilføres flere ressourcer, hvis man skal arbejde langsigtet. Derfor understreger rapporten i sin hovedkonklusion "*hvor vigtigt det er med netværker for erfaringes udveksling, videndeling, informationsindsamling, udvikling af fælles tiltag og for evaluering*".

I rapportens opsummering fra 2005 konkluderes det:

"For en del kulturinstitutioner er arbejdet med integration af etniske minoriteter, som bl.a. nye målgrupper, ikke præget af en langsigtet strategi, men af enkeltstående tiltag. Det skyldes ofte manglende ressourcer – både i forhold til økonomi og arbejdskraft. Det er kendetegnende, at langt størstedelen af integrationsinitiativer baserer sig på ekstern projektstøtte. Den skiftende støtte betyder desuden, at det ofte vil være forskellige personer, der står bag projekterne. Det kan resultere i, at man måske ikke får opsamlet erfaringerne godt nok på den enkelte kulturinstitution.

Det Kgl. Teater i samarbejde med HUR var initiativtageren til et projekt med finansiering fra Integrationsministeriet i 2005-6, og følgende institutioner deltog i projektet: Sesam Sesam... Nydanskerne og kulturinstitutionerne med følgende deltagere:

- **Det Kgl. Teater**
- **Københavns Bymuseum**
- **Eksperimentarium**
- **Vikingskibsmuseet,**
- **Kunstindustrimuseet**

Med overskriften 'Kultur møder mennesker', kan udgangspunktet for projektet karakteriseres således: Kulturinstitutioner, offentlige myndigheder og kulturelle aktører i hovedstadsregionen er i løbet af de sidste år i stigende grad gået ind i et arbejde for at involvere etniske minoriteter i regionens kulturliv. Målet er både at tiltrække flere etniske minoriteter som publikum og at involvere etniske kunstnere i det professionelle kulturliv.

For de relativt begrænsede midler der blev stillet til rådighed (primært kr. 800.000 fra Integrationsministeriet) blev det til syv specifikke projekter som tydeligvis var værdifulde for de deltagende institutioner.

HURs konklusion var desuden, at fokus for de fleste institutioner primært er et spørgsmål om at tiltrække etniske minoriteter som publikumsmålgruppe. Dog blev kunstnere med anden etnisk baggrund i flere tilfælde inddraget.

Den enkelte institution tog fat i forskellige områder for dermed at skabe et bredere erfaringsgrundlag, og forløbet afspejler tydeligt fordelene ved at være flere om initiativet. Man kan dog sætte spørgsmålstegn ved denne vinkels styrke, eftersom ikke alle institutioner ser opgaven som en integreret og flerleddet opgave, hvor spørgsmålet om indhold, rammer, formidling, identitet, social kontekst osv. hænger uløselig sammen.

Projektet understreger i al tydelighed, at der fortsat er betydelige barrierer mellem indvandregrupper og nationale kulturinstitutioner, omvendt er der blandt deltagerne positive udsagn om oplevelsen af at blive 'inviteret' indenfor. Samtidig kunne man netop i forhold til de større statslige eller kommunale kulturinstitutioner forvente, at det at medtænke kulturel mangfoldighed i det daglige arbejde på længere sigt bliver en naturlig udvikling. Det kunne være interessant at finde frem til et antal forskellige institutioner, som er villige til at udarbejde et integreret program over længere tid med henblik på at:

- **Styrke antallet af medarbejdere med anden etnisk baggrund**
- **Medtænke mangfoldighed i repertoire/programtilbud**
- **Medtænke mangfoldighed i kommunikation og formidlingsindsatsen**

I forbindelse med kommunalreformen er det muligt, at der flere steder vil opstå et erfaringsrum, da kulturopgaver ikke er prioriteret højt på de nye regioners dagsorden – hvis de overhovedet findes. Projekter som dette, samt Brændstof, der blev igangsat af Københavns Amt, vil ikke kunne håndteres i den ny struktur, hvor de står alene med kulturansvaret. Man burde overveje om ikke dette område bør betragtes netop som en del af udviklingsstrategien og som sådan, i et vist omfang, ligge i forlængelse af regionale interesser.

Generelt omkring Kulturinstitutioner og kulturel mangfoldighed

Der har siden rapporten i 2000 været mange initiativer i kulturinstitutionerne. Rapporten peger på at i 2000 var det en væsentlig barriere, at institutionerne ikke opfattede arbejdet med at inddrage etniske minoriteter i kunst og kulturlivet som deres opgave. Her synes der klart de seneste fem år at være sket et skred i kulturinstitutionernes indstilling. Man der eksisterer stadigvæk mange af de samme barrierer som for fem år siden, såsom manglende kendskab til nye målgrupper, dårlige netværksforbindelser og manglende ressourcer til områder osv. Overordnet set tegner der sig et billede af, at integrationsindsatsen er forskellig indenfor kunstarterne. Set i forhold til ressourcer har de største satsninger været indenfor musik og teater (Brændstof, Betty Nansen Teatret).

- For en del kulturinstitutioner er arbejdet med integration af etniske minoriteter, som bl.a. nye målgrupper, ikke præget af en langsigtet strategi, men af enkeltstående tiltag. Det skyldes ofte manglende ressourcer.
- Det er kendetegnende at langt størstedelen af tiltag baseres på eksterne midler, og dermed er det ofte skiftende personer, der står bag projekterne. Det kan resultere i manglende overblik og erfaringsstab.
- De fleste institutioner har kun spinkle erfaringer med integrationsindsatsen, og derfor er der behov for en endnu højere grad af vidensdeling på området. Det er vigtigt, at netværk kan sprede erfaringer mellem de forskellige kulturinstitutioner og mellem de forskellige kommuner og amter.
- Der er en tendens til at en stor del af integrationsprojekter på museer kædes sammen med skoleindsats (Betty Nansen Teatret og Tåstrup Teater, Moesgård Museum, National Museet, Københavns Bymuseum)
- Kulturinstitutionerne burde i stigende grad arbejde for at inddrage etniske kunstnere, men hovedindsatsen fokuserer stadig på etniske minoriteter som publikum. Her skelnes mellem teatre og museer. Teatret (DKT, BNT og TT) arbejder udover audience development tiltag med integration af skuespillere med anden etnisk baggrund. For museer handler projekterne om at tiltrække nye publikumsgrupper.

På baggrund af dette projekt og HURs analyse anbefales følgende:

- at et **netværk** betragtes som essentielt for mange institutionernes interesse og mulighed for at håndtere en indsats
- at institutioner i højere grad forventes at **inddrage kulturel mangfoldighed** i deres løbende arbejde
- at institutioner **fortsat har brug for væsentlige input, know-how og kompetence** udvikling, som de har opnået i samarbejde med f.eks. Brændstof og andre projekter, og man bør i højere grad sikre et gensidigt videns flow mellem kulturinstitutionerne
- at der er **brug for en mere integreret tilgang** hvor publikums udvikling ses i sammenhæng med både programudvikling og program diversifikation samt inddragelse af kunstnere og medarbejdere, og at der peges på prisværdige initiativer og gode erfaringer med bl.a. Københavns Bymuseum

5.5 Betty Nansen Teatret

Betty Nansen Teatret har siden 2001 fokuseret på, hvorledes teatret kan deltage i integrationsprocessen i samfundet. Teatret har i 2005 etableret en helt ny integrationsafdeling i teatret med navnet C:ntact, som foreløbigt skal varetage teatrets integrationsprojekter de næste tre år. Projektet er et selvstændigt initiativ, der i de første par år blev støttet af Københavns Teaterfællesskabs pulje for udvikling og nytænkning. I dag støttes C:ONTACT med et tilskud på 8,3 mio.kr fra primært Integrationsministeriet, suppleret af Kulturministeriet, BG Fonden, Bikubefonden, Undervisningsministeriet, og Kulturministeriet. Ambitionerne for C:ntact er store, og der er skabt mange samarbejdspartnere, der vil kunne bidrage med professionel støtte.

Forløbet siden 2001 har omfattet følgende projekter:

- De andres tanker. Ambitionen med projektet er at lade 'de andre' i samfundet kom til orde på scenen. Fra 2003-5 producerer man forestillinger, hvor udgangspunktet er at åbne teatret for indvandrernes historier: "1001 nat Nu", "De andre", "Bryllup" og "Himlen over Os" 2005
- Players Projekt viderefører indsatsen og involverer et integrations og uddannelsesprojekt som en ramme om kulturmødet
- C:ntact videreudvikler denne indsats i en ny afdeling på teatret baseret på Edison, og den fortsætter med en flerstrengt indsats med fire medier. Omdrejningspunktet for aktiviteterne er de unges egne historier. Igennem medier som teater, film, radio og internettet får de unge med dansk og anden etnisk baggrund mulighed for at opøve kompetencer til at fortælle om sig selv

Det femårige forløb arbejder med en række forestillinger og projekter, der giver unge mulighed for at ytre sig gennem bl.a. teatermediet ud fra egne kulturelle forudsætninger. Projektet er opbygget af undervisningsforløb, hvor der arbejdes med de forskellige medier i perioder af op til 3 måneders varighed med hold på 10-20 unge i alderen 15-25. Som sådan er der mange paralleller med de britiske tiltag, hvor man netop i en del storbyer arbejder med ungdomsuddannelsesprojekter i nær tilknytning til større teatre og andre kulturinstitutioner.

Betty Nansen Teatret er den eneste institution i dansk kulturliv, der benytter sig af sin stærke profil og sit solide stæsted til at skabe en integrationsfremmende platform.

Modellen står i skarpt kontrast til initiativer fra andre institutioner, der først og fremmest sigter på at fastholde både kunstneriske liner og rammer, og hvor sigtet først og fremmest går på at integrere medarbejdere og tiltrække et nyt publikum til institutionens aktiviteter.

Nytænkning med eksport potentiale

Med sit store udviklingspotentiale, er der som sådan tale om en mulig model, som andre større velfunderede kulturinstitutioner kunne adoptere, og som kunne fungere som et forpligtende tiltag over flere år som et forsøg på at udbygge et gældende koncept fra en høj profileret og kunstnerisk vægtig kulturinstitution.

Det kunne være interessant at overføre denne model til andre institutioner med den fornødne kapacitet og ressourcer, f.eks. landsdelsscener eller andre større kunstinstitutioner.

Perspektivet med C:ONTACT er interessant, bl.a. fordi der er planer om at udvikle kompetence med hensyn til de praktiske og administrative opgaver, og samtidig er der et ønske om skabe en ressource og videns base for at støtte andre initiativer. Hvis de perspektiver kan realiseres, er der tale om desuden en gradvis løsrivelse fra BNT, og som sådan en større selvstændighed, som dermed er udtryk for et forfriskende syn, hvor man kunne håbe, at der med tiden opstod et selvstyrende tværkulturelt teater.

5.6 Taastrup Teater

Taastrup Teater satser på at engagere sig i lokalsamfundet på en en gang fornyende og bevidst måde, der afspejler teatrets ønske om at reflektere over, kommentere på og bidrage til skabelsen af et bedre samvær og liv i kommunen.

Der arbejdes på to fronter – det fysiske og det menneskelige – det første gennem et yderst interessant projekt Kulturring og det andet gennem projektet Suburb.

Der er en helhedstænkning i Taastrups Teaters tilgang til at omdanne teatret fra et "stereotyp" egnsteater til et teater der vil engagere sig helt i det omgivende samfund – et sjældent tilfælde.

"På Taastrup Teater arbejder vi ud fra en forståelse af, at det danske samfund har udviklet dertil, hvor ingen længere kan siges at repræsentere helheden, og hvor det ikke længere er muligt at finde ét sted, hvorfra det hele kan overskues. Samfundet er blevet polycentrisk og polyfont, det har mange centre, hvorfra tingene kan anskues, og det tales med mange stemmer, hvoraf ingen nødvendigvis har forrang.

Samtidig har kunsten fået nye opgaver i det senmoderne samfund. Scenekunsten skal nu ikke blot formidle, men også forsoner; ikke blot provokere, men også foregå med et godt eksempel; ikke blot inspirere til innovation, men også medvirke til at genere værditilvæksten.

For at løse disse opgaver må teatret åbne sig for det kulturelt mangfoldige og indoptage det i sit virke, både i repertoire- og arbejdsrutiner, både i sprog og billeder. Det er ikke nok at fremvise etniske minoriteter som eksotisk garniture i periferien af repertoire. I vores stadige stræben efter at optimere det kunstneriske udtryk, må vi sætte mangfoldigheden i centrum og gøre den til en uomgængelig del af alle beslutninger, fra billetkontor til dramaturgiat, fra salgs- til personaleafdeling.

Når vi gør det, så oplever vi til gengæld at mangfoldigheden bliver en gennemgribende forandningsmotor, ikke blot kunstnerisk, men også menneskeligt og organisatorisk. Det flerkulturelle tjener til at bibringe kunsten ny mening og ny vitalitet. Samtidig med at de nye kunstneriske udtryk og arbejdsmetoder, der kommer ud af det, tjener til at bryde skellene ned mellem samfundets mange, forskelligartede kultursyn", udtaler Mogens Holm, Taastrup Teater

Arbejdet med NAD, som har fået titlen SubUrb, gennemføres i samarbejde med Københavns Amts projekt Brændstof, og med teatre i Liverpool, Manchester og London. Et netværk som gør, at NAD har vundet fodfæste i Danmark langt hurtigere end i England.

Der er etableret en såkaldt kunst-ambassadørgruppe bestående af ressourcestærke personer fra etniske minoritetsgrupper og oprettet et partnerskab med aktører fra erhvervslivet, boligforeningerne, og det politiske liv. Med SubUrb har teatret også justeret sit repertoire, ændret sine formidlingsmetoder radikalt, og iværksat helt nye former for aktiviteter, såsom boligsocial dramapædagogik og multikulturelle koncerter.

Ambassadørgruppen er nøglen i NAD-konceptet, fordi det er den, der garanterer udveksling af viden mellem teatret og det potentielle publikum. Ambassadørerne deltager i kompetenceudviklingsaktiviteter på teatret, og drøfter forhold af enhver art, fra billettørernes uniformering til udformningen af teatrets logo. I netværksdannelsen indgår også samfunds- og organisationsforskere fra Copenhagen Business School.

Partnerskabet tager direkte afsæt i NAD og har SubUrb som den centrale og kulturbærende aktør. Det er et kvarterløft-projekt, som arbejder med såvel human som nonhuman byfornyelse, og som inddrager både boligsociale, trafikale og erhvervsmæssige hensyn.

SubUrb er andet og mere end integration, det er et spørgsmål om kunstnerisk overlevelse. Det er en interaktiv måde at producere teater på, som sikrer scenekunsten adgangsbillet til det tredje årtusind. Derfor er svaret ikke at bygge nye institutioner, men at udvikle de eksisterende. Og derfor er tiden kommet, hvor kulturpolitikken må i spil. Hvor Kulturministeriet, Kunstrådet og Scenekunstudvalget må byde ind, både med holdninger og med finansiering.

"Det politiske klima gør det risikabelt at beskæftige sig med etnisk diversitet. Men den mulige gevinst gør det så meget desto mere meningsfuldt, i hvert fald ud fra en kunstnerisk synsvinkel. For der er ingen tvivl om, at diversiteten kan omsættes til kunstnerisk kapital", fortsætter Mogens Holm.

Her findes atter et teater, som har skabt en særlig profil, og denne profil er skabt i samarbejde med internationale samarbejdspartnere såvel som med lokale samarbejdspartnere, hvor der tænkes både langsigtet og nyt. Igen er der tale om et hybridprojekt, hvor der ageres i et rum, som er langt større end det traditionelle teater- eller kunstrum, og hvor projekter og tiltag anvendes med teatrets centrale position som tilgang til det sociale og fysiske rum samtidigt. Et teater med denne rolle fungerer som urban animator og ved at tvinge sig selv til at forholde sig til hele sit lokalsamfund, påtager det sig dermed rollen som 'fortolker' af det lokalsamfund, og hermed er der skabt en løbende dialog.

5.7. Brændstof

Siden 1996 har Københavns Amt med projekt Brændstof arbejdet målrettet med at sikre professionelle kunstnere med anden kulturbaggrund adgang til den danske kunstscene. Brændstof har tre parallelle mål: at medvirke til, at professionelle kunstnere med anden kulturbaggrund får adgang til kunstscenen, at medvirke til, at et ellers institutionsfremmed publikum bliver fortroligt med kulturinstitutionernes tilbud og føler sig velkomne og endelig at medvirke til at berige den danske kunstscene kunstnerisk og økonomisk.

"Lad det være sagt straks: Det har været en lang proces, hvor vi har gjort mange erfaringer med kulturens mangfoldighed og med tværkulturel kommunikation. Vi har etableret netværk i ind- som udland, vi har igangsat og støttet lokale initiativer i kommuner og på kunstinstitutioner, vi har igangsat og turneret med koncerter og forestillinger i ind- og udland, vi har været medproducerende på store forestillinger, som tog del i nationale fremstød i udlandet m.m. Vi har arbejdet i alle medier, inden for alle genrer - og vi har oplevet uendeligt mange spændende kunst- og kulturaktiviteter, både for børn og for voksne."

Citat fra Evaluering, 2004, Brændstof

Projektet har gennemlevet flere faser siden starten i 2000, og med amternes nedlæggelse er projektet overført til Albertslund kommune, hvorfra det forventes at fortsætte i hvert fald indtil 2011, hvortil der er afsat midler til.

Projektet blev evalueret efter de første to års virke og en af konklusionerne fra Center for Kulturpolitiske Studier lyder:

"Generelt viste det sig vanskeligere at inddrage både herboende kunstnere og publikum med anden etnisk baggrund end ventet. Denne barriere har medvirket til at Brændstofs oprindelige hovedformål er blevet nedtonet til fordel for støtte til udenlandske kunstnere som sådan og vægtning af det internationale perspektiv".

"Ikke desto mindre kan Brændstof ses som et reelt forsøg på at skabe en debat omkring kulturel mangfoldighed. Brændstof er et af de få steder man kan henvise til i Danmark til hvor man har haft et længere forløb i en region, og hvor det er lykkedes at gøre dette spørgsmål synligt på den kulturelle og kulturpolitiske dagsorden".

Brændstof blev iværksat i 1996 og eksisterer stadig. Som konsekvens af kommunalformen er der lavet en aftale om, at Brændstof skal fortsætte sine aktiviteter i foreløbigt 4 år og placeres under Albertslund kommune dog med et grundtilskud på 1 mio.kr. årligt.

Ifølge projektlederen Gavin Clark er hensigten at arbejde på tre fronter fremover:

- fortsat samarbejde med kulturinstitutioner i forhold til at udvikle redskaber og praksis der er relevant for deres arbejde
- skabe aktiviteter med særlig indvandrer kulturforeninger/organisationer
- fortsat udvikler 'new audience development' (NAD)

I amtets sidste år var fokus på et overordnet, strategisk arbejde, der på sigt kan sætte kulturinstitutioner i stand til at løfte opgaven selv. I tæt samarbejde med British Council

Danmark, Arts Council England samt tre engagerede og visionære kulturinstitutioner gennemførtes i 2004 et intensivt new audience development forløb.

De tre institutioner er Tåstrup Teater, Betty Nansen Teatret og Baltoppen, og trods det meget korte forløb i 2004, arbejder alle tre institutioner nu videre både strategisk og praktisk med NAD.

Brændstof er et amts initiativ og som sådan har det haft en forventning om at beskæftige sig med kommuner i KA og samtidig har det skabt samarbejde med mange institutioner i hovedstaden under den sidste fase af programmet.

Om Brændstof kan overkomme at håndtere aktiviteter på begge fronter i fremtiden er et spørgsmål, og mens man sagtens kan forestille sig et samspil, er der egentlig tale om to greb, der tager afsat i to (supplerende) modeller, og her kunne man forvente, at der vil kunne skabes interesse blandt kommunerne i Vestegnen til at udvikle den ene strategi sammen (her tænkes på Albertslund, Høje Tåstrup, Hvidovre, Rødovre, Ballerup, og Ishøj kommune, som alle sammen er kulturelt aktive og samtidig har en stor befolkningsandel med anden etnisk baggrund end dansk).

Gavin Clark ser en klar rolle for Brændstof men frygter samtidigt, at den manglende sammenhæng i tiltag og erfaringer samt de manglende kulturpolitiske rammer omkring dette arbejde, resulterer i, at der går meget tabt og derfor skaber tvivl om et egentlig fremskridt indenfor området.

Her nævnes manglende netværk som et eksempel, da Det interkulturelle netværk blev nedlagt i 2001 efter kun to års arbejde. I den tid var omkring 60 institutioner koblet til initiativet, der startede med ni medlemmer. Her var der, om ikke andet, et glimrende forum for at mødes, udveksle erfaringer, skabe kontakter og udvikler konkrete tiltag.

Den store interesse i at deltage (frivilligt) i netværket afspejler det behov, som mange følte, og fortsat føler, for at engagere sig, og behovet for at vide mere for at kunne omsætte gode intentioner til handling.

En vigtig del af Brændstofs erfaringsgrundlag har været et løbende samarbejde med Arts Council England (ACE) som har deltaget i flere programforløb med eksperter og rådgivere og har endda evalueret NAD's forløb med de fire kulturinstitutioner. Det har været et yderst positivt samarbejde, og det peger på muligheden af fortsat at inddrage ACE i forhold til området generelt.

Man kan støtte sig til hovedkonklusionerne fra den seneste evaluering, der anbefaler, at det er nødvendigt at institutionerne tager en mere strategisk og et mere helhedstænkende udgangspunkt for deres aktiviteter, og at der fortsat burde arbejdes med en netværksbaseret model, der samtidig sikrer en reel udveksling af information og erfaringer og endelig, at der fortsat er brug for kompetenceudvikling blandt personale og ledelse, og at der er tale om en lang proces.

Det synes vigtigt fortsat at fastholde og sikre støtte til Brændstof i de kommende år og drøfte, hvordan den bedst vil kunne fungere i forhold til institutionerne og i forhold til kommunerne på Vestegnen og med kommunalreformen, med en stærk reduceret bevilling fra Albertslund kommune som har overtaget det formel ansvar for projektet, er Brændstofs situation langt fra afklaret.

5.8 Images Festivaler

Images og Africa festivalen blev lanceret i 1991 på initiativ fra Københavns Internationale Teater (KIT) i samarbejde med ARTE og Faglig Forum og i samspil med Udenrigsministeriet, som siden har været hovedsponsor. Festivalen blev fulgt op i 1993 og 1996 og frem til 2006, og har haft banebrydende betydning på flere planer.

For første gang i Danmark blev kunst og kultur fra det afrikanske kontinent ikke alene synlig i København men i en bred vifte af byer over hele landet, hvor alle kunstarter var repræsenterede med vægt på den samtidige og urbane kunst og kultur i modsætning til de få, spredte og ofte endimensionelle arrangementer af mere folkloristisk tilsnit, som traditionen bød. Med hundredvis af arrangementer, udstillinger, debatter og omfattende mediedækning blev der skabt en dialog omkring kulturelle værdier, identitet og udvikling i en global sammenhæng og ikke mindst forbindelsen mellem det lokale og globale. Kulturel mangfoldighed kom på dagsorden.

Som et resultat af festivalens succes blev Center for Kultur og Udvikling, (CKU) oprettet i 1998, en selvstændig institution under Udenrigsministeriet med et budget på 14 mio.kr. årligt. CKU håndterer kulturudveksling med udviklingslande i Afrika, Latinamerika, Mellemøsten og Asien og råder også over en pulje, der løbende kan søges til aktiviteter uafhængigt af de store Images projekter.

I 2001 blev Images of Africa fulgt op af Images of the World, i 2003 kom Images of Asia og senest i 2006, Images of Middle East (IOME). Med ni deltagende byer og mere end 600 kunstnere repræsenteret under IOME, var der tale om den største europæiske præsentation af kunst fra Mellemøsten. Budgettet var oppe på 25 mio.kr., hvoraf størsteparten kom fra Udenrigsministeriet, dog med væsentlige bidrag fra landets kommuner.

De seks festivaler har i alt gennemført over 2.000 arrangementer samt en række udstillinger, seminarer, konferencer og workshops. I alt har over 250.000 betalende gæster deltaget i arrangementer mens over 750.000 har deltaget i de gratis arrangementer.

Images projektet har unægteligt været med til at give begrebet kulturel mangfoldighed en positiv genklang i kraft af sine markante satsninger, tyngde, omfang og som platform for både omtale og dialog. De har desuden medvirket til at skabe en klar forbindelse mellem det lokale og det globale, en dimension som var tydeligst under Images of the Middle East, som også formåede at tiltrække et nyt publikum både i form af yngre deltagere såvel som etniske minoriteter samtidig med at lokale kunstnere med mellemøstlig baggrund fik lejlighed til at arbejde med og møde kollegaer.

Flere kommuners deltagelse var bl.a. motiveret af muligheden for at skabe en positiv ramme om det lokale arbejde med kulturel mangfoldighed og herigennem skabe opmærksomhed omkring kunstnerisk kvalitet og positiv omtale af de lande og kulturer, hvor store indvandregrupper kommer fra, herunder tyrkere, marokkanere, iranere samt palæstinensere.

Images signalværdi:

- Bringer kulturel mangfoldighed på den politiske dagsorden da den er et officielt tiltag med statslig finansiering og opbakning fra det såkaldt officielle Danmark

- Med til at profilere Danmark positivt internationalt, ikke mindst i 2006 hvor dette var yderst tiltrængt efter et noget flosset image som følge af Jyllandspostens Muhammedtegninger. Festivalen har i dokumenteret grad formået at rette op på dette image i Mellemøsten såvel som andre steder i verden.
- Stærkt og positivt signal indadtil overfor befolkningsgrupper med anden etnisk baggrund ikke mindst med mellemøstlig baggrund og relation
- Medskaber af en åben platform for kulturmøder hvor begrebet 'image' er på dagsordenen, det vil sige at man skaber et forum for 'positive konfrontationer' med de fordomme der måtte være på den ene side og med de delvis forældede og romantiske billeder tidligere indvandrere muligvis har om deres egen kultur.
- Debatskabende i særdeleshed under Images of the Middle East hvor medie programmet i samarbejde med DR har været afgørende i forhold til at nå et stort publikum og som med mere end 40 særskilte programmer sommeren over har formidlet med en markant gennemslagskraft.
- Linker det globale med det lokale i form af festivalens fokus og tema 'Identitet under forandring' som stiller spørgsmålet om identitet i en dialektisk rum.
- Betydningsfuld i forhold til herboende kunstnere med anden etnisk baggrund og dermed bærer af en klar integrationsdimension. Dette kommer tydeligst til udtryk, når der er et samspil med en velovervejede lokal forankring, som f.eks. i Århus kommunes satsning med at basere aktiviteter i Århus Vest, et område med høj indvandrerfrekvens samt aktivere kultur samarbejdspartnere, så synergien optimeres. Her var samspil mellem eksterne og lokale partnere med til at skabe en yderst positiv situation, som nu bliver fulgt op med flere aktiviteter efter festivalens afslutning.
- Medvirker til en betydningsfuld inkluderende og legitimerende proces gennem præsentation af andre kulturer i kvalitetsstemplede kunstcentre som f.eks. Charlottenborg, Kunstmuseet Nikolai, Nordjyllands Kunstmuseum, Aros, Brandts Klædefabrik, Vega, Copenhagen Jazz House, Musikhuset Århus, Kaleidoskop/K2, Dansescenen mfl.

Publikum

Det anslås, at der har været omkring 75.000 mennesker til arrangementer og udstillinger i IOME, (hvoraf estimeret. 20% af publikum havde mellemøstlig baggrund) imod 100.000 og 150.000 til tidligere festivaler. Disse 20 % havde tydeligvis en klar relation til de kunstnere de mødte op for at opleve. Tyrkere iranere, marokkanere, algiere, palæstinensere, kurdere kom for at opleve deres 'egne' kunstnere og idoler. Det understreger betydningen af den stærke identifikation mellem kunstneren og publikum dvs. at indholdet er afgørende.

Lokalitet

Det er vigtigt at sikre rammerne for arrangementerne og finde de 'rigtige' steder, som er et spørgsmål om nærhed, stil/indretning og uformalitet og ikke mindst et spørgsmål om social tryghed. En anden væsentlig faktor er markedsstrategien, hvor det viste sig at netværk, personlige kontakter, sprog mv. alle sammen spillede en afgørende rolle i arbejdet med at komme i kontakt med, og få budskabet ud til etniske befolkningsgrupper.

Forbillede

Images har opbygget ikke alene et 'brand' i Danmark men også internationalt er festivalerne anset som en af de vigtigste markeringer af kulturel mangfoldighed. Den har bl.a. inspireret til Du store verden i Norge, og har sammen med Haus der Kultur der Welt i Berlin, Visiting Arts i England, og Intercult i Sverige skabt en kunstportal for kunstnere fra Asien, Afrika, Latinamerika og Mellemøsten.

Netværk

I Danmark er der nu et netværk af kulturinstitutioner, oplysningsinstitutioner, medieinstitutioner og lokale kontakter i København, Odense, Århus, Vordingborg, Helsingør, Roskilde, Slagelse og Skive, samt et enestående internationalt netværk.

Fremtid

Det er nu lagt op til, at man skal ændre Images konceptet, og her er det yderst relevant for Kunstrådet/Kulturministeriet at deltage i det videre forløb og at engagere sig meget mere, end det tidligere har været tilfældet. Her er en eksisterende platform, der kan anvendes til at skabe løbende muligheder for både publikum og kunstnere med tilknytning til ikke alene udviklingslande men lande og kulturer i Asien, Afrika, Latinamerika og Mellemøsten, det vil sige en meget stor del af de lande, som den danske befolkning med rødder udenfor Danmark har tilknytning til.

I denne sammenhæng skal man påpege, at bevillingen fra Udenrigsministeriet til CKU først og fremmest anvendes til bistandsprogramlande, der kun omfatter et mindre antal af de lande, der præsenteres på de store Images festivaler. Derfor kunne det være relevant for Kunstrådet, da man kunne forestille sig en højere grad af samfinansiering.

Kulturministeriet har ikke tidligere bidraget til projektet men i år bevilliget 1 mio.kr. fra UM's og KM's internationale styregruppes midler.

5.9 World Music Denmark, WMD

Verdensmusikområdet er et enestående eksempel og en positiv historie om, hvordan der igennem musikalske genre og stilarter kan skabes både ny musik, et nyt publikum, et nyt rum og et egentligt mangfoldigt kulturmøde med udgangspunkt i musikken.

WMD er en musik organisation på linie med Den Danske Jazzkreds og organiseret som en forening. Den blev oprettet i 1992 og har til huse sammen med en række andre rytmiske organisationer i Vega, København. WMD har opnået en gradvis udvikling af sin medlemsskare og tæller i dag ca. 200 orkestre i Danmark svarende til mellem 1.000 - 1.500 musikere. Mange orkestre har både musikere med dansk og anden etnisk baggrund, mens der er relativt få orkestre med udelukkende musikere med anden etnisk baggrund. WMD modtager et årligt tilskud på ca. 2 mio.kr. fra Kunststyrelsen.

WMDs tre indsatsområder i forhold til at støtte verdensmusik:

- støtte til spillesteder og arrangører
- støtte til orkestre og musikere
- en række præsentations programmer som Danish World Music Award, en CD udgivelse med alle finalister samt andre profileringsindsatser
- informations virksomhed, herunder en omfattende website og web baserede informationer, udgivelsen af et katalog over verdensmusik i Danmark mm.

WMD anvender 500.000 kr. ud af sit samlede budget på ca. 2 mio.kr. til at drive institutionen, herunder løn til en fast medarbejder på kontoret. Det resterende beløb anvendes til forskellige støtteordninger, herunder honorarstøtte til spillesteder, aktivitetsstøtte til arrangementer og projekter, støtte til markedsføring af orkestre, musikeksport mm.

WMD er vokset stødt og roligt gennem 15 år, men særligt indenfor de seneste 10, er interessen for verdensmusik steget i Danmark – både fra et publikumssynspunkt, fra arrangører og fra musikeres side, og der dannes løbende flere orkestre.

Verdensmusikkens indbyggede mangfoldigheds dimension

Det er indlysende, at verdensmusik har en vigtig rolle i forhold til kulturel mangfoldighed, idet musikgenren konkret afspejler kulturel mangfoldighed gennem sin inklusion af musikalske traditioner og nyskabelser fra mange forskellige musikkulturer verden over. Modsat andre udtryksformer er essensen og legitimering af verdensmusik som et anerkendt musik område med til naturligt at afspejle verdens kulturelle mangfoldighed med både 'rene' musikkulturer såvel som hybride musikkulturer som når stilarter og instrumentering konstant fusioneres, og når danske musikere samtidig spiller musik fra andre traditioner.

Hvad er verdensmusik?

- Verdensmusik er et begreb der blev introduceret i 80'erne. Det dækker over musik, der spænder fra traditionel folkemusik verden over men mere specifikt dækker den over ikke europæiske musikformer og også blandingsformer, hvor selve musikken

løsrives fra kulturen. Folkemusik er såkaldt autentisk, mens verdensmusikken kan være og er hybridmusik.

- Det er symptomatisk, at verdensmusikken, i takt med den globale udvikling, er i rivende udvikling på verdensplan. Men oprindeligt er det en musikform, som først og fremmest kommer fra lande med store etniske befolkningsgrupper fra Afrika, Østen, Latin Amerika. Festivaler som Images of Africa i 90'erne var vidne til den enorme eksplosion af interesse fra et dansk publikum.
- Et væsentligt aspekt af verdensmusikken er, at den som oftest er dansevenlig. Der er altså ikke så meget tale om klassiske former for etnisk musik fra Østen eller Mellemøsten men rytmiske musikformer som de mange afrikanske stilarter, salsa og merengue, tango, flamenco, reggae og arabiske genrer – altså overvejende rytmisk musik. Man kan til en vis grad tale om verdensdans, da det er netop disse stilarter, der har sat gang i aftenskoler med tango, mavedans, salsa og flamenco undervisning, som efterhånden tæller mange tusinder entusiaster.
- Der er ofte et stærkt socialiserings aspekt forbundet med verdensmusikken og med publikum, som oftest er sammensat af forskellige baggrunde og aktivt deltagende, et aspekt som er sjældent indenfor andre kunstarter.
- Kunstformen kommer udefra, dvs. ekspertise og viden findes ikke indenfor den danske kultur og dermed vendes rollerne i forhold til normen.
- Tilmed er området ikke så stramt organiseret og reguleret, men har en relativt åben organisationsform dvs. uformelle strukturer med fleksible kriterier, og der er en stor grad af åbenhed fra kunstnere.
- Området er dels afhængigt af impulser og viden udefra, dels værdsættes verdens musikformer højt og er netop struktureret for at kunne skabe et konstant uformelt flow.
- Besidder kvaliteter som er svære at finde indenfor andre kunstarter, men som kan inspirere og give gode ideer til andre kulturområder.

Kortlægning af verdensmusikken – en rapport

WMD har lige gennemført en undersøgelse for netop at starte et projekt, der skal skabe et netværk for musikere med anden etnisk baggrund end dansk. Projektet har været centreret om København, Odense og Århus, og pt. har man gennemført en kortlægningsdel for at *”skabe et bedre overblik over udbredelsen, markedsvilkårene og udfoldelsesmuligheder for etniske musikere i Danmark”*. I alt blev 238 musikere kontaktet (140 i København, 65 i Aarhus og 33 i Odense).

På trods af den generelle gunstige situation der tegner sig for verdensmusik, både hvad angår status, et stødt voksende marked og et særdeles levende miljø, er der flere aspekter af denne kortlægning, der understreger, at her findes mange af de samme problemer som indenfor andre kunstområder.

- Generelt tegner der sig et billede af de etniske musik miljøer som relativt isolerede både fra hinanden og fra majoritetssamfundet i Danmark. De fleste spiller sammen med musikere af samme etniske oprindelse og henvender sig primært til deres eget etniske miljø. I overensstemmelse hermed bliver både koncerter og musikaftener organiseret internt i lukkede miljøer. Der er således en vis opdeling af musikmiljøer: den kommercielle og folkelige orientering og den kunstneriske retning.

- Det er ganske positivt, at der findes en række levende subkulturer, hvor musikere spiller til bryllupsfester og andre lejligheder, og her kan der både være tale om mindre arrangementer i privat regi men også store koncerter for tusinder af mennesker med store stjerner hentet direkte til lejligheden. Der er tale om adskilte økonomiske systemer og et system, der fungerer helt uafhængigt af det øvrige danske musikliv.
- Der er dog mange musikere, som er en del af det mere organiserede musikliv i Danmark, og i ifølge rapporten er der stor interesse for at spille i klubber og til arrangementer for et mere blandet publikum – men det er tydeligt, at også indenfor musikken findes der barrierer, som er svære at overkomme.
- Kun få kender til de eksisterende støttemuligheder, spillesteder, arrangører osv. Der er flere der dog nævner betydningen af hjemmesider som DF's bazART for etniske kunstnere, men der er flere, der ikke kender disse steder og som føler sig isolerede.
- Et tredje væsentligt netværk for begge type musikere er det internationale – og her er der mange, som satser på at finde arbejde – især i Sverige og i Tyskland, hvor der – udtrykker mange musikere – er langt større mulighed for at spille.
- I de lande kan indvandremiljøer i det hele taget understøtte et selvstændigt kulturliv i højere grad, og det er i sig selv både naturligt og positivt – og som rapporten bekræfter, er der mange, der samtidig oplever det øvrige samfund som langt mere åbent og imødekomende i forhold til andre musikformer. I rapporten nævnes det, at der findes mange transnationale etniske netværker for herboende musikere med anden etnisk baggrund, men at de relativt begrænsede muligheder i Danmark har fået en betydelig andel til at flytte ud af landet. Hermed skabes ringere muligheder for en egentlige integration, og man må erkende at et af de største problemer i Danmark faktisk er mangel på kvalificerede kunstnere i disse miljøer.
- Der er efterhånden mange spillesteder, hvor der spilles verdensmusik. Musikformen er gerne flydende, og selvom den dog fortsat udgør en niche, er det kun få spillesteder, der udelukkende præsenterer verdensmusik. Spillestedet Etnorama i København blev lukket i 2005 p.g.a. dårlig økonomi men er på vej til at genåbne snart under navnet Global Copenhagen, som er blevet indstillet til støtte fra Københavns Kommune. Det er en kolossal styrke i verdensmusik at spillesteder er så åbne, og at de modtager supplerede støtte fra WMD for at muliggøre indsatsen rent økonomisk.
- Rapporten beretter *"at selvom de etniske musikere kæmper med nogle af de samme problemer som enhver anden musiker i Danmark, er der alligevel en del barrierer, som knytter sig til at være fra etnisk minoritet. Udover diskrimination og lukkethed som de fleste har personlige erfaringer med, peger en del på at etniske minoriteter sjældent kender til dansk foreningsliv og sammenspillet mellem det offentlige Danmark og det private."*
- Rapporten peger på behovet for mere understøttende undersøgelser, mentorvirksomhed, proaktive indsatser overfor musikere hvad angår støttemuligheder, generelt mere aktiv promovning af disse musikere og deres musik, samt opfordring og støtte til decentrale arrangementer, hvor stilarter og kulturer blandes i tværetniske arrangementer og til sidst mulighed for at skabe et levende netværk for musikere i Danmark, fremhæves af mange.

Rapporten bygger på samtaler med musikere, hvor man har haft lejlighed til at udspørge omkring deres baggrund, deres virke som musikere og omstændigheder der oplevedes som blokerende eller befordrende for deres faglige udvikling i Danmark. I sig selv er rapporten et vigtigt skridt, da man indsamler konkrete oplysninger, der anvendes fremover, og som kan styrke kunstnerne. Samtidig er den en vigtig kilde til afdækning af konkrete problemstillinger og grundlag for konkrete tiltag og forbedringer. Dette initiativ kunne spejles i en række initiativer med billedkunstnere, teater/dansk kunstnere, mediakunstnere, forfattere mm.

WMF har med udgangspunkt i at støtte udvikling af verdensmusik som helhed, på trods af relative få midler, formået at opbygge en række instrumenter, der fremmer verdensmusik for musikerne selv, for spillesteder og netværk i Danmark og overfor publikum og til en vis grad overfor medier, og her findes en række instrumenter, som vil kunne anvendes i forhold til andre kunstsektorer.

5.10. Kunstnerne med anden etnisk baggrund: fra usynlighed til usynlighed: maj 2001 – en rapport

Der findes intet overblik over, hvor mange kunstnere med anden etnisk baggrund, der bor i Danmark. Kunstinstitutioner/organisationer/sammenslutninger har ikke oversigter over medlemmernes baggrund eller overblik over, hvor mange der har ansøgt om optagelse og er oftest kun i berøring med kunstnerne i forbindelse med konkrete projekter. På den baggrund er det svært at måle graden af tilfredshed eller utilfredshed med indvandrede kunstneres vilkår i Danmark. Jeg tillader mig således her at tage udgangspunkt i min egne erfaringer, både som outsider og insider gennem 30 år, som indvandrer og som en, der har arbejdet indgående med kulturel mangfoldighed dels i forbindelse med adskillige festivaler og som fondsuddeler under Kulturby96, i Kulturfonden, på CKU etc.

Ifølge mine erfaringer har forløbet været spækket med frustrerede kunstnere, projekter som ikke fik mulighed for at løfte sig, endeløse møder hvor den gode vilje mødte erfaren skepsis og en generelt manglende forståelse for, hvorfor det er så håbløst svært at blive accepteret, opnå anerkendelse og økonomisk støtte som kunstner med anden etnisk baggrund.

Det er en gennemgående præmis, som gælder alle fagområder, dog med musikken som den mulige undtagelse. Musikere indgår lettere i internationale netværk og har deres egne såkaldt skjulte systemer, hvor ting kan lykkes. Men mange billedkunstnere, kunsthåndværkere, dansere, koreografer, instruktører, scenografer og skuespillere har undervejs opgivet deres fag eller reduceret det til en fritidsbeskæftigelse.

Konsekvensen er et indlysende tab af kreativitet og potentiale samt en svækkelse af den kulturelle synlighed i Danmark. De afviste kunstnere bliver yderlige identitetsløse og skjulte og Danmark mister chancen for at blive inspireret, indhente viden og formidle andre kulturer.

Kunstnere som brobyggere

At kunstnere som naturlige brobyggere kan synliggøre kulturel mangfoldighed er en af de ting, som man i mange lande sætter pris på at både bevare og udvikle. Det er centralt i tesen omkring et flerkulturel demokrati og tager dermed afsæt i et af de to bærende principper i dansk kulturpolitik gennem de sidste 40 år. Et princip som ikke er blevet anvendt i forhold til den etniske og kulturelle mangfoldighed. Mens man har haft et overordnet kulturpolitisk grundlag for at arbejde med dette område, har man valgt ikke at gøre det. Man har svigtet sit eget kulturpolitiske grundlag og derigennem udstillet den implicitte censurering og trang til etnisk udrensning i integrationens navn.

Når jeg trækker linierne hårdt på, er det fordi, selvom dette oplæg handler om kulturel mangfoldighed, vi generelt er nødt til erkende at kunst og kulturpolitik er underlagt samfundets helhedsbegreber, og her bliver begrebet integration det gældende.

International kunstner eller etnisk kunstner

At være tilflytter eller indvandrer giver lavstatus, hvorimod det at være international betragtes som højstatus. Det er naturligvis afhængigt af den konkrete sammenhæng for ens indvandring, og hvor man kommer fra, og her kan man fortsat tale om et kulturelt hierarki i verden.

Det er naturligvis yderlige problematisk, hvis man kommer med papirer, (og muligvis ingen papirer) der ikke kan læses, man kommer fra et kunstakademi eller konservatorium, der ikke

kendes til, eller repræsenterer et kunstbegreb, der har meget lidt at gøre med den gældende begrebsforståelse i Danmark. Derfor er der ofte brug for en mere nuanceret stillingtagen. Langt de fleste kunstnere med anden etnisk baggrund beklager, at de bliver sat i bås som etniske kunstnere og ønsker at blive anerkendt som kunstnere uden mærkat.

Positiv særbehandling – et nødvendigt 'onde'

Det er et ganske normalt fænomen, og præcis et af de centrale dilemmaer og en problematik, som man har også haft svært ved at forholde sig til i mange andre lande. De fleste lande ser særlige støtteordninger som nødvendige for kunstnere for en periode således at kunstnerne derigennem kan skabe kontakt med det gældende system, og samtidig ser man på hele apparatet som et fænomen, som helst skulle vise sig at overflødig med tiden. I realiteten opdager man dog, at det tager mange år for at opnå den ønskede situation og at 'affirmative action' – positiv særbehandling, som man kender det fra UK, er et nødvendigt 'onde' et langt stykke ad vejen.

Kunstnernes meninger, erfaringer fra et 2-dages seminar i 2001

Khaled Ramadan, født i Libanon, Ph.d. i Kunsthistorie, Arkitekt maa, skulptør og installationskunstner, kunne fortælle om hvordan han mener, at der ikke var hans projekter han blev vurderet på, på Kunstakademiet i København men mere ham selv – hans kulturelle og historiske baggrund. Det betød, at han følte, at han skulle løbe dobbelt så hurtigt som andre, hvilket han også mener, var med til at styrke ham.

Da jeg talte med Ramadan 5 år efter seminaret, understregede han fortsat, at der var brug for at kunsthøjskolerne skal være mere åbne, og ifølge egne erfaringer har et stort antal dygtigere kunstnere opgivet undervejs på grund af den begrænsede adgang til kunstinstitutioner og kunststøtteordninger, og kunsternes fagforeninger mm., som ofte virker komplicerede og fyldt med barrierer. Han og andre billedkunstnere kunne berette om deres erfaringer fra arbejde i andre lande som USA, England, Tyskland eller andre europæiske lande, hvor de oplevede forholdene som betydelig lettere. Der betragtes de som internationale kunstnere, hvorimod Danmark ser dem som indvandrere- eller etniske kunstnere.

Maleren Barbara Wilson kom til DK i 1989, og blev optaget på Akademiet men forlod det efter et år. Selvom hun udstillede i mange europæiske lande følte hun fortsat, at det var svært at komme ind i den danske galleriverden. Forfatteren Rubin Palma ironiserede over "*den danske tendens til at sætte indvandrere og flygtninge i bås*", og fortalte, at hans oplevelser som forfatter, var, at man forventede tekster omkring hans oplevelser netop som flygtning – hvilket han så som en misforstået form for opmærksomhed.

Oversigt over anbefalinger fra kunstnere med anden etnisk baggrund:

- Der er et stort behov for en forening eller organisation, som kan være med til at skabe øget opmærksomhed på kunstneren og skabe forbindelser til kunstmiljøer, kulturlivet, medier etc., dvs. en kollektiv platform
- Der er brug for vejledning og støtte mht. til ansøgninger og flersproget oplysning og information om ordninger, organisationer og indsigt i hvordan systemet fungerer
- Der er brug for større åbenhed i uddannelsessystemet og for workshops og seminarer i form af efteruddannelse for kunstnere med anden etnisk baggrund
- Der er brug for databaser over kunstnere samt netværker og kontaktflader

- Der er brug for større indflydelse, og derfor burde man involvere kunstnere med anden etnisk baggrund i råd og nævn og herigennem nedbryde den institutionaliserede underrepræsentation

Disse behov og konklusioner udtrykt i 2001, vil jeg hævde er fortsat er gældende i dag. Udviklingsfonden blev nedlagt 6 måneder senere, i 2001, og initiativet omkring dannelsen af en fælles platform blev derfor aldrig videreudviklet og realiseret.

7. anbefalinger

Anbefalingerne er først og fremmest skrevet med Kunstrådet for øjet. Herudover stilles der forslag til Kulturministeriet, og en række supplerende forslag uden sigte på en formel modtager. Endelig skitseres en såkaldt 'vision' om et fremtidigt Verdens Kulturhus.

Anbefalingerne til Kulturministeriet tager afsæt i Kulturministerens beslutning om at tilslutte sig og underskrive UNESCOs kulturkonvention om at beskytte og fremme kulturel mangfoldighed.

Anbefalingerne er ikke i prioriteret orden. De er alle tænkt som en del af en egentlig handlingsplan for de kommende 4 år dvs. 2007 – 2011 (det kommende råds mandatperiode). Hvis det er ønskeligt, vil der kunne udarbejdes en egentlig handlingsplan dog først efter drøftelserne med det nye Kunstråd, Kunststyrelsen og evt. Kulturministeriet.

Kunstrådet og dermed Kunststyrelsen har en nøglerolle i forhold til anbefalingerne. Ikke alene i forhold til de forslag, der er møntet på dem, men også i forhold til forslag om samarbejde, om bl.a. netværk og om støtte til kunstnere med indvandrerbaggrund.

En positiv udvikling forudsætter erkendelsen af følgende:

- at der sker en holdningsændring i landet, og at man får øjnene op for de positive sider af kulturel mangfoldighed
- at man medtænker begrebet kulturel mangfoldighed i den gældende kulturpolitik på nationalt, regionalt og lokalt plan
- at man tænker integration på tværs af kunst, kultur og oplysning
- at der skabes bæredygtige netværk, partnerskaber og redskaber, som kan omsætte teori til praksis
- at kulturel mangfoldighed synliggøres og fremmes ud fra en nyskabende og kvalitetsbevidst horisont
- at man involverer og ikke blot servicerer kunstnere, kulturformidlere og arrangører med anden etnisk baggrund
- at man opbygger kompetencer og kapacitet, viden og interesse i de danske kulturinstitutioner
- at man sikrer flere tilgange og indgange til det eksisterende danske kulturliv for etniske minoriteter, og at dette kulturliv går i dialog med andre traditioner og normer
- at man redefinerer kvalitetsdefinitioner og retningslinier, så inkludering af andre kulturelle udgangspunkter muliggøres
- at der skabes kulturelle fora for dialog og debat, hvor aktuelle temaer og værdier kan konfronteres og udfordres

- at man skaber overblik over eksisterende tiltag, således at igangsættelsen af nye initiativer spiller konstruktivt sammen hermed, og overlapninger og gentagelser undgås
- at der sikres en løbende debat og dialog om temaet på alle niveauer i samfundet
- at man finder frem til nye former for kulturelle processer og organisationer/enheder der er i stand til at arbejde både tværkulturelt, tværfagligt og tværkunstnerisk og dermed skabe et nyt udgangspunkt og position inden for kulturområdet.
- at der er behov for kulturbaserede strategier på lokalt plan med kompetenceopbygning og netværksdannelser i kommuner, især i de større kommuner med mange ikke-etniske danskere, hvor der både er behov og interesse. Det er vigtigt, at der ageres i forhold til andre sektorer f.eks. uddannelse, sociale sektor mm.

1. Anbefalinger til Kunstrådet

- Kunstrådet engagerer sig i spørgsmålet om kulturel mangfoldighed og håndterer spørgsmålet på alle relevante niveauer for herigennem at signalere til aktører inden for kultursektoren, at der er tale om et vigtigt tværgående begreb, som bør have en central plads i den aktuelle kunst- og kulturpolitik.
- Rådet skal fremtræde proaktivt for at fremme en tværgående dagsorden inden for kunst- og kultursektorerne.
- Kunstrådet anbefaler det kommende Kunstråd at prioritere kulturel mangfoldighed som et satsningsområde i perioden 2007-11 og anbefaler, at kulturel mangfoldighed indgår som en del af dets løbende arbejde i den kommende periode.
- Kulturel mangfoldighed får en central placering i eget regi, og der etableres en selvstændig proaktiv administrativ enhed under Kunstrådet i Kunststyrelsen for at sikre udviklingen af arbejdet med kulturel mangfoldighed med reference til de gode erfaringer og anbefalinger fra ACE, NKR og SKR, som alle understreger denne centrale placering som et afgørende succeskriterium.
 - Enheden bemannes med min. 2 fuldtidskonsulenter (eller 4 konsulenter på deltid), som har mulighed for at agere i forhold til både interne arbejdsgrupper og råd, strategivirksomhed samt informationsvirksomhed udadtil
 - Enheden inddrages i Kunstrådets/Kunststyrelsens øvrige arbejde
 - Enheden inddrages i forhold til eksterne partnere, herunder kommuner og andre organisationer med ressource- og konsulentfunktion
 - Enheden skal kunne støtte og fremme det foreslåede interkulturelle netværk mellem kulturinstitutioner og organisationer (se nedenfor)
- Der afsættes en særpulje i den kommende periode 2007-10, som kan anvendes til støtte af større initiativer, der skønnes at være væsentlige platforme for at fremme kulturel mangfoldighed (både inden for kunstproduktion, formidling og infrastruktur

/kapacitetsopbygning samt talentudvikling). Det anbefales, at denne pulje ikke anvendes til fagspecifikke indsatser eller projekter, som fortsat bør støttes via de enkelte fagudvalg. Som udgangspunkt kunne man overveje et beløb på min. 15 mio. kr. over den kommende 4-årige periode.

- Løbende synliggørelse af kunstnerne med anden etnisk baggrund samt produktudvikling og talentpleje via de kunstinstitutioner, der arbejder med kulturel mangfoldighed
- Prioritering af bæredygtige initiativer frem for flygtige projekter og aktiviteter
- Kunstrådet bør selv definere et passende benchmarking system for mål, fremskridt og tiltag, og denne benchmarking bør konkretiseres i forhold til antallet af støtteansøgninger, bevillinger, kvaliteten af projekter, samt resultater og evaluering af disse.
- Kunstrådet bør se på sammenhænge mellem internationale og nationale strategier og selv spille en større rolle i skabelse af synergi mellem de forskellige tiltag inden for disse strategier. Man anbefaler, at den internationale strategi omformuleres, så den inkluderer kulturel mangfoldighed og er mere rummelig i forhold til at skabe større interkulturel dialog, kulturmøde og samarbejde.
 - At inddrage projekter som f.eks. Images og andre projekter, som afspejler begrebet kulturel mangfoldighed og netop skaber globale og lokale sammenhænge. Her ses en klar sammenhæng med den netop vedtagne UNESCO-erklæring om kulturel mangfoldighed
 - At skabe rammer for kulturdialog og kulturmøder især med kulturer og folk, der ikke i forvejen er prioriterede i det kommercielle markedsorienterede kredsløb
- At de enkelte fagudvalg (musik, scenekunst, litteratur, billedkunst) ser konkret på deres område med hensyn til at fremme kvalificerede forslag og ansøgninger fra professionelle kunstnere med anden etnisk baggrund, og at dette arbejde evt. gøres i samarbejde med den foreslåede enhed i rådet.
- At man overvejer muligheden af at beslutte en minimumskvoteprocent svarende til f.eks. 5 % af støttemidlerne, der forsøges anvendt til projekter til fremme af kulturel mangfoldighed i en afgrænset periode (i første omgang 2007-2011) for at signalere, at der er tale om en reel satsning i forhold til kunstnere med anden etnisk baggrund. Bevillingen forudsætter, at man kan sikre kvalificerede forslag.
- Institutioner/ensembler med faste tilskud forpligtes i kontrakt aftaler til at fremme kulturel mangfoldighed. Dette vil være oplagt for f.eks. børneteatre og egnsteatre, til hvem man også bør stille krav om handlingsplaner svarende til Arts Council England.
- At man sammen med partnere i Norge, Sverige og Finland (de tilsvarende Kulturråd) udvikler et partnerskab med Arts Council England omkring kapacitetsopbygning og træning i forhold til at støtte institutioner, programmer, som kan sikre en løbende erfarings- og videnudvikling og skabe holdbare redskaber og instrumenter. ACE har

netop udtrykt deres interesse i et sådant netværksprojekt og har også afsat midler til at kunne medvirke i 2007/08. Dette tilbud burde følges op.

- Kunststyrelsen burde sikre, at emnet præger dens informationssektor i højere grad og i den forbindelse undersøge muligheden for at udbygge hjemmesiden bazART (for kunstnere med anden etnisk baggrund) og tage initiativ til andre informationstiltag, som kan skabe interesse, synlighed og viden. Se i øvrigt anbefalinger under pkt. 5.

2. Anbefalinger til Kulturministeriet

- Kulturministeriet sikrer, at princippet om kulturel mangfoldighed realiseres i form af ansættelse af personer, som er i besiddelse af erfaring, viden, interesse inden for området, og at personer med anden etnisk og kulturel baggrund bliver synlige i dets råd og nævn samt i de fordelingsinstanser, som er med til at skabe rammer og indhold inden for den offentligt støttede kultursektor.
- Kulturministeriet iværksætter et program i forhold til dets råd og nævn for at sikre kompetence og engagement i form af workshops og seminarer for rådsmedlemmer/ sekretariat.
- Kulturministeriet tager initiativ til at udarbejde en handlingsplan og idé katalog over konkrete tiltage der kunne anvendes af kulturinstitutioner, projekter og kommuner.
- Kulturministeriet indarbejder kravet om kulturel mangfoldighed efter ACE model i forhold til dens institutioner.
- Kulturministeriet indarbejder kulturel mangfoldighed i de kulturaftaler, der indgås med kommunerne for at sikre, at der på lokalt plan tages hensyn til at fremme initiativer, der inddrager kunstnere og skaber kreative miljøer blandt etniske grupper og fremmer projekter, der afspejler interkulturel aktivitet både internationalt og lokalt.
- Kulturministeriet overvejer muligheden af at anvende en del af de netop afsatte 24 mio.kr. ('Kultur i hele landet'-puljen).
- Kulturministeriet støtter en konsulentordning, som vil kunne fungere på landsplan i forhold til kommuner og andre, der ønsker vejledning og støtte i relation til arbejdet med kulturel mangfoldighed. Man kunne evt. samle denne funktion i den foreslåede enhed i Kunststyrelsen.
- Kulturministeriet tilslutter sig *Year of European Intercultural Dialogue* i 2008 og bruger anledning til at forstærke indsatsen på området. Første skridt hertil bør være udarbejdelsen af et egentligt forslag til rammerne for året, der bør tages kontakt til relevante partnere, herunder andre ministerier, kommunerne samt institutionerne. Projektet har mulighed for at være banebrydende i forhold til en landsdækkende indsats.

3. Forslag til samarbejde mellem ministerier, råd og nævn

- Sikring af en løbende dialog mellem Kunstrådet, Biblioteksstyrelsen og Kulturarvsstyrelsen samt Kulturministeriet og relevante ministerier dvs. Udenrigsministeriet, Integrationsministeriet og Undervisningsministeriet.
- Muligt samarbejde eller samfinansiering med Integrationsministeriet omkring tiltag, der både har kunstnerisk værdi og et klart integrationsaspekt.
- Samarbejde omkring prioriteringer af interkulturelle tiltag både nationalt og internationalt set i lyset af en profileret satsning på kulturel mangfoldighed.
- Drøftelse med Udenrigsministeriet med henblik på at videreudvikle 'Images' som i den kommende tid relanceres, og som kunne re-positioneres som et oplagt flagskib for kulturel mangfoldighed i de kommende år
 - Netop Images' netværk af samarbejdspartnere, der omfatter kunstinstitutioner og formidlere samt kommuner, tilbyder en platform, hvor kulturel mangfoldighed i den globale sammenhæng ikke alene kan skabe opmærksomhed men netop give mulighed for et kulturmøde, hvor det globale og lokale mødes, og hvor kunst af høj kvalitet præsenteres i en bredere kulturel kontekst. Kunstrådet opfordres til at deltage i dette samarbejde
- På **nordisk plan** foreslås det, at man skaber mulighed for aktiviteter, der fremmer kulturel mangfoldighed og herunder inviterer det norske, svenske og finske kulturråd til en drøftelse omkring emnet for at overveje mulige tiltag. Under den nye struktur findes der gode muligheder for netop at præge satsninger i den kommende periode. Samtidig vil direkte kontakt styrke de nye tiltag og sikre en referenceramme til drøftelse af nye initiativer. Nordisk Råd afholder et seminar om netop dette allerede den 15.-16. februar 2007.

4. Forslag om oprettelse af et interkulturelt netværk

- Der tages initiativ til at etablere et landsdækkende netværk for kulturinstitutioner og projekter inden for området med henvisning til rapport fra HUR, som understreger behovet herfor. Man har tidligere haft gode erfaringer med det tidligere Interkulturelle Netværk 1999-2001. Behovet motiveres på grundlag af:
 - mange små initiativer agerer uden for en kontekst
 - mange projekter opstår og forsvinder uden erfaringsopsamling og uden et blivende netværk
 - manglende overblik over kompetencer, erfaringer mm.
 - manglende platforme for at kunne agere som en gruppe

- HUR konkluderer, at der er behov for løbende erfaringsopsamling og udvikling af nye strategier og tilsvarende udsagn kommer fra bl.a. Brændstof og andre projektinvolverede. Erfaringer i både Norge og Sverige understreger behovet for et netværk, hvor man sikrer løbende information og dialog mellem deltagere i et åbent forum. Der er desuden behov for, at kommunerne kan skabe forbindelse til både projekter, kunstnere og medier omkring deres indsats. Det vil i første omgang være oplagt at starte med de institutioner, der allerede er engagerede, og som har udtrykt ønske om at engagere sig.
 - Netværket bør være landsdækkende
 - Netværket bør have et sekretariat, som kan sørge for aktiviteter, egen hjemmeside og løbende information
 - Sekretariatet kunne i en periode knyttes til Kunstrådet, da man derigennem vil være i stand til at sikre et bindeled mellem Kunstrådet/Kulturministeriet og de deltagende institutioner. Hvis behovet findes, kunne man overveje et selvstændigt sekretariat i den følgende fase
 - Finansiering baseres på nationale tilskud samt tilskud fra de deltagende kommuner og institutioner
 - Medlemmer bør bestå af: 1) Kulturinstitutioner og lign. der arbejder med interkulturelle tiltag 2) supplerende udvalgte kommuner
- På baggrund af en behovsanalyse udarbejdes et konkret forslag til oprettelse af netværket. Her kan man passende involvere interesserede og erfarne institutioner som bl.a. Nationalmuseet, Brændstof, CKU, Dansk Flygtningehjælp og Kulturhus Århus, der repræsenterer forskellige sider af kulturlivet, som er engageret i det kulturelle mangfoldighedsarbejde.

5. Forslag til en række tiltag til fremme af kompetenceudvikling

Fra de omfattende analyser udarbejdet i forhold til danske kulturinstitutioner, kommuner og selvstændige projekter er der en enslydende efterspørgsel på både øget kompetence hos eget personale og en mulighed for at tilknytte konsulenter i forbindelse med specifikke opgaver:

- Formuleringer af strategier og tiltag på kommunalt plan herunder kulturstrategier, men også strategier hvor integration, uddannelse og sociale forhold kan sammentænkes med det kulturelle
- Formidling, markedsføring og kommunikationsopgaver i forbindelse med f.eks. institutioners 'audience development'-tiltag og andre forsøg på at tiltrække publikum med anden etnisk baggrund end dansk til kulturlivet
- Organisationsstrategier og projektstyring i forhold til særlige projekter og initiativer for projektkoordinatorer og opgaver med kunstnere med anden etnisk baggrund

- Programrådgivere som kan bidrage til at inddrage kunstnerne i projekter og tiltag og udformning af kulturprojekter, der kan udspilles i forhold til lokalsamfund med forskellige etniske og kulturelle traditioner
- Inddragelse af kulturel mangfoldighed i kulturorganisationernes løbende virksomhed

Der findes mange ressourcer, meget viden og mange kompetencer – ikke samlet men spredt i forskellige miljøer. Det burde være en klar prioritet at kortlægge disse kompetencer og dermed synliggøre eksisterende ressourcer og erfaringer med henblik på at bygge videre på dette fundament. Her vil det være udbytterigt at skabe et tilbud om workshops, kurser og seminarer, der målrettes de forskellige grupper og personer, som allerede arbejder inden for området, dvs. biblioteker, kulturinstitutioner, selvstændige, projektfolk, kunstnere og kulturfolk med anden etnisk baggrund. Det foreslås

- At afholde en serie korte workshops hvor de forskellige institutioner bidrager til at skabe indholdet sammen med eksterne specialister
- At udarbejde et konkret forslag til disse kurser, seminarer og workshops i samråd med relevante institutioner
- At inddrage internationale kompetencer, herunder udvidelse af kontakten til Arts Council of England, samt inddragelse af og samarbejde med det svenske og norske kulturråd.
- Det foreslås, at man samtidig udarbejder og udgiver en række brochurer, som tilsammen kan opfattes som en 'hvidbog', der indeholder basisviden omkring væsentlige emner.
- Det anbefales, at man satser på en løbende evaluering af projekter og tiltag inden for området og i den forbindelse tilknytter Center for Kulturpolitiske Studier som den mest erfarne spiller til at lede løbende evaluering for at sikre den nødvendige videnopsamling.

6. Forslag der kan fremme kunstnernes muligheder:

- Man bør sikre adgang til informationer omkring kultursektoren herunder tilskudsmuligheder og retningslinier på flere sprog. Der skal være støtte og vejledning til kunstnere, der ikke har kendskab til det danske kulturliv og samfund, så de i højere grad kan orientere sig i landskabet med henblik på mulighed for uddannelse, produktionsstøtte samt formidling af deres arbejde.
- Der bør udvikles en dialog med relevante kunstnerorganisationer for at sikre, at der i forhold til optagelseskriterier findes løsninger, der muliggør mere fleksible procedurer, således at man fremmer kunstnere med anden etnisk baggrund mulighed for at komme i kontakt med kunstnermiljøer i Danmark og samtidig skaber et arbejdsmæssigt grundlag for deres fortsatte kunstneriske virke.
- Man bør udvikle en dialog med de kunstneriske uddannelser for at sikre et øget optag af kunstnere med anden etnisk baggrund. Her kan der være tale om at afstemme meritoverførelse for ikke at blokere for kunstnernes mulighed for uddannelse / videreuddannelse i Danmark.

- Man bør undersøge muligheden for en mentorordning, hvor erfarne danske kunstnere tilknyttes en kunstner med anden etnisk baggrund inden for samme kunstneriske felt.
- Man bør udbygge den eksisterende kunstner-hjemmeside bazART.dk i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp. Samarbejdet mellem Dansk Flygtningehjælp og Biblioteksstyrelsen kunne udvides i samarbejde med f.eks. Dansk Kunstråd og Kunstrådet.

7. Fokus-begivenhed der lancerer satsningen på kulturel mangfoldighed

I både England med det store Decibel projekt, i Sverige med Mångkulturår i år, Horizont satsningen i Norge 1998 – 2002 og planerne om Kulturmangfoldår i 2008, er der skabt en positiv holdning til kulturel mangfoldighed. Derfor anbefales følgende:

- At satse på 2008, som et af EU erklæret *Year of Intercultural Dialogue*. Projektet bør ikke kun tage udgangspunkt i en synliggørelse af kunstnere og kulturformer, der findes i Danmark (og muligvis Norden), men i et bredere samfundsrelevant program.
- At skabe en tilbagevendende platform for kunstnere, som Arts Council's Decibel projekt. En oplagt model er den årlige børneteaterfestival, der finder sted i skiftende byer. Projektet kunne evt. finansieres af den nye provinspulje sammen med værtsbyens egne midler. Man kunne overveje en egentlig værtsby. Projektet kunne organiseres af det anbefalede interkulturelle netværk samt evt. af sekretariatet og være et årligt tilbagevendende arrangement i forskellige byer, hvorved man også skaber mulighed for, at den pågældende by selv tager initiativ til at arbejde løbende med kulturel mangfoldighed.
- At gøre en aktiv indsats for at promovere flere kunstnere med anden etnisk baggrund. I denne forbindelse vil der i 2007 blive gennemført en omfattende landsdækkende kampagne for at sætte fokus på mangfoldigheden i forhold til arbejdsmarkedet.
- At overveje en mediekampagne som sætter fokus netop på kulturel mangfoldighed, som kunne fremme kunstnere som oplagte eksponenter. En sådan kampagne kunne opbygges i forhold til en støttebegivenhed eller i forhold til en lancering af satsningen på kulturel mangfoldighed. Denne kampagne kunne evt. knyttes til forslaget om festival.
- At motivere faglige råd, kunstnerorganisationer m.fl. til at skabe positiv genklang i medierne og i befolkningen ved at inddrage begrebet kulturel mangfoldighed i deres løbende informationsarbejde og anvende case studies, fotos mm. der reflekterer temaet i relevante sammenhænge.

8. Forslag til støtte af udvalgte projekter og fagspecifikke initiativer

- At man fra Kunstrådets og Kulturministeriets side engagerer sig i de mange eksisterende eksterne projekter for at sikre en mere koordineret udvikling, hvor man medvirker til at udvikle deres potentiale og dermed skabe en mere optimal udnyttelse af ressourcer for at undgå overlappning og evt. u hensigtsmæssig konkurrence

- En højere grad af engagement i projekter, der allerede har bevist deres eksistensberettigelse. Man kan satse på en videreudvikling af disse og hermed gøre dem til en slags 'centres of excellence' og tilføje dem en ledende position på nationalt plan
 - **Projekt Brændstof** er sikret de kommende 4 år efter den nuværende kommunalreform, men projektet har desværre fået et betydeligt reduceret budget. Spørgsmålet er Brændstof kan fastholde deres aktiviteter. Man kunne derfor overveje at udvikle især det ene aspekt af dets arbejde, som står centralt i hele udviklingsscenariet især for kulturinstitutionerne – nemlig 'new audience development'. Brændstof fungerer primært som sparringspartner for andre institutioner med gode kontakter til Arts Council England. Som sådan er der mulighed for, at Brændstof opbygger en vidensbase, hvormed de gode relationer til kulturinstitutionerne kan udbygges. Samtidig er det vigtigt at understrege, at erfaringer i netop England viser, at produktudvikling og kompetenceopbygning i institutionerne skal udvikles sideløbende med 'new audience development' i et integreret udviklingsprogram.
 - **Projekt C:ntact** er et ambitiøst projekt, der sigter mod at fremme kreativitet blandt unge med anden etnisk baggrund. Der er opbygget troværdighed i miljøet, der er skabt synergi i teatret internt, og man har tiltrukket både et nyt publikum og fået megen positiv medieomtale. Her bør Kulturministeriet engageres i højere grad, og man kan opfordre til, at modellen overvejes anvendt i andre statsstøttede teaterinstitutioner såsom landsdelsscenerne i Århus, Aalborg og Odense. Betty Nansen Teatret kunne være med til både at forny og udvide teaterinstitutionernes virksomhed og samtidig skabe en basis for en længerevarende indsats.
 - **Taastrup Teater** er en nyskabelse indenfor egnsteatre og der findes yderst interessante perspektiver i teatrets satsninger som kunne danne model for andre kommuner / byer.
 - **Historiske museer, kunstmuseer og udstillingssteders** initiativer og erfaringer er oplagte at bygge videre på med henvisning til **Københavns Bymuseum, Nationalmuseet, Vikingeskibsmuseet** m.fl. Især de danske bibliotekers metodeudvikling forekommer relevant; man kunne opfordre til dannelsen af en projektgruppe med deltagelse fra Biblioteksstyrelsen samt evt. formidlere fra andre nordiske lande, hvor man med stor succes har arbejdet med både udstilling, formidling og informationsvirksomhed som eksempelvis Verdensmuseet i Göteborg. Dette arbejde kunne omfatte håndtering og udnyttelse af kulturel mangfoldighed i forhold til institutionernes virksomhed, og vil udgøre et godt forum for at produktudvikle nye projekter.
 - **World Music Denmark's** omfattende pionerarbejde har skabt basis for en oplagt videreudvikling af musikområdet. Bl.a. med en fortsættelse af arbejdet med kortlægningen af musikere med anden etnisk baggrund. Denne kortlægningsmodel kunne overføres til andre kunstområder og miljøer
 - **Musikbladet Djembe** som fortsat primært er et musiktidsskrift for verdensmusik kunne udvikles i forhold til andre kunstarter og tiltag og fungere som et tværkulturelt kulturtidsskrift

- **Inden for litteraturen** bør man overveje en mere aktiv indsats i forhold til forfattere med anden etnisk baggrund, herunder oversættelsesbevillinger, aktiv indsats for at skabe interesse og kendskab til netop disse forfattere i landet
- **Images** projektet bør fortsat sikres og udvikles som Danmarks mest synlige og mest omfattende platform for interkulturelle kulturaktiviteter i den globale sammenhæng. Her er der samtidig er mulighed for at skabe forbindelser til både kunstnere og publikumsgrupper af anden etnisk baggrund i Danmark. Man burde undersøge muligheden for at skabe et samarbejde med Udenrigsministeriet og Integrationsministeriet omkring dette initiativ og samtidig sikre sig at "brandet" kan videreudvikle sig kunstnerisk.

9. Vision om et Verdens Kulturhus i Danmark

Det anbefales, at man nedsætter en arbejdsgruppe for at undersøge muligheden for at skabe et Verdens Kulturhus i Danmark.

Med udgangspunkt i de positive erfaringer med Göteborgs Verdensmuseet og med Berlins Haus der Kulturen der Welt og det Arabiske Kulturcenter i Paris er dette et projekt, som har mulighed for radikalt at forandre landskabet i forhold til kulturel mangfoldighed i Danmark. Et sted hvor det globale og det lokale mødes, hvor kvalitet og synlighed skaber opmærksomhed, og hvor synergien og konstruktive processer sikrer og forankrer kulturel mangfoldighed.

Ser man på modellerne anvendt andetsteds, er der tale om et sted, hvor man netop skaber en mødeplads mellem forskellige kulturer med en integreret tilgang, der omfatter både udstillingsvirksomhed, levende arrangementer, medie og film, stærke parallelle oplysningsstrategier samt et levende medie- og debatforum bl.a. knyttet til skoler og undervisningsinstitutioner. Dette vil samtidig være tegn på en ny institutionstype – et hybridt kulturhus, der udvider kulturbegrebet og informerer om kulturforståelse i Danmark og i verden.

Der er brug for et kraftcenter og et sted, hvor der skabes, informeres og debatteres i lyset af kulturel mangfoldighed.

Her er der ikke tale om et bydelshus eller et indvandrerhus men et hus, der netop er åbent for alle, og hvor drivkraften er kulturel forskellighed, og hvor valg af medarbejdere, kunstnere, deltagere og det kulturelle landskab i sig selv er mangfoldigt, og hvor der ageres i et rum, der samtidigt både er internationale og lokalt.

Huset bør også give mulighed for kunst- og medieproduktion og som sådan bygge på de gode traditioner fra medborgerhuse, som vi det kender fra de seneste 30 år.

Der er i dag brug for en ny type kulturinstitution, der netop kan fungere i forhold til forskellige kunstarter og medier. Et sted hvor man kan skabe åbne og flerdimensionelle interkulturelle processer, projekter og forløb, hvor man er i stand til at håndtere og understøtte processer, hvor kompetencer udvikles og hvor ejerskabet af processer deles.

Det praktiske og det teoretiske samles, det sociale og det kunstneriske vil kunne mødes.

Grænserne mellem publikum / kunstnere / arrangører justeres for at sikre en langt mere dynamisk situation, hvor der netop skabes nye forløb og nye og andre relationer.

Med en tidshorisont på mellem 3-5 år vil det være relevant at påbegynde en sondering for dette flagskibsprojekt nu. Processen i sig selv kunne være et konkret stykke udviklingsarbejde.

Oversigt over kilder

UK

Eclipse. Arts Council England, 2001

Race Equality Scheme 2004-7. Arts Council England, 2004

Navigating Difference – cultural diversity and audience development. Arts Council England, 2003.

Focus on cultural diversity – the arts in England. Arts Council England 2003

Decibel Evaluation. Arts Council England 2006

Strategy Plan, Arts Council England. ACE, 2000-2006

Sverige

Regeringsbrev for 2006 Statens Kulturråd. Sveriges Utbildnings-och kulturdepartementet, 2006

Om Kulturell Mångfald – Kulturrådets Omvärldsanalys 2006. Svensk Kulturråd 2006

Kulturlivets Internationalisering. Utbildnings-och Kulturdepartementet, 2005

Mångkulturåret. Sverige. Rapport, 2006

Norge

Kulturrådets Arbejde med Etnisk och Kulturell mångfald. Policy Report Norsk Kulturråd. 2006.

Kulturelt Mångfald og Kulturpolitikken. Notat, Kultur-og kirke departementet, 2003

Fremtidens Scenekunstnere – evaluering af Nordic Black Express. Center for Kulturpolitiske Studier 2005

Fri for Fremmede. En evaluering af Open Scene. Norsk Kulturråd, 2002.

Strategiplanen 2006-9. Norsk Kulturråd. 2006

Det Flerkulturelle feltet. En evaluering af 6 projekter. Norske Stat, 2006

Seminarrapport – kulturelt mangfold i kulturformidlingen. Du Store verden, 2006

Danmark

Kulturinstitutionernes bidrag til det kulturelle mangfoldige Danmark. Center for Kulturpolitiske Studier, 2000.

Brændstof til Kulturlivet. En evaluering. Center for Kulturpolitiske Studier, 2003

C:ONTACT - hvidbog samt rapport. Betty Nansen Teatret 2005

Notat. Nydanskere, Integration og Det Kgl. Teater. DKT, 2006

Audience Development Initiative – Evaluation. Hardish Vink, ACE, 2005

Integrations initiativer i Hovedstadsregionen. HUR, 2005

Dansk kulturpolitik mellem enhedskultur og mangfoldighed. Dorte Skot-Hansen, 2004

World Music Denmark - netværksprojekt for musikere med anden etnisk baggrund. WMD 2006

Sesam Sesam - nydanskere og kulturinstitutionerne. HUR, 2006

Images – diverse rapporter. CKU 1996-2006.

Kulturringen, Høje Taastrup Teater, 2006

Handlingsplan for Kunstrådets internationale opgaver. KR 2005.

Årbogen om udlændinge i Danmark 2005. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.